

การจัดการขยะที่เหลือจากรูกรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ กรุงเทพมหานคร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการสิ่งแวดล้อม)

คณะบริหารการพัฒนาสิ่งแวดล้อม

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

2560

การจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ กรุงเทพมหานคร

วลัสนา วัฒนาเหมกร

คณะบริหารการพัฒนาสิ่งแวดล้อม

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.วิสาขา ภูจินดา)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชชุดา สร้างเอี่ยม)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาแล้วเห็นสมควรอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการสิ่งแวดล้อม)

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สยาม อรุณศรีมิตร)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.วิสาขา ภูจินดา)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชชุดา สร้างเอี่ยม)

..... คณบดี
(รองศาสตราจารย์ ดร.จำลอง โพธิ์บุญ)

____/____/____

บทคัดย่อ

ชื่อวิทยานิพนธ์	การจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ กรุงเทพมหานคร
ชื่อผู้เขียน	นางสาววลลนา วัฒนาเหมกร
ชื่อปริญญา	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการสิ่งแวดล้อม)
ปีการศึกษา	2560

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ 2) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ 3) เสนอแนวทางการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาเอกสารและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์และสังเกตผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ 1) ผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า จำนวน 8 คน 2) ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน จำนวน 4 คน 3) ผู้นำชุมชนและประชาชนที่อาศัยอยู่ย่านเสื่อใหญ่อุทิศ จำนวน 10 คน เพื่อจับกลุ่มประเด็นปัญหา วิเคราะห์เนื้อหาสาระ วิเคราะห์ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในโดยหลักการ SWOT Analysis และการวิเคราะห์ TOWS Matrix เพื่อเสนอแนวทางการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ กรุงเทพมหานคร

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ มีการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าโดยแบ่งออกตามลักษณะการประกอบอาชีพได้เป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มร้านรับซื้อของเก่าและชาเล็ง มีการจัดการขยะที่เหลือจากการคัดแยกโดยการเก็บขนมูลฝอยและนำไปกำจัดตามหลักสุขาภิบาลโดยกรุงเทพมหานครเป็นผู้รับผิดชอบ 2) รถเร่ มีการจัดการขยะที่เหลือจากการคัดแยกโดยการลักลอบทิ้งตามพื้นที่รกร้างในย่านเสื่อใหญ่อุทิศ การลักลอบเผาในพื้นที่โล่งแจ้งและการว่าจ้างขนไปกำจัดนอกพื้นที่ ด้านปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจในการคัดแยกและการจัดการขยะ ความร่วมมือและการสนับสนุนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสนับสนุนทางการเงิน และมาตรการทางกฎหมาย เช่น กฎหมายการรีไซเคิล กฎหมายควบคุมผู้ประกอบธุรกิจรับซื้อของเก่า เป็นต้น เป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำมาใช้เป็นแนวทางการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ แนวทางการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า ย่านเสื่อใหญ่อุทิศ กรุงเทพมหานคร อาทิเช่น ออกมาตรการทางกฎหมายเพื่อบังคับใช้ พ.ร.บ.การจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์... จัดระเบียบผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของ

เก่าโดยการสนับสนุนการจัดตั้งชุมชนเสื่อใหญ่อุทิศเป็นชุมชนผู้ค้าของเก่าที่ถูกต้องตามกฎหมาย และ
ออกมาตรการหรือกฎหมายกำกับดูแลผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า อันจะก่อให้เกิดการจัดการ
ขยะที่หลีกเลี่ยงจากรุกริรับซื้อของเก่าให้อยู่คู่กับชุมชนได้อย่างยั่งยืน

ABSTRACT

Title of Thesis	Management of Waste Residues from Recycling Business in Suea Yai Uthit Area, Bangkok
Author	WALANNA WATTANAHEMMAKORN
Degree	Master of Science (Environmental Management)
Year	2017

The study aimed to 1) study the management of solid waste residues from solid waste separation business in Suea Yai Uthit Area 2) investigate factors affecting solid waste separation business in Suea Yai Uthit Area 3) suggest guidelines for managing solid waste residues. This study is a qualitative research. Data collection was conducted by studying not only related literature reviews but also interviewing and observing three groups of key informants as follows 1) solid waste recycling business entrepreneurs (8 entrepreneurs) 2) policy makers and practitioners (4 people) 3) residents in the area study of Suea Yai Uthit (10 people). The obtained data then were analysed by using SWOT and TOWS matrix so as to propose guidelines for managing solid waste residues.

The results showed that the solid waste separation entrepreneurs, i.e. buying solid waste/antique shop and Saleng have an appropriate solid waste management while peddles have disposed solid waste residues themselves by hiring trucks to throw solid waste in wilderness area and sometimes burn them. Factors affecting the solid waste residues include knowledge and understanding on solid waste separation, collaboration and support from related units, financial support and legal measures.

Eventually, this study provides guidelines for managing solid waste residues 1) to enact for waste acts for Waste from Electrical and Electronic Equipments (WEEE) 2) to set up a group of entrepreneurs and to endorse measures to be in line with the laws to monitor the entrepreneurs.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ เรื่อง การจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ กรุงเทพมหานคร สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาอย่างสูงจาก รองศาสตราจารย์ ดร. วิชาชา ภูจินดา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิษุตา สร้างเอี่ยม อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่ให้ความกรุณาเสียสละเวลาอันมีค่า คอยแนะนำ ให้คำปรึกษา ให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดทำวิทยานิพนธ์ในทุกขั้นตอน และกรุณาพิจารณาตรวจสอบวิทยานิพนธ์นี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นด้วยความเอาใจใส่อย่างยิ่ง ผู้วิจัยตระหนักถึงความตั้งใจจริงและความทุ่มเทของ อาจารย์ที่ปรึกษา ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ รวมทั้งขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สยาม อรุณศรีมรกต ที่กรุณาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และช่วยตรวจสอบ แนะนำ ให้ความรู้ เพื่อให้ผู้วิจัยนำไปปรับปรุงวิทยานิพนธ์ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกท่านที่สละเวลาเพื่อให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์กับงานวิจัย และ นักศึกษาสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม ที่ให้ความช่วยเหลือในการเก็บข้อมูลสัมภาษณ์และสังเกตการณ์ในสถานที่ประกอบการธุรกิจรับซื้อของเก่า ย่านเสื่อใหญ่อุทิศ กรุงเทพมหานคร

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ อาจารย์มนฤดี ไวทยวรรณ ผู้ให้ความกรุณา เมตตาช่วยเหลือ ให้ความรู้ ให้คำปรึกษาที่ดีและให้กำลังใจเสมอมา และขอขอบคุณ ดร.สิริทิพ วัชรินทร์ และ ดร.สันติ เชื้อเตื้อ ที่คอยให้คำปรึกษา ชี้แนะแนวทางที่ดี และเป็นกำลังใจที่สำคัญยิ่งตลอดมาในการจัดทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ นอกจากนี้ยังมีผู้ให้ความร่วมมือช่วยเหลือและให้กำลังใจอีกหลายท่าน ซึ่งผู้วิจัยไม่สามารถกล่าวนามในที่นี้ได้ทั้งหมด จึงขอขอบคุณทุกท่านไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

ท้ายสุดผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ และขอมอบความสำเร็จทั้งหมดนี้แด่ คุณพ่อ คุณแม่ ที่ให้ชีวิต ให้ความรู้ ส่งเสริมและสนับสนุนโอกาสทางการศึกษา ตลอดจนแรงใจที่สำคัญยิ่งแก่ผู้วิจัยตลอดมา จนทำให้การศึกษาครั้งนี้ประสบความสำเร็จได้ดังตั้งใจ

วัลลนา วัฒนาเหมกร

มกราคม 2561

สารบัญ

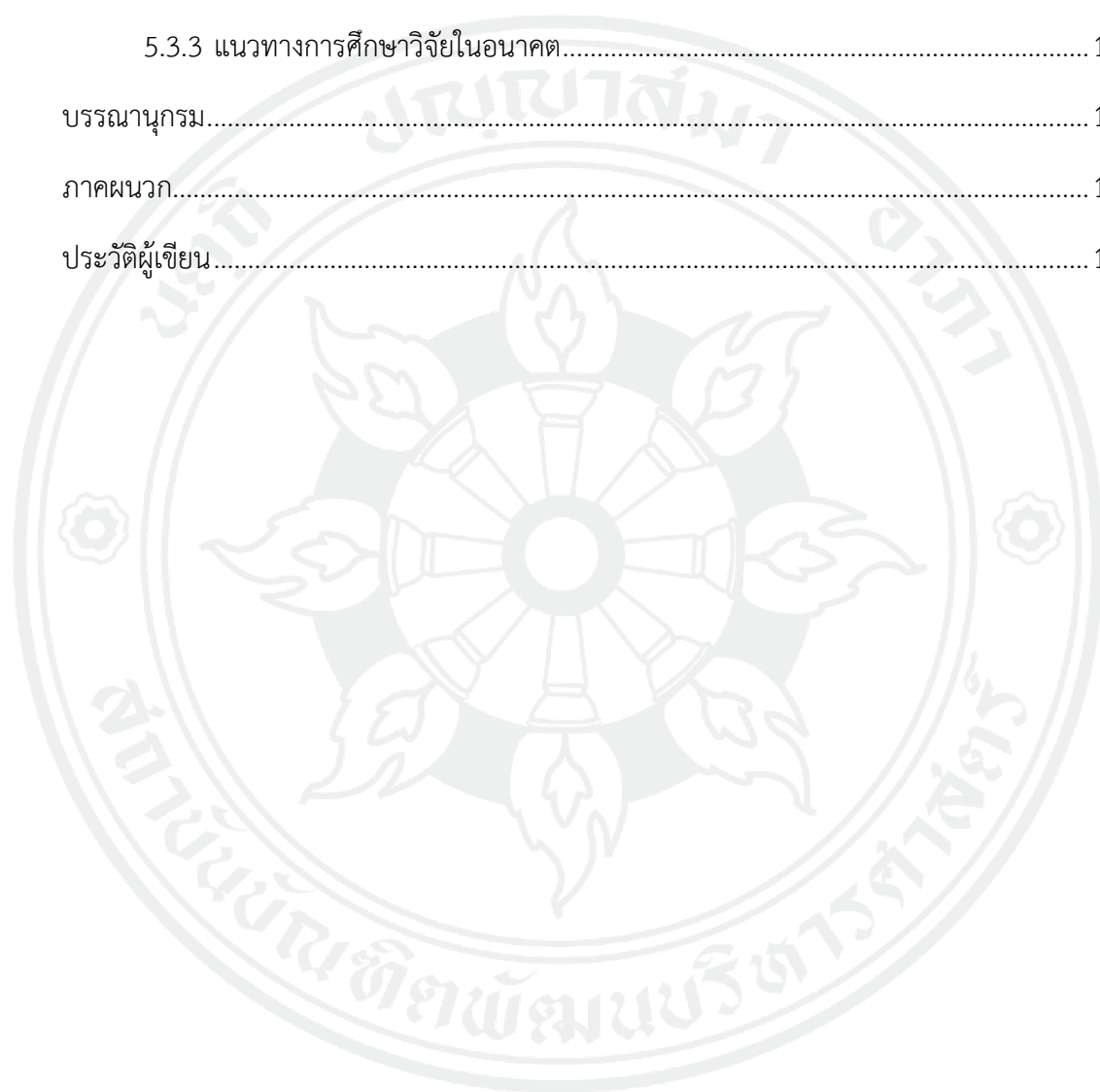
	หน้า
บทคัดย่อ	ก
ABSTRACT	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	ง
สารบัญ.....	จ
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
1.3 ขอบเขตการศึกษา	4
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
2.1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า.....	7
2.1.1 ความหมายขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า.....	7
2.1.2 ประเภทของขยะ	9
2.1.3 ประเภทของขยะรีไซเคิล	12
2.1.4 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า	13
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า	18
2.2.1 กลุ่มผู้คัดแยกวัสดุมีค่า.....	18
2.2.2 กลุ่มพ่อค้าคนกลางรับซื้อวัสดุมีค่า	18

2.3 ระบบการซื้อขายขยะของผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า.....	19
2.4 ความเป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพจากขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า.....	20
2.4.1 น้ำเสียจากกองขยะ	21
2.4.2 เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของแมลงและพาหะของโรคขยะ.....	21
2.4.3 เป็นบ่อเกิดของโรคและเสียงอันตรายต่อสุขภาพ.....	21
2.4.4 ก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม	23
2.5 แนวคิดทฤษฎีการวิเคราะห์ SWOT และ TOWS Matrix.....	26
2.5.1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน.....	27
2.5.2 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก.....	28
2.5.3 การวิเคราะห์ TOWS Matrix	28
2.6 กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้อง.....	30
2.6.1 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535.....	30
2.6.2 พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535	30
2.6.3 พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522	31
2.6.4 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535.....	32
2.6.5 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535.....	32
2.6.6 พระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511.....	33
2.6.7 นโยบายประเทศไทย	33
2.6.8 แผนบริหารจัดการขยะมูลฝอยของกรุงเทพมหานคร	36
2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	39
บทที่ 3 วิธีการดำเนินวิจัย	44
3.1 กรอบแนวคิด.....	44
3.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)	46
3.2.1 กลุ่มผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า	46

3.2.2	กลุ่มผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน.....	46
3.2.3	กลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชนที่อาศัยอยู่ย่านเสือใหญ่อุทิศ	46
3.3	ขั้นตอนการศึกษา	47
3.4	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	48
3.4.1	แบบสัมภาษณ์ผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสือใหญ่อุทิศ	48
3.4.2	แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน	49
3.4.3	แบบสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและประชาชนที่อาศัยอยู่ย่านเสือใหญ่อุทิศ.....	49
3.5	การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล	49
3.6	การวิเคราะห์ข้อมูล	50
3.6.1	การวิเคราะห์ PESTEL Analysis.....	50
3.6.2	การวิเคราะห์ 5M	51
บทที่ 4	ผลการศึกษา.....	53
4.1	ผลการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์.....	53
4.1.1	ผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า	53
4.1.2	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง.....	59
4.1.3	ประชาชน.....	60
4.1.4	สรุปผลการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์	62
4.2	กระบวนการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า	63
4.3	ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า	67
4.3.1	ความรู้ ความเข้าใจในการคัดแยก และการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า.....	67
4.3.2	ด้านการสนับสนุนของผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า.....	69
4.3.3	ด้านการเงิน.....	70
4.3.4	ด้านการจัดการ.....	71
4.3.5	ด้านความร่วมมือและแรงจูงใจร่วมกัน.....	73

4.3.6	ด้านมาตรการทางกฎหมาย	74
4.4	การวิเคราะห์ผลกระทบและความเสี่ยง	76
4.4.1	การวิเคราะห์ผลกระทบและความเสี่ยงด้านสุขภาพ	76
4.4.2	การวิเคราะห์ผลกระทบและความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม	77
4.4.3	การวิเคราะห์ผลกระทบและความเสี่ยงด้านสังคม	78
4.5	แนวทางการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า	79
4.5.1	PESTEL Analysis.....	80
4.5.2	5 M.....	83
4.5.3	SWOT Analysis.....	85
4.5.4	Tows Matrix.....	88
4.6	แนวทางการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า	90
4.6.1	แนวทางการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าเชิงนโยบาย	90
4.6.2	แนวทางการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าเชิงปฏิบัติการ	91
บทที่ 5	สรุปและอภิปรายผล	94
5.1	สรุปและอภิปรายผลการศึกษา	94
5.1.1	การจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า	94
5.1.2	ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า	95
5.2	การประเมินความเหมาะสมและเป็นไปได้ตามนโยบายประเทศไทย	97
5.2.1	ด้านเทคนิค/วิศวกรรม.....	98
5.2.2	ด้านเศรษฐศาสตร์และการเงิน	99
5.2.3	ด้านสิ่งแวดล้อม.....	100
5.2.4	ด้านสังคม.....	101
5.2.5	ด้านกฎหมาย	101
5.2.6	ด้านการจัดการ.....	103

5.3 ข้อเสนอแนะ.....	105
5.3.1 ข้อเสนอแนะการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศเชิง นโยบาย.....	105
5.3.2 การจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศเชิงปฏิบัติ.....	106
5.3.3 แนวทางการศึกษาวิจัยในอนาคต.....	106
บรรณานุกรม.....	107
ภาคผนวก.....	110
ประวัติผู้เขียน.....	114

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 หลักการ Zero Waste : 7Rs.....	14
ตารางที่ 2.2 สารพิษและสารเคมีจากขยะที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ.....	22
ตารางที่ 4.1 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะที่เหลือจากรูกรักรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ. 67	
ตารางที่ 4.2 การวิเคราะห์ผลกระทบและความเสี่ยงด้านสุขภาพ.....	76
ตารางที่ 4.3 การวิเคราะห์ผลกระทบและความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม.....	77
ตารางที่ 4.4 การวิเคราะห์ผลกระทบและความเสี่ยงด้านสังคม.....	78
ตารางที่ 4.5 การวิเคราะห์ TOWS Matrix	88
ตารางที่ 5.1 การประเมินความเหมาะสมและเป็นไปได้ด้านเทคนิควิศวกรรม	98
ตารางที่ 5.2 การประเมินความเหมาะสมและเป็นไปได้ด้านเศรษฐศาสตร์และการเงิน.....	99
ตารางที่ 5.3 การประเมินความเหมาะสมและเป็นไปได้ด้านสิ่งแวดล้อม	100
ตารางที่ 5.4 การประเมินความเหมาะสมและเป็นไปได้ด้านสังคม	101
ตารางที่ 5.5 การประเมินความเหมาะสมและเป็นไปได้ด้านกฎหมาย	102
ตารางที่ 5.6 การประเมินความเหมาะสมและเป็นไปได้ด้านการจัดการ	103

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 บริเวณย่านเสือใหญ่อุทิศ.....	4
ภาพที่ 1.2 ขอบเขตด้านตัวอย่างกลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัย	5
ภาพที่ 2.1 ระบบการซื้อขายขยะของผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า	20
ภาพที่ 3.1 กรอบแนวคิดในการศึกษาแนวทางการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า.....	45
ภาพที่ 3.2 การวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกและการวิเคราะห์ปัจจัยภายใน.....	48
ภาพที่ 4.1 พื้นที่เก็บและคัดแยกของเก่าของชาलय่านเสือใหญ่อุทิศบริเวณพื้นที่สาธารณะ	56
ภาพที่ 4.2 พื้นที่เก็บและคัดแยกของเก่าของชาलय่านเสือใหญ่อุทิศบริเวณหน้าที่พักอาศัย	56
ภาพที่ 4.3 พื้นที่ทิ้งขยะย่านเสือใหญ่อุทิศที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าในที่สาธารณะ.....	57
ภาพที่ 4.4 การรับซื้อวัสดุรีไซเคิลที่ผู้ค้ารายย่อยนำมาจำหน่าย.....	57
ภาพที่ 4.5 ร้านรับซื้อของเก่ารายใหญ่อย่านเสือใหญ่อุทิศที่มีการคัดแยกขยะรีไซเคิลแต่ละประเภท .	58
ภาพที่ 4.6 การจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าของกลุ่มร้านรับซื้อของเก่า	64
ภาพที่ 4.7 การจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าของกลุ่มชาलय	64
ภาพที่ 4.8 การจัดการขยะปัจจุบันของผู้ประกอบอาชีพรับซื้อของเก่าย่านเสือใหญ่อุทิศ กรุงเทพมหานคร	66
ภาพที่ 4.9 ผลการวิเคราะห์ SWOT.....	87
ภาพที่ 5.1 แบบจำลองการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสือใหญ่อุทิศ	104

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ท่ามกลางยุคโลกาภิวัตน์ ที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็วของเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อทางด้านสิ่งแวดล้อม การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ไม่มีประสิทธิภาพและการไม่มีส่วนร่วมที่ดีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทำให้ปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมนับวันจะทวีความรุนแรงและเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในทั่วทุกทวีปของโลก ส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากการพัฒนาและขยายตัวอย่างรวดเร็วของสังคมเมือง รวมทั้งมีการเปลี่ยนแปลงจากการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม การคมนาคม การท่องเที่ยว เป็นต้น จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในทุก ๆ ภูมิภาคของโลก และการขยายตัวของเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการพัฒนาเพื่อสนองความต้องการของมนุษย์ ส่งผลให้สภาพแวดล้อมและทรัพยากรต่าง ๆ ได้เสื่อมโทรมลงเป็นอย่างมาก หนึ่งในปัญหาทางสิ่งแวดล้อมที่ทั่วโลกตื่นตัว คือ ปัญหาด้านขยะมูลฝอย ซึ่งมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่จะต้องแก้ไขปัญหา เพราะเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นทั่วภูมิภาคของโลก ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและห่วงโซ่อาหาร และผลกระทบต่อสุขภาพและคุณภาพชีวิตของมนุษย์

สถานการณ์ปัญหาด้านขยะมูลฝอยของประเทศไทยและกรุงเทพมหานครเริ่มทวีความรุนแรงอยู่ในลำดับต้น ๆ ของปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อม ไม่เพียงแต่ปริมาณขยะมูลฝอยเท่านั้นที่เพิ่มขึ้นยังรวมถึงความหลากหลายและความเป็นพิษของขยะที่เพิ่มมากขึ้นด้วย สถานการณ์ขยะมูลฝอย มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยปริมาณขยะมูลฝอยของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2559 เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2558 เฉลี่ย 190,000 ตัน คิดเป็นร้อยละ 0.7 ของปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในแต่ละปี (กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2559) และในกรุงเทพมหานคร จากข้อมูลแสดงค่าเฉลี่ยปริมาณขยะมูลฝอย ปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 พบว่า มีปริมาณขยะมูลฝอยเฉลี่ยรวมต่อวันคือ 10,130.22 ตัน ปริมาณมูลฝอยที่จัดเก็บได้มากที่สุดอยู่ในเขตจตุจักร มีปริมาณขยะมูลฝอยเฉลี่ยรวมต่อวัน คือ 389.74 ตัน และมีปริมาณขยะมูลฝอยเฉลี่ยรวมต่อปี 142,645 ตัน (กรมควบคุมมลพิษ, 2559) พบว่า มีขยะมูลฝอยถึงร้อยละ 43 ที่ถูกกำจัดไม่ถูกต้อง หากขาดการจัดการขยะมูลฝอยอย่างถูกสุขลักษณะและเหมาะสมกับลักษณะขยะมูลฝอยแต่ละประเภทแล้วจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพ สังคม และสิ่งแวดล้อม รวมถึงกระบวนการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ซึ่งเป็นแนวทาง

ที่มีการพัฒนานำไปใช้ในระดับสากล เพื่อให้การจัดการขยะมูลฝอยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตามแผนปฏิบัติการประเทศไทย ไร้ขยะ ตามแนวทางพระราชบัญญัติเพื่อขับเคลื่อนประเทศไทยไปสู่การเป็น สังคมปลอดขยะ (Zero Waste Society) ภายใต้แผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของ ประเทศ พ.ศ. 2559 - 2564 โดยอาศัยหลัก 3R (กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2559) ที่เป็นที่ยอมรับระดับสากล ประกอบด้วย การลดการใช้ (Reduce) การใช้ซ้ำ (Reuse) และ การนำขยะมูลฝอยมาแปรรูป (Recycle) ซึ่งกรุงเทพมหานครก็มีแผนวิสัยทัศน์กรุงเทพมหานคร ระยะ 20 ปี โดยให้การจัดการขยะมูลฝอยเป็นการจัดการทรัพยากรประเภทหนึ่ง ให้ความสำคัญของการลดและคัดแยกที่แหล่งกำเนิด จะทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยลดลงได้อีกมากกว่าร้อยละ 40 (สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร, 2559) อย่างไรก็ตามปัจจัยหลักที่สำคัญในการจัดการขยะมูลฝอย คือ การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย การลด และแยกขยะมูลฝอยอย่างถูกวิธีจากแหล่งกำเนิด นับเป็นแนวทางที่ช่วยป้องกันผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมอันสืบเนื่องจากการจัดการขยะมูลฝอยที่ต้นเหตุ เพื่อที่การจัดการปัญหามูลฝอยของประเทศไทยและกรุงเทพมหานครจะพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประเทศไทยเป็นประเทศกำลังพัฒนา(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ, 2559) มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมอย่างต่อเนื่อง ทำให้ชุมชนเมืองมี ปริมาณขยะมูลฝอยมากและขาดระบบการจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดโอกาสใน การประกอบอาชีพของกลุ่มคนที่ดำรงชีพด้วยการเก็บขยะขายกลุ่มคนเหล่านี้จึงให้ความสำคัญกับ “ขยะ” แม้ว่าคนส่วนใหญ่จะมองข้าม ไม่ให้ความสำคัญและเห็นว่าขยะมูลฝอยเหล่านี้เป็นสิ่งสกปรก แต่สำหรับกลุ่มคนที่ประกอบอาชีพนี้ มีวิธีการหรือความสามารถเปลี่ยนแปลงสิ่งที่ไม่มีความคุ้มค่าให้ กลับมามีคุณค่าหรือมีราคาอีกครั้ง เมื่อขยะมูลฝอยถูกนำมาคัดเลือกผ่านกระบวนการต่าง ๆ ของกลุ่ม คนที่ประกอบอาชีพนี้ ไม่ว่าจะเป็น คนเก็บขยะขาย ชาเล้ง รถเร่รับซื้อของเก่า และร้านรับซื้อของเก่า กลุ่มคนเหล่านี้เกิดการรวมกลุ่มอาศัยอยู่รวมกันเกิดเป็นชุมชนเล็ก ๆ ทั่วทุกภาคของประเทศไทย และ ยึดอาชีพการเก็บของเก่าขายเป็นรายได้หลักเพื่อหาเลี้ยงครอบครัว ดังเช่น “ชุมชนเสือใหญ่อุทิศ” (ซอยรัชดาภิเษก 36) เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร เป็นชุมชนที่เกิดจากการรวมกลุ่มของประชาชนที่ เดินทางมาจากต่างจังหวัด ตั้งแต่ช่วงประมาณปี พ.ศ. 2526 โดยปลูกบ้านเรือนแบบไม่ถาวรตามพื้นที่ รกร้างว่างเปล่าและเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อย ๆ จนกลายเป็นชุมชนแออัดขนาดใหญ่ เป็นชุมชนที่ประชาชน มารวมตัวกันประกอบอาชีพรับซื้อและถอดแยกชิ้นส่วนขยะอิเล็กทรอนิกส์และผลิตภัณฑ์ที่ใช้แล้วอื่น ๆ พบว่า พื้นที่ที่มีกิจกรรมคัดแยกขยะอิเล็กทรอนิกส์จะกระจายอยู่ในซอยรัชดาภิเษก 36 แยก 9 จนถึง ซอยรัชดาภิเษก 36 แยก 9 - 3 - 4 มีบ้านเรือนที่มีกิจกรรมคัดแยกขยะประมาณ 150 หลังคาเรือน และร้านรับซื้อของเก่ารายใหญ่ในพื้นที่ จำนวน 8 ร้าน และพื้นที่กองขยะที่กระจายอยู่ในชุมชน (วาสนาดำรงดี, ปณิติตา, และศีลารุช ดำรงศิริ, 2015) นอกจากนี้ลักษณะชุมชนเป็นชุมชนแออัด ไม่มี ผู้นำชุมชน และอาศัยอยู่บนพื้นที่รกร้างว่างเปล่าเต็มไปด้วยเศษซากขยะ ขาดการจัดการขยะที่เกิด

จากการประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า จนได้ชื่อว่า “ชุมชนกองขยะ” ทำให้เป็นปัญหาสำคัญด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของเขตจตุจักร และยังมีส่วนทำให้เขตจตุจักรเกิดปัญหาขยะมากที่สุดในกรุงเทพมหานครอีกด้วย

ชุมชนย่านเสือใหญ่อุทิศ เป็นชุมชนขนาดใหญ่ที่ประสบปัญหาการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า ซึ่งคนในชุมชนจำนวนไม่น้อยที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับซื้อขายของเก่า ถอดแยกชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ และคัดแยกขยะ เมื่อผู้ประกอบอาชีพได้ในสิ่งที่มีมูลค่าหรือสิ่งที่ตนเองต้องการแล้ว ชิ้นส่วนของขยะเหล่านั้นที่ไม่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้หรือชิ้นส่วนที่ไม่มีมูลค่าที่เหลือจากกระบวนการคัดแยก ก็จะถูกปล่อยทิ้งไว้ตามพื้นที่รกร้างในชุมชน พื้นที่รกร้างส่วนใหญ่มีเอกชนเป็นเจ้าของและไม่มีสิ่งก่อสร้าง ทำให้พื้นที่บริเวณดังกล่าวเป็นพื้นที่สำหรับทิ้งขยะ กองขยะเหล่านั้นหากไม่มีการจัดการอย่างถูกวิธีจะทำให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมตามมา ปัญหาเหล่านี้ล้วนเกิดจากการที่ผู้ประกอบอาชีพเหล่านี้ดำรงชีวิตอยู่ในสภาวะแวดล้อมที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาขยะได้โดยสมบูรณ์และอยู่ในกระบวนการหาประโยชน์จากขยะ ขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะที่เหลือจากการประกอบอาชีพรับซื้อขายของเก่า เป็นเหตุให้คุณภาพสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงและเป็นปัญหาทำให้ชุมชนเมืองเสื่อมโทรมลง หากมีแนวทางในการจัดการขยะที่ยืดหลักการที่ว่า ขยะมูลฝอยมีมูลค่าทางเศรษฐกิจและสามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ คือ การทำให้ขยะเหลือน้อยที่สุดและกำจัดที่เหลือด้วยเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นแนวคิดตามหลักสากลในการดำเนินการแก้ไขปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยในหลาย ๆ ประเทศ

ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะศึกษาแนวทางจัดการขยะที่เหลือจากกระบวนการธุรกิจรับซื้อของเก้าย่านเสือใหญ่อุทิศ เขตจตุจักร เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการจัดการขยะ ลดอัตราการเกิดขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าตั้งแต่ต้นทาง เพื่อให้ผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าลดการทิ้งขยะหรือชิ้นส่วนที่ไม่มีมูลค่าและตระหนักถึงความรุนแรงของปัญหาขยะในอนาคตที่จะส่งผลกระทบต่อสุขอนามัยและสภาพแวดล้อมของชุมชนอันจะก่อให้เกิดความสมดุลและอยู่รอดของชุมชนได้ในระยะยาว

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษากระบวนการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก้าย่านเสือใหญ่อุทิศ เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก้าย่านเสือใหญ่อุทิศ เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า ย่านเสือใหญ่อุทิศ เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร

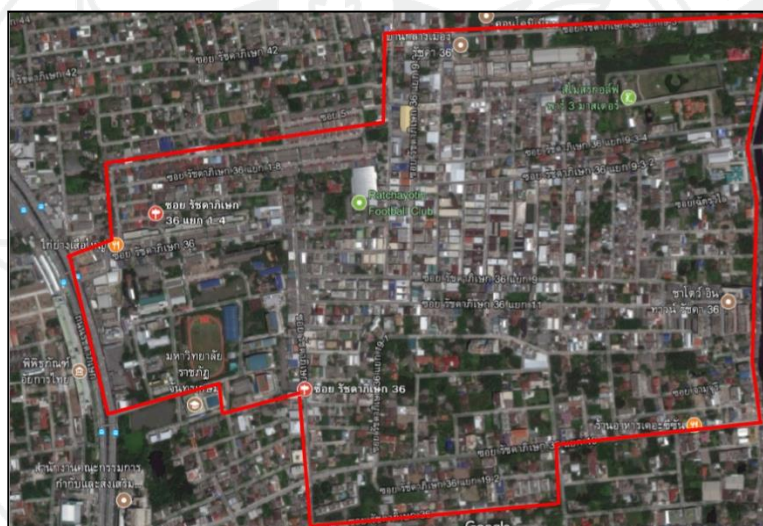
1.3 ขอบเขตการศึกษา

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่ารวมถึงปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ เพื่อเสนอแนวทางการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

ย่านเสื่อใหญ่อุทิศ ซอยรัชดาภิเษก 36 แขวงจันทรเกษม เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร แสดงดังภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 บริเวณย่านเสื่อใหญ่อุทิศ

3. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ ผู้ประกอบอาชีพรับซื้อขายของเก่า ประชาชนที่อาศัยอยู่ในซอยรัชดาภิเษก 36 และผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดดังนี้ แสดงดังภาพที่ 1.2

ภาพที่ 1.2 ขอบเขตด้านตัวอย่างกลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัย

จุดที่ 1 บริเวณซอยรัชดาภิเษก 36 แยก 9 – 3 - 4

จุดที่ 2 บริเวณซอยรัชดาภิเษก 36 แยก 9 – 17 และ แยก 9 – 18

จุดที่ 3 บริเวณชุมชนซอยสนนิบาตเทศบาล 1

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ทำการศึกษาวิจัยตั้งแต่ มกราคม – พฤศจิกายน พ.ศ. 2560

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงสภาพปัญหาและการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร
2. ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร
3. ได้แนวทางการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร
4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรุงเทพมหานคร สำนักงานเขต สามารถนำผลการศึกษาไปประกอบการดำเนินมาตรการต่าง ๆ ในการพัฒนาการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

5. ปัญหาและปริมาณขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร มีจำนวนลดลง

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

ธุรกิจรับซื้อของเก่า หมายถึง กิจการหรืออาชีพที่ผู้ประกอบการ รวบรวม รับซื้อ จัดการ และจำหน่าย โดยผ่านกระบวนการคัดแยกวัสดุเหลือใช้แต่ละประเภท ในย่านเสื่อใหญ่อุทิศ ซอยรัชดาภิเษก 36 แขวงจันทรเกษม เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร

ผู้ประกอบการอาชีพเก็บและขายของเก่า หมายถึง กลุ่มบุคคลที่ดำรงชีพด้วยการเก็บของเก่า จากถังขยะ และรับซื้อวัสดุเหลือใช้ตามบ้านเรือน ได้แก่ คนเก็บขยะ รถพ่วงหรือซาเล้ง และรถเร่ นำมาคัดแยกวัสดุและนำไปขายต่อให้กับร้านรับซื้อของเก่ารายใหญ่ ในย่านเสื่อใหญ่อุทิศ ซอยรัชดาภิเษก 36 แขวงจันทรเกษม เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร

ขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า หมายถึง เศษ ซากวัสดุของผลิตภัณฑ์ ที่เหลือจาก กระบวนการคัดแยกของผู้ประกอบการอาชีพเก็บและขายของเก่าหรือธุรกิจรับซื้อของเก่า โดยที่ไม่สามารถนำ กลับมาใช้ประโยชน์ได้แล้ว ไม่มีมูลค่า หรือมีราคาถูกไม่สามารถจำหน่ายได้

สถานภาพการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า หมายถึง การจัดการขยะที่เกิด จากการซื้อขายของเก่าในปัจจุบันของกลุ่มบุคคลที่ประกอบอาชีพเก็บและรับซื้อวัสดุเหลือใช้ ได้แก่ ซาเล้ง รถเร่ และร้านรับซื้อของเก่า ย่านเสื่อใหญ่อุทิศ เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร

แนวทางการจัดการขยะ หมายถึง การจัดการขยะจากแหล่งกำเนิดก่อนนำไปกำจัด ขั้นสุดท้ายที่เอื้อต่อการเก็บขนและกำจัดให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อลดปัญหาขยะที่เหลือจาก ธุรกิจรับซื้อของเก่า ในย่านเสื่อใหญ่อุทิศ ซอยรัชดาภิเษก 36 แขวงจันทรเกษม เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสือใหญ่ อุทิศ เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา แนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้เนื้อหาสาระที่ครอบคลุมและชัดเจน ดังต่อไปนี้

- 2.1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับขยะมูลฝอยและการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า
- 2.3 ระบบการซื้อขายขยะของผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า
- 2.4 ความเป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพจากขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า
- 2.5 แนวคิดทฤษฎีการวิเคราะห์ SWOT และ TOWS Matrix
- 2.6 นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
- 2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า

2.1.1 ความหมายขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า

“มูลฝอย” ความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2552 หมายถึง เศษสิ่งของที่ทิ้งแล้ว หยากเยื่อ เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า ถุงพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร ถัง มูลสัตว์ หรือซากสัตว์ รวมตลอดถึงสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์ หรือที่อื่น

“มูลฝอย” ความหมายตามพระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2535 หมายความว่า เศษกระดาษ เศษผ้าเศษอาหาร เศษสินค้า เศษวัตถุ ถุงพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร ถัง มูลสัตว์ ซากสัตว์ หรือสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนนตลาด ที่เลี้ยงสัตว์ หรือ ที่อื่น ๆ หมายความว่า รวมถึงมูลฝอยติดเชื้อ มูลฝอยที่เป็นพิษหรืออันตรายจากชุมชน”

“ขยะ” ความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 หมายถึง หยากเยื่อ มูลฝอย

“ขยะ หรือ มูลฝอย” ความหมายตามกรมควบคุมมลพิษ (2548) คือ เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า เศษวัตถุ ถูพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร ถ้ำ มูลสัตว์ ซากสัตว์หรือสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์หรือที่อื่น และหมายความรวมถึงมูลฝอยติดเชื้อ มูลฝอยที่เป็นพิษ หรืออันตรายจากชุมชนหรือคร้วเรือน ยกเว้นวัสดุที่ไม่ใช้แล้วของโรงงานซึ่งมีลักษณะและคุณสมบัติที่กำหนดไว้ตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน

เกษม จันทร์แก้ว (2541 : 667) กล่าวว่า “ขยะ และ มูลฝอย มีความหมายเหมือนกัน จะใช้คำใดนั้นแล้วแต่ผู้ใช้ เช่น นักวิชาการสิ่งแวดล้อมมักใช้คำว่ามูลฝอยเป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่ชาวบ้านใช้คำว่าขยะ สำหรับภาษาทางกฎหมายใช้คำว่าขยะมูลฝอยซึ่งเป็นคำที่ทุกคนเข้าใจดี”

ฐิติชัย อธิคมกุลชัย (2557) กล่าวว่า “วัสดุเหลือใช้ (Waste Residues) หมายความถึง สิ่งของ เครื่องใช้ หรือสินค้าที่ผ่านการใช้งานแล้วหรือหมดอายุการใช้งานแล้ว หรือที่เหลือจากความต้องการและไม่เป็นที่ต้องการจะใช้อีกต่อไป แบ่งออกเป็น 2 ประเภทดังนี้

1. วัสดุเหลือใช้ทั่วไป หมายความถึง สิ่งของหรือสินค้าที่ไม่ใช้แล้วแต่ไม่เป็นอันตรายต่อบุคคล ทรัพย์สินหรือสิ่งแวดล้อม เช่น ยางรถยนต์ เศษผ้า เศษไม้ ฯลฯ
2. วัสดุเหลือใช้ที่เป็นอันตราย หมายความถึง สิ่งของหรือสินค้าที่ไม่ใช้แล้วและปนเปื้อนหรือสัมผัสหรือมีส่วนประกอบของวัตถุอันตราย ตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 เช่น แบตเตอรี่ ถ่านไฟฉาย น้ำมันเครื่องใช้แล้ว ตัวทำละลาย”

“ของเก่า” ความหมายตามกรมควบคุมมลพิษ (2551) หมายถึง วัตถุหรือสิ่งของที่ชำรุด ใช้แล้วหรือเหลือใช้ ที่เกิดจากการคัดแยกขยะจากชุมชน ซึ่งไม่รวมถึงวัสดุที่ไม่ใช้แล้วที่เกิดจากกากอุตสาหกรรมที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2533) ออกตามความในพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535

“ร้านรับซื้อของเก่า” ความหมายตามกรมควบคุมมลพิษ (2551) หมายถึง สถานประกอบกิจการที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการขายทอดตลาดและค้าของเก่าตามพระราชบัญญัติควบคุมการขายทอดตลาดและค้าของเก่า พ.ศ. 2474 หรือสถานประกอบกิจการที่ได้รับใบอนุญาตให้ประกอบกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพประเภทที่ 13(5) การสะสมวัตถุหรือสิ่งของที่ชำรุด ใช้แล้วหรือเหลือใช้ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขที่ 5/2538 เรื่องกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ

ญาณัญญา ศิริภักร์ธาดา (2553) กล่าวว่า “ธุรกิจรับซื้อของเก่า หมายถึง กิจการหรืออาชีพที่มีการรวบรวม รับซื้อ จัดการ และจำหน่ายซึ่งวัสดุเหลือใช้ในที่นี้ ได้แก่ ร้านรับซื้อของเก่า และผู้ประกอบการอาชีพเก็บและรับซื้อของเก่า”

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงให้ความหมายของคำว่า ขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า หมายถึง ขยะไร้ค่า หรือไม่มีค่าที่เหลือจากกระบวนการคัดแยกของธุรกิจรับซื้อของเก่า วัสดุที่ผ่านการใช้งานแล้วและไม่เป็นที่ต้องการจะใช้อีกต่อไป ไม่สามารถนำกลับมาใช้หรือแปรรูปในรูปแบบอื่น ๆ ได้ และไม่มีคุณค่าเชิงพาณิชย์หากแต่กำจัดทิ้งไม่ได้

2.1.2 ประเภทของขยะ

ประเภทของขยะตามข้อบังคับกรุงเทพมหานครว่าด้วยหลักเกณฑ์การจัดการมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลของอาคารสถานที่ และสถานบริการสาธารณสุข พ.ศ. 2545 ได้อธิบายไว้ดังนี้

“มูลฝอยทั่วไป” หมายถึง มูลฝอยอื่นใดที่ไม่ใช่มูลฝอยที่ย่อยสลายได้ มูลฝอยที่นำกลับมาใช้ใหม่ได้ มูลฝอยอันตรายและมูลฝอยติดเชื้อ

“มูลฝอยที่ย่อยสลายได้” หมายถึง มูลฝอยประเภทเศษอาหาร เศษอาหาร เศษพืชผัก ผลไม้ รวมตลอดสิ่งอื่นใดที่เป็นวัตถุที่สามารถย่อยสลายเน่าเปื่อยที่ไม่ใช่มูลฝอยติดเชื้อและไม่ใช่มูลฝอยอันตราย

“มูลฝอยที่นำกลับมาใช้ใหม่ได้” หมายถึง มูลฝอยที่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้ หรือนำกลับมาเป็นวัตถุดิบในการผลิตใหม่ เช่น กระดาษ แก้ว โลหะ พลาสติก เป็นต้น

“มูลฝอยอันตราย” หมายถึง มูลฝอยที่มีส่วนประกอบหรือปนเปื้อนสารเคมีอันตราย เช่น สารไวไฟ สารเกิดปฏิกิริยาได้ง่าย สารที่มีความเป็นพิษ สารที่มีฤทธิ์กัดกร่อนหรือสารอันตรายใดที่ก่อให้เกิดปัญหาต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม

2.1.2.1 ขยะที่มีแหล่งกำเนิดมาจากชุมชน

1) ขยะชุมชน ได้แก่ ขยะจำพวกเศษอาหารต่าง ๆ เศษใบไม้ เศษหญ้า ขยะรีไซเคิล จำพวก แก้ว กระดาษ โลหะ พลาสติก อะลูมิเนียม ยาง และ มูลฝอยทั่วไป จำพวก เศษผ้า เศษไม้ และเศษวัสดุต่าง ๆ เป็นต้น

2) ของเสียอันตราย ได้แก่ ขยะหรือของเสียที่เป็นพิษ หรืออันตรายจากชุมชน เช่น ถ่านไฟฉาย หลอดไฟฟ้า แบตเตอรี่รถยนต์ และน้ำมันหล่อลื่นใช้แล้ว เป็นต้น

3) ขยะติดเชื้อ ได้แก่ ขยะที่มีแหล่งกำเนิดมาจากสถานอนามัย โรงพยาบาล ทั้งภาครัฐและเอกชน โดยขยะเหล่านี้จะมีเชื้อโรคปะปนอยู่ในปริมาณหรือความเข้มข้นซึ่งถ้ามีการสัมผัสหรือใกล้ชิดแล้วสามารถทำให้เกิดโรคได้ (กรมควบคุมมลพิษ, 2547)

2.1.2.2 ขยะที่เกิดขึ้นในกรุงเทพมหานครมีหน้าที่ต้องเก็บขนและนำไปกำจัด

1) ขยะที่ย่อยสลายได้เดิมเรียก “ขยะเปียก” ได้แก่ เศษอาหาร เศษพืชผัก ผลไม้ เป็นต้น ส่วนใหญ่เป็นอินทรีย์วัตถุที่ย่อยสลายง่าย ความชื้นสูงและส่งกลิ่นเหม็นได้อย่างรวดเร็ว ประชาชนสามารถนำไปทำปุ๋ยหมักได้

2) ขยะที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ หรือขยะรีไซเคิลหรือที่แต่เดิมกรุงเทพมหานคร เรียกว่า พวกเศษกระดาษ เศษผ้า แก้ว โลหะ พลาสติก ยาง ฯลฯ ซึ่งจะช่วยที่สามารถลดปริมาณมูลฝอยที่ต้องนำไปทำลายลงได้และถ้านำส่วนที่ใช้ประโยชน์ได้นี้ไปขายก็จะทำให้มีรายได้กลับคืนมา

3) ขยะอันตรายจากบ้านเรือน ได้แก่ หลอดไฟที่ใช้แล้ว แบตเตอรี่รถยนต์ ถ่านไฟฉาย ภาชนะบรรจุสารเคมีที่หมดอายุ กระจกสารฆ่าแมลง กระจกยาปราบศัตรูพืช น้ำยาทำความสะอาด ยารักษาโรคที่เสื่อมคุณภาพ หลอดฟลูออเรสเซนต์ที่เสียแล้ว ฯลฯ เพื่อลดการปนเปื้อนของสารพิษสู่สิ่งแวดล้อมและลดผลกระทบต่อสุขภาพอนามัย

4) ขยะติดเชื้อ หมายถึง ขยะที่เป็นผลมาจากกระบวนการรักษาพยาบาล การตรวจวินิจฉัยโรค การให้ภูมิคุ้มกันโรค การตรวจหาโรคที่ดำเนินการทั้งในมนุษย์และสัตว์ ซึ่งมีเหตุอันสงสัยว่ามีเชื้อโรคปะปนอยู่ในปริมาณมาก ซึ่งถ้ามีการสัมผัสกับขยะนั้นแล้วอาจทำให้เกิดโรคได้

5) ขยะอุตสาหกรรมที่ไม่เป็นอันตราย ขยะประเภทนี้เกิดจากกระบวนการของโรงงานอุตสาหกรรม ได้แก่ เศษชิ้นส่วนของพืช เศษชิ้นส่วนของไม้ เศษกระดาษ เศษพลาสติก หรือยางสังเคราะห์ ที่เป็นโพลีเมอร์ เศษผ้าทอด้วยสิ่งทอ เศษไซส์ตว์ น้ำมันสัตว์ น้ำมันพืช เศษยางธรรมชาติ เศษโลหะ และโลหะผสมที่ไม่อยู่ในรูปของเกลือโลหะ เศษแก้ว กระจก กระเบื้องหรือเซรามิก เศษหินปูน ทราย หรือวัสดุที่มีองค์ประกอบของดิน ทราย หรือหิน เนื่องจากมูลฝอยเหล่านี้บางส่วนยังสามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้ และต้องนำมูลฝอยประเภทนี้ไปกำจัดด้วยวิธีที่เหมาะสมต่อไป (กรมโรงงานอุตสาหกรรม, 2558)

สำนักจัดการกากของเสียและสารอันตราย (2557) แบ่งประเภทขยะตามลักษณะทางกายภาพได้ ดังนี้

1) ขยะย่อยสลาย (Compostable waste) หรือ มูลฝอยย่อยสลาย คือ ขยะที่เน่าเสียและย่อยสลายได้เร็ว สามารถนำมาหมักทำปุ๋ยได้ เช่น เศษผัก เปลือกผลไม้เศษอาหาร ใบไม้เศษเนื้อสัตว์ เป็นต้น แต่จะไม่รวมถึงซากหรือเศษของพืช ผัก ผลไม้หรือสัตว์ที่เกิดจากการทดลองในห้องปฏิบัติการ โดยที่ขยะย่อยสลายนี้นี้เป็นขยะที่พบมากที่สุด คือ พบมากถึงร้อยละ 64 ของปริมาณขยะทั้งหมดในกองขยะ

2) ขยะรีไซเคิล (Recyclable waste) หรือ มูลฝอยที่ยังใช้ได้ คือ ของเสียบรรจุภัณฑ์ หรือวัสดุเหลือใช้ซึ่งสามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้ เช่น แก้ว กระดาษ เศษพลาสติก กล่องเครื่องดื่ม แบบ UHT กระจกเครื่องดื่ม เศษโลหะ อะลูมิเนียม ยางรถยนต์ เป็นต้น สำหรับขยะ รีไซเคิลนี้เป็นขยะที่พบมากเป็นอันดับที่สองในกองขยะ กล่าวคือ พบประมาณ 30% ของปริมาณขยะทั้งหมดในกองขยะ

3) ขยะอันตราย (Hazardous waste) หรือ มูลฝอยอันตราย คือ ขยะที่มีองค์ประกอบหรือปนเปื้อนวัตถุอันตรายชนิดต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ วัตถุระเบิด วัตถุไวไฟ วัตถุออกซิไดซ์ วัตถุมีพิษ วัตถุที่ทำให้เกิดโรค วัตถุกรรรมันตรังสี วัตถุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรม วัตถุกัดกร่อน วัตถุที่ก่อให้เกิดการระคายเคือง วัตถุอย่างอื่นไม่ว่าจะเป็นเคมีภัณฑ์หรือสิ่งอื่นใดที่อาจทำให้เกิดอันตรายแก่บุคคล สัตว์พืช ทรัพย์สินหรือสิ่งแวดล้อม เช่น ถ่านไฟฉาย หลอดฟลูออเรสเซนต์ แบตเตอรี่โทรศัพท์เคลื่อนที่ ภาชนะ บรรจุสารกำจัดศัตรูพืช กระจกสเปร์ยบรรจุสีหรือสารเคมี เป็นต้น ขยะอันตรายนี้เป็นขยะที่มักจะพบได้น้อยที่สุด กล่าวคือ พบประมาณเพียง 3% ของปริมาณขยะทั้งหมดในกองขยะ

4) ขยะทั่วไป (General waste) หรือ มูลฝอยทั่วไป คือ ขยะประเภทอื่นนอกเหนือจากขยะย่อยสลาย ขยะรีไซเคิล และขยะอันตราย มีลักษณะที่ย่อยสลายยาก และไม่คุ้มค่าสำหรับการนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ เช่น ห่อพลาสติกใส่ขนมถุง พลาสติกบรรจุผงซักฟอก พลาสติกห่อลูกอม ซองบะหมี่กึ่งสำเร็จรูป ถุงพลาสติกเปื้อนเศษอาหาร โฟมเปื้อนอาหาร ฟิล์มเปื้อนอาหาร เป็นต้น สำหรับขยะทั่วไปนี้ เป็นขยะที่มีปริมาณใกล้เคียงกับขยะอันตราย กล่าวคือ จะพบประมาณ 3% ของปริมาณขยะทั้งหมดในกองขยะ

2.1.3 ประเภทของขยะรีไซเคิล

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2560) แบ่งประเภทของขยะรีไซเคิลออกเป็น 4 ประเภทหลัก ดังนี้

2.1.3.1 ประเภทแก้ว แก้วเป็นวัสดุผิวเรียบ แข็งใส แต่เปราะบางแตกง่าย แก้วเป็นขยะที่ไม่ย่อยสลายแต่นำไปรีไซเคิลได้ที่นิยมกันได้แก่ ขวดแก้วต่าง ๆ เช่น ขวดน้ำอัดลม ขวดสุรา ขวดเบียร์ ขวดโซดา ขวดน้ำเปล่า ขวดซอส ขวดเครื่องดื่มบำรุงกำลังต่าง ๆ ขวดยา ฯลฯ มูลค่าราคาของแก้วขึ้นอยู่กับสภาพ โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท

1) ขวดแก้วดี ขายได้ราคาดีกว่าเศษแก้ว โรงงานจะนำไปล้างให้สะอาดและฆ่าเชื้อโรค แล้วนำกลับมาใช้ใหม่ได้ซ้ำอีกอย่างน้อย 30 ครั้ง หากไม่แตกหรือบิ่นเสียก่อน

2) เศษแก้วหรือขวดแก้วแตก โรงงานที่ผลิตขวดแก้วจะนำไปหลอมผสมแก้วใหม่ ซึ่งจะช่วยลดต้นทุนการผลิต

2.1.3.2 ประเภทกระดาษ ขยะจากบ้านเรือนและสำนักงานจะมีกระดาษเป็นองค์ประกอบที่สำคัญเนื่องจากในชีวิตประจำวันของเรา ในบรรดาขยะรีไซเคิลนั้น กระดาษเป็นวัสดุที่ย่อยสลายง่ายที่สุด เพราะผลิตจากเยื่อไม้ธรรมชาติ หากถูกทิ้งปนเปื้อนกับขยะอื่น ๆ จะไม่สามารถนำมารีไซเคิลได้

2.1.3.3 ประเภทพลาสติก พลาสติกเป็นวัสดุที่สังเคราะห์มาจากผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียม หรือน้ำมันดิบ มีหลายประเภท และนำมาใช้ผลิตสินค้ามากมายที่เราใช้ในชีวิตประจำวัน ขยะประเภทพลาสติกมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เพราะสินค้าและบรรจุภัณฑ์ส่วนมากทำมาจากพลาสติก ซึ่งคุณสมบัติที่เหมาะสมของพลาสติกซึ่งมีน้ำหนักเบา สีสนสวยงามไม่เป็นสนิมทนทานและมีหลายประเภททำให้พลาสติกเป็นที่นิยมมากในปัจจุบัน ซึ่งขยะพวกนี้เมื่อนำมาเผาก็จะทำให้เกิดมลพิษสิ่งแวดล้อม หรือหากนำไปฝังกลบก็จะทำให้สิ้นเปลืองเนื้อที่ในการฝังกลบ วิธีการที่ดีและเหมาะสมสำหรับการกำจัดขยะพลาสติกก็คือ การนำกลับมารีไซเคิล ถึงแม้ว่าพลาสติกสามารถนำกลับมารีไซเคิลได้แต่ในประเทศไทยยังไม่ได้มีการนำเอาพลาสติกกลับมารีไซเคิลทุกประเภทเพราะปัญหาในเรื่องการคุ้มทุนในการลงทุน เนื่องจากพลาสติกมีน้ำหนักเบาและเก็บรวบรวมได้ยาก เช่น ถุงพลาสติกและโฟม สามารถนำกลับมารีไซเคิลได้แต่ต้นทุนสูง เนื่องจากมีปริมาณมาก เปลืองพื้นที่ในการขนส่งทำให้ต้นทุนสูง

2.1.3.4 ประเภทโลหะและอโลหะ โลหะและอโลหะมีหลากหลายชนิดระยะเวลาในการย่อยสลายประมาณ 80 - 100 ปี การนำโลหะและอโลหะมารีไซเคิลจะช่วยลดการใช้วัตถุดิบร้อยละ 9 และช่วยลดการปล่อยมลพิษสู่สิ่งแวดล้อม

2.1.3.5 ประเภทอะลูมิเนียม นำมาจากแร่ออกไซด์ในป่าเขตร้อน ซึ่งต้องทำลายพื้นที่ป่าขนาดใหญ่ ทำให้สภาพแวดล้อมเสียสมดุล รวมทั้งในกระบวนการผลิตอะลูมิเนียมยัง

ทำให้เกิดก๊าซฟลูออรีนที่ก่อมลพิษ การรีไซเคิลอะลูมิเนียมจึงช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมได้มากอะลูมิเนียมที่นำไปขายได้ เช่น กะละมังซักผ้า ชันน้ำ กระป๋องเบียร์ กระป๋องน้ำอัดลมหรือที่มักเรียกกันว่า กระป๋องแคนซึ่งนิยม กันมากในปัจจุบัน ฯลฯ

2.1.4 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า

ประเทศไทยเผชิญกับสภาพปัญหาการจัดการขยะและซากของเก่าเป็นจำนวนมาก เพราะความเจริญก้าวหน้าและความทันสมัยของเทคโนโลยี จึงทำให้ขยะมีปริมาณเพิ่มมากขึ้นอย่างมหาศาล ขาดการจัดการอย่างถูกหลักวิชาการจนทำให้เกิดปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมตามมา

2.1.4.1 แนวคิดขยะเหลือศูนย์

แนวคิดขยะเหลือศูนย์ (Zero Waste) เป็นแนวคิดที่ยึดหลักการที่ว่า “ขยะมีมูลค่าทางเศรษฐกิจ สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้” มีเป้าประสงค์ คือ “การทำให้ขยะเหลือน้อยที่สุดและกำจัดที่เหลือด้วยเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพ” ปัจจุบันการจัดการขยะแบบไม่มีขยะหลงเหลือหรือที่เรียกว่า Zero Waste เป็นหลักการที่ส่งเสริมให้ทุกคนใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและหมุนเวียนทรัพยากรกลับมาใช้ใหม่ เป็นการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด และเป็นการลดปริมาณของเสีย หรือขยะมูลฝอยให้เหลือน้อยที่สุด หรือไม่มีขยะหลงเหลืออีกเลย โดยใช้หลักการ 3Rs

การจัดการตามหลัก 3Rs คือ การจัดการที่ให้ความสำคัญในการลดการเกิดของเสียให้เหลือน้อยที่สุดเป็นลำดับแรก โดยมุ่งเน้นการใช้วัตถุดิบหรือทรัพยากรการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ ต่อมาเมื่อเกิดของเสียแล้วต้องพยายามหาแนวทางการนำกลับไปใช้ซ้ำหรือใช้ใหม่ให้ได้มากที่สุด โดยพิจารณาถึงศักยภาพการใช้ประโยชน์ของของเสียแต่ละประเภท และกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เหลือของเสียที่จะต้องบำบัดหรือกำจัดในปริมาณน้อยที่สุด โดยเลือกใช้วิธีการกำจัดของเสียเป็นวิธีสุดท้าย

1) ลดการใช้ (Reduce) คือ ลดระดับการใช้ในปัจจุบันลง โดยควบคุมปริมาณการใช้ให้อยู่ในสัดส่วน ที่พอเหมาะ เพื่อทำให้เกิดการสูญเสียให้น้อยที่สุด (Middleton and Hawkins, 1998) คือ ลดการใช้อย่างฟุ่มเฟือย และเลือกใช้ทุกสิ่งอย่างคุ้มค่า เลือกใช้เท่าที่จำเป็นเลือกบริโภคใช้สินค้าที่มีอายุการใช้งานยาวนาน

2) การใช้ซ้ำ (Reuse) เป็นการนำสิ่งของที่ใช้งานไปแล้วแต่ยังสามารถใช้งานได้มาใช้อีกให้คุ้มค่า บำรุงรักษาสิ่งของนั้น ๆ ให้มีอายุการใช้งานนาน ๆ หรืออาจนำไปให้ผู้อื่นใช้ต่อหรือบริจาคก็ได้ ขยะหลายชนิดที่เราทิ้งอาจเป็นวัตถุดิบในการผลิตสำหรับอีกคน เช่น เศษไม้จากการก่อสร้าง สามารถนำมาทำเฟอร์นิเจอร์ ได้ถุงใส่เมล็ดกาแฟในร้านขายกาแฟสามารถ

นำมาทำกระเป๋าก็สามารถทำเป็นรูป หรือแม้แต่การดัดแปลงของใช้ง่าย ๆ ในบ้าน เช่น การนำขวดโหลกาแฟมาล้างทำความสะอาดและใช้เป็นขวดโหลใส่ของ ขวด น้ำอัดลมที่ทำด้วยพลาสติกนำมาใส่น้ำดื่ม หรือนำไปใส่ปุ๋ยน้ำชีวภาพ กากน้ำตาล ถุงพลาสติกก็ใช้หลาย ๆ ครั้งตามสภาพและความเหมาะสม

3) การนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) เป็นการนำวัสดุต่าง ๆ เช่น กระดาษ แก้ว พลาสติก เหล็ก อะลูมิเนียม ฯลฯ มาแปรรูปโดยกรรมวิธีต่าง ๆ เพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ ซึ่งนอกจากจะเป็นการลดปริมาณขยะมูลฝอย แล้วยังเป็นการลดการใช้พลังงานและลดมลพิษที่เกิดกับสิ่งแวดล้อมอีกด้วย

นันทวัฒน์ เม่นมงกุฏ (2558)กล่าวว่า “ปัจจุบันหลักการ Zero Waste ได้พัฒนาเป็น 7Rs โดยเพิ่มเติมหรือแยกรายละเอียดให้ชัดเจนมากขึ้นจากเดิม 3Rs ได้แก่ การซ่อมแซม (Repair) เป็นการนำสิ่งของ หรือวัสดุที่ชำรุดมาซ่อมแซมเพื่อให้สามารถใช้ได้ใหม่ หรือมีอายุการใช้งานที่ยาวนานขึ้น การเติมใหม่ (Refill) เป็นการเลือกซื้อสินค้าชนิดที่สามารถเติมได้ ซึ่งทำให้ปริมาณของการใช้บรรจุภัณฑ์ลดลงส่งผลให้ปริมาณขยะมูลฝอยลดลงไปด้วย การส่งคืน (Return) เป็นการเลือกซื้อสินค้าที่สามารถส่งคืนบรรจุภัณฑ์กลับสู่ผู้ผลิตได้ และการปฏิเสธ (Refuse) เป็นการปฏิเสธหรือการหลีกเลี่ยงการซื้อสินค้าหรือบรรจุภัณฑ์ที่ย่อยสลายยาก หรือเป็นมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม” ซึ่งได้อธิบายตัวอย่างไว้ดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 หลักการ Zero Waste : 7Rs

ประเภท	วิธีการ	ตัวอย่าง
ลดการใช้ (Reduce)	ลดการใช้ทรัพยากร และรู้จักใช้ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด	หลีกเลี่ยงการเลือกซื้อสินค้าชนิดใช้ครั้งเดียว หรือผลิตภัณฑ์ที่มีอายุการใช้งานต่ำ
การใช้ซ้ำ (Reuse)	นำสิ่งของที่ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่	เลือกซื้อหรือใช้ผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบมาให้ใช้ได้มากกว่า 1 ครั้ง ใช้ซ้ำวัสดุสำนักงาน เช่น การใช้กระดาษทั้งสองหน้า

ตารางที่ 2.2 หลักการ Zero Waste : 7Rs (ต่อ)

ประเภท	วิธีการ	ตัวอย่าง
การนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle)	นำวัสดุต่างๆ มาแปรรูปโดยกรรมวิธี ต่างๆ เพื่อนำกลับมาใช้ใหม่	คัดแยกขยะรีไซเคิลแต่ละประเภท ได้แก่ แก้ว กระดาษ พลาสติก โลหะ เพื่อเข้าสู่วงจรของการนำไปรีไซเคิล
การซ่อมแซม (Repair)	นำสิ่งของหรือวัสดุที่ชำรุดมาซ่อมแซม	ซ่อมแซมเครื่องใช้ และอุปกรณ์ให้สามารถใช้ประโยชน์ ต่อไปได้อีก นำสิ่งของมาดัดแปลงให้ใช้ประโยชน์ได้อีก เช่น การนำยางรถยนต์มาทำเก้าอี้ การนำขวดพลาสติกมาดัดแปลงเป็นที่ใส่ของ แจกัน การนำเศษผ้ามาทำเป้ลมนอน
การเติมใหม่ (Refill)	เลือกใช้สินค้าชนิดที่สามารถเติมได้	กรณีการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ประจำบ้านที่ใช้เป็นประจำ เช่น สบู่ ผงซักฟอก น้ำยาล้างจาน ให้เลือกซื้อผลิตภัณฑ์ที่สามารถนำมาเติมได้อีก
การส่งคืน (Return)	เลือกใช้สินค้าที่สามารถส่งคืนบรรจุภัณฑ์กลับสู่ผู้ผลิตได้	เลือกซื้อสินค้าหรือใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีระบบมัดจำคืนเงิน เช่น ขวดเครื่องดื่มประเภทต่าง ๆ เลือกซื้อสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ ผู้ผลิตเรียกคืนซากบรรจุภัณฑ์หลังจากการบริโภค
การปฏิเสธ (Refuse)	ปฏิเสธหรือการหลีกเลี่ยงการใช้สินค้าหรือบรรจุภัณฑ์ที่ย่อยสลายยาก หรือเป็นมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม	ปฏิเสธการใช้บรรจุภัณฑ์ฟุ่มเฟือย รวมทั้งขยะที่เป็นมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม หลีกเลี่ยงการเลือกซื้อสินค้าหรือ ผลิตภัณฑ์ที่ใช้บรรจุภัณฑ์ห่อหุ้มหลายชั้น

ที่มา: นันทวัฒน์ เม่นมงกฏ (2558, 6 – 7)

2.1.4.2 แนวคิดหลักการขยายความรับผิดชอบของผู้ผลิต (Extended Producer Responsibility: EPR)

เป็นหลักการที่มีแนวคิดในด้านการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมตลอดทั้งวงจรชีวิตของผลิตภัณฑ์โดยแสดงออกในรูปแบบต้นทุนการจัดการสิ่งแวดล้อม และการขยายความรับผิดชอบนั้นจะรับผิดชอบทั้งวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ ทั้งในส่วนการผลิต การนำเข้า ส่งออก หรือการขายผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ และรับผิดชอบในส่วนค่าใช้จ่าย ซึ่งเป็นความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ที่ถูกใช้งานแล้ว ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ส่งออก ผู้ขายจะต้องเรียกคืน ผลิตภัณฑ์ที่ใช้แล้วและจัดการกับผลิตภัณฑ์ที่ใช้แล้วดังกล่าวโดยการใช้ซ้ำ นำไปรีไซเคิลหรือนำไปใช้ในการผลิตพลังงาน สำหรับการนำหลักการ EPR ไปประยุกต์ใช้ในปัจจุบันนี้มีอยู่หลายรูปแบบ ซึ่งสามารถจำแนกเป็นได้ 3 รูปแบบหลัก (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2552: 2) ได้แก่

- 1) นำมาใช้ในส่วนของกฎควบคุมบังคับ (Regulatory)
- 2) นำมาใช้ในส่วนข้อตกลงระหว่างกัน (Negotiated)
- 3) นำมาใช้โดยความสมัครใจ (Voluntary)

2.1.4.3 แนวคิดการกำจัดด้วยวิธีเผา (Incineration)

ฉนวนรชดา มะโนคำ (2555) กล่าวว่า “เตาเผาขยะเป็นวิธีการกำจัดขยะอีกวิธีหนึ่ง เมื่อไม่มีสถานที่ฝังกลบเพียงพอเนื่องจากการเผาขยะจะช่วยลดปริมาณขยะลงอย่างมาก ทำให้ปริมาณขยะที่ส่งเข้าเตาเผาเหลือเป็นซีเมนต์ประมาณไม่เกินร้อยละ 10 (โดยปริมาตร) หรือประมาณร้อยละ 25 ถึง 30 (โดยน้ำหนัก) ซึ่งซีเมนต์ที่ได้จะถูกนำไปฝังกลบอย่างถูกวิธีหรือใช้ผลิตเป็นวัสดุก่อสร้างต่อไป นอกจากนี้ในบางพื้นที่ที่มีปริมาณขยะอยู่มาก สามารถที่จะนำพลังงานความร้อนที่ได้จากการเผาขยะมาใช้ในการผลิตไอน้ำเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าได้ การใช้เตาเผาในการกำจัดขยะมูลฝอยเป็นการลงทุนที่สูงในระยะแรก ไม่เฉพาะกับตัวเตาเผาเท่านั้นแต่ที่สำคัญจะต้องมีระบบบำบัดอากาศเสียที่มีประสิทธิภาพสูง เพราะการเผาขยะมูลฝอยที่มีส่วนประกอบหลากหลายและมีสัดส่วนไม่คงที่อาจก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศได้ เทคโนโลยีนี้นิยมในทวีปยุโรปและประเทศญี่ปุ่น ส่วนประเทศไทยมีเตาเผาขยะมูลฝอยและระบบผลิตไฟฟ้าจากมูลฝอยเพียงแห่งเดียวที่จังหวัดภูเก็ต ทั้งนี้ถ้ามีการออกแบบและติดตั้งที่ถูกต้อง เตาเผาขยะก็สามารถทำงานได้โดยไม่ก่อผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชนใกล้เคียงแต่อย่างใด จุดสำคัญของระบบนี้คือ ต้องไม่ให้มีสารหรือวัตถุที่ระเบิดได้เข้าไปในเตาเผาอย่างเด็ดขาด (เช่น ระเบิดสปริง) เพราะจะสร้างความเสียหายอย่างรุนแรงต่อโครงสร้างของหม้อไอน้ำได้ นอกจากนี้ ในการออกแบบต้องคำนึงถึงองค์ประกอบและคุณสมบัติของขยะซึ่งไม่เหมือนชีวมวลทั่วไป เช่น มีความชื้นสูง มีความหลากหลายไม่สม่ำเสมอของคุณสมบัติ (Non-homogeneous)

และมีค่าความร้อนต่ำ รวมถึงการเผาสารอันตรายที่หลุดรอดจากการคัดแยก เช่น ถ่านไฟฉาย และ แบตเตอรี่ ทำให้ต้องติดตั้งอุปกรณ์บำบัดก๊าซทิ้งเป็นกรณีพิเศษ รวมถึงซีเมนต์ต้องนำไปฝังกลบอย่างถูกหลักวิชาการ การกำจัดขยะโดยการเผาจึงมีค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างและการดำเนินงานค่อนข้างสูงกว่าวิธีอื่น ๆ”

2.1.4.4 แนวคิดฝังกลบอย่างถูกสุขาภิบาล (Sanitary Landfill)

ฉนวนรชดา มะโนคำ (2555) กล่าวว่า การฝังกลบ (Landfill) เป็นมาตรการขั้นสุดท้ายที่จะลดปริมาณขยะได้แม้ว่าขยะจากบ้านเรือนจะไม่เป็นอันตรายแต่ก็ส่งกลิ่นเหม็นและก่อให้เกิดปัญหาน้ำเน่าเสียได้จึงต้องมีการปูหลุมด้วยดินเหนียวแผ่นยาง หรือแผ่นใยสังเคราะห์เพื่อมิให้น้ำซึมผ่านออกมาและกลบด้วยดิน ตามข้อบังคับของกฎหมายทุกครั้งแต่เนื่องจากประเทศไทยมีพื้นที่ขาดแคลนพื้นที่ฝังกลบ ความสามารถในการรองรับขยะของพื้นที่ฝังกลบในปัจจุบันก็เหลือน้อยลงทุกทีทำให้รัฐบาลมีเป้าหมายที่จะลดปริมาณขยะที่จะต้องฝังกลบให้ได้มากที่สุด

ปราโมช เชี่ยวชาญ (2557) กล่าวว่า โดยทั่วไปแล้วการฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล (Sanitary Landfill) นิยมใช้สำหรับกำจัดขยะมูลฝอยจากชุมชน (Municipal Solid Waste) หรือกล่าวได้ว่าใช้เฉพาะกับขยะมูลฝอยหรือกากของเสียที่ไม่เป็นอันตราย (Non-Hazardous Waste) เป็นหลักและไม่ใช้กับขยะมูลฝอยหรือกากของเสียที่เป็นอันตราย (Hazardous Waste) อย่างไรก็ตามหากพิจารณาโดยละเอียดจะพบว่า ถึงแม้ว่าขยะมูลฝอยส่วนใหญ่จากชุมชนจะเป็นขยะมูลฝอยไม่เป็นอันตราย แต่คงปฏิเสธไม่ได้ว่าในขยะมูลฝอยเหล่านั้นมีขยะมูลฝอยส่วนหนึ่งเป็นขยะมูลฝอยอันตรายปะปนอยู่ด้วย (ตัวอย่างขยะมูลฝอยอันตรายจากชุมชน เช่น หลอดไฟหมดอายุ ถ่านไฟฉายที่ใช้จนแล้ว อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ที่ใช้งานไม่ได้แล้ว ฯลฯ) ซึ่งขยะมูลฝอยอันตรายเหล่านี้ ควรมีการกำจัดอย่างถูกหลักวิชาการด้วยแต่ในสภาพปัจจุบันจะพบว่า การดำเนินการจากภาครัฐ เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวนี้ยังไม่เด่นชัดนักแม้จะมีการณรงค์ให้แต่ละภาคส่วนมีการคัดแยกขยะมูลฝอยประเภทต่าง ๆ จากแหล่งกำเนิดอยู่บ้างแต่หากการจัดการในเรื่องการรวบรวม ขนส่ง และการกำจัดในเรื่องดังกล่าวยังไม่ชัดเจนเป็นระบบและครบวงจรแล้วปัญหาขยะมูลฝอยอันตรายจากชุมชนอาจจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัยมากขึ้นในอนาคตอันใกล้นี้แน่นอนอนการฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล (Sanitary Landfill) ถือได้ว่าเป็นการกำจัดขยะมูลฝอยขั้นสุดท้าย (Final Disposal)

จากการศึกษาแนวทางการจัดการขยะที่เหลือจากรธุรกิจรับซื้อของเก่า ผู้วิจัยพบว่า จากปริมาณขยะที่เกิดขึ้น มีปริมาณขยะที่ได้รับการกำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการเพียง 15,594 ตัน/วัน หรือคิดเป็นร้อยละ 38 ของปริมาณขยะที่เกิดขึ้นทั่วประเทศ ด้านการนำกลับมาใช้ประโยชน์ หรือรีไซเคิล มีปริมาณ 3.86 ล้านตัน/วัน คิดเป็นร้อยละ 26 ของปริมาณขยะที่เกิดขึ้นทั้งหมด แบ่ง

ออกเป็น การซื้อขายวัสดุรีไซเคิลโดนร้านรับซื้อของเก่าประมาณร้อยละ 89 การนำขยะอินทรีย์มาหมักทำปุ๋ย และการผลิตก๊าซชีวภาพ ประมาณร้อยละ 7 และการนำขยะมาผลิตพลังงานไฟฟ้าและเชื้อเพลิงทดแทนประมาณร้อยละ 4 จากข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ปัญหาความขาดแคลนระบบการจัดการขยะของประเทศไทยยังมีอยู่มาก ระบบการจัดการขยะที่เหมาะสมยังต้องใช้เทคโนโลยีและงบประมาณในการลงทุนสูง เช่น เตาเผาขยะ เป็นวิธีการกำจัดขยะเมื่อไม่มีสถานที่ฝังกลบเพียงพอการเผาขยะจะช่วยลดปริมาณขยะลงอย่างมาก และซีเมนต์ที่ได้จะถูกนำไปฝังกลบอย่างถูกวิธีหรือใช้ผลิตเป็นวัสดุก่อสร้างต่อไป แต่ยังไม่สามารถกำจัดขยะได้ทุกประเภท แนวทางการจัดการขยะที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของสังคมไทย คือ แนวคิดขยะเหลือศูนย์ (Zero Waste) โดยใช้หลักการจัดการตามหลัก 3 Rs คือ ลดการใช้ (Reduce) การใช้ซ้ำ (Reuse) และการนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle)

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า

“ธุรกิจการรับซื้อขยะรีไซเคิล” หรือที่เรียกอย่างเป็นทางการว่า “ระบบการซื้อขายแลกเปลี่ยนของเสียหรือวัสดุเหลือใช้ (Waste Exchange System)” อาชีพที่เกี่ยวข้องกับขยะเป็นอาชีพที่สำคัญในการส่งเสริมให้เกิดการรีไซเคิลอย่างแพร่หลาย โดยสามารถแบ่งกลุ่มผู้ประกอบการรับซื้อขยะรีไซเคิลหรือธุรกิจการซื้อขายขยะมูลฝอย ที่มีการดำเนินการโดยบุคคลหรือองค์กรเอกชน แบ่งออกเป็นกลุ่มใหญ่ 3 กลุ่ม ดังนี้ (หลุทัย สุขขิง, 2534: 24, อ้างถึงใน ญาณัญญา ศิริภัทร์ธาดา, 2553: 44)

2.2.1 กลุ่มผู้คัดแยกวัสดุมีค่า

- 1) ผู้ค้าขยะ คือ ชาวบ้านที่มีอาชีพในการค้าขยะในกองขยะ
- 2) พนักงานเก็บขยะมูลฝอยของหน่วยงานท้องถิ่น หมายถึง พนักงานเก็บขนขยะไม่ว่าจะเป็นพนักงานของภาครัฐ หรือเอกชน

2.2.2 กลุ่มพ่อค้าคนกลางรับซื้อวัสดุมีค่า

- 1) รถสามล้อรับซื้อของเก่า (3 Wheelers) หรือที่ชาวบ้านทั่วไปเรียกว่า “ซาเล้ง” ซึ่งเป็นกลุ่มที่จะรับวัสดุเหลือใช้ที่เจ้าของเคหะสถานคัดแยกออกจากขยะมูลฝอยในบ้านแล้วนำมาขายหลังจากนั้นจะนำไปขายร้านรับซื้อของเก่าต่อไป ซึ่งกลุ่มนี้จำนวนไม่แน่นอน (รังสรรค์ ปันทอง, 2531: 1-5 อ้างถึงใน ญาณัญญา ศิริภัทร์ธาดา, 2553: 44)

2) รถเร่รับซื้อของเก่า เป็นตัวกลางช่วยถ่ายเทวัสดุมีค่าจากแหล่งกำเนิดไปยังร้านค้ารับซื้อของเก่าโดยสามารถเข้าไปรับซื้อได้อย่างทั่วถึงทุกครัวเรือน

3) ร้านรับซื้อของเก่าย่อย (Small Sale Recycle Shop) ร้านค้าประเภทนี้มีจำนวนไม่แน่นอน ส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ใกล้เคียงกับสถานที่ทิ้งขยะมูลฝอยของเทศบาล ทำหน้าที่รับซื้อวัสดุที่คัดแยกได้จากกองขยะมูลฝอย เช่น ขวดแก้ว เศษกระดาษ เศษพลาสติก เศษโลหะ เป็นต้น ซึ่งจะรับซื้อจากเจ้าหน้าที่เก็บขยะมูลฝอย และผู้ค้ำขยะมูลฝอยประจำสถานที่ทิ้งขยะมูลฝอยต่างๆ (รังสรรค์ ปิ่นทอง, 2531: 1-5 อ้างถึงใน ญาณัญญา ศิริภักร์ธาดา, 2553: 44)

4) ร้านรับซื้อของเก่า (Junk Shop) เป็นกลุ่มที่มีกลไกด้านการตลาดที่สำคัญ โดยเป็นสื่อกลางวัสดุมีค่าจากการคัดแยกของประชาชนจากชุมชนกลับไปสู่โรงงานอุตสาหกรรมหรือแหล่งผลิต เพื่อนำไปแปรสภาพหรือผลิตเป็นสินค้าใหม่ ร้านรับซื้อของเก่าประเภทนี้จะจดทะเบียนการค้าถูกต้อง และจะทำหน้าที่ในการปรับปรุงคุณภาพของวัสดุเล็กน้อยซึ่งโดยทั่วไปจะมีการรวมกลุ่มกัน

5) พ่อค้ารับซื้อของเก่ายรายใหญ่ (Wholesaler) กลุ่มนี้จะทำสัญญากับโรงงานอุตสาหกรรม เช่น โรงงานผลิตกระดาษ โรงงานผลิตแก้ว โรงงานผลิตพลาสติก โรงงานผลิตกระป๋อง เป็นต้น เพื่อจัดหาแก้ว กระดาษ พลาสติก และโลหะ ตามปริมาณชนิดและคุณภาพที่โรงงานอุตสาหกรรมต้องการจากนั้นจะกว้านซื้อวัสดุดังกล่าวจากร้านรับซื้อของเก่าพร้อมทั้งปรับปรุงคุณภาพของวัตถุดิบนั้น ๆ จนได้ปริมาณ ชนิดและคุณภาพที่โรงงานต้องการและจัดส่งให้โรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งนำวัสดุเหล่านั้นไปเป็นวัตถุดิบในการผลิตสินค้าต่อไป (รังสรรค์ ปิ่นทอง, 2531: 1-5 อ้างถึงใน ญาณัญญา ศิริภักร์ธาดา, 2553: 45)

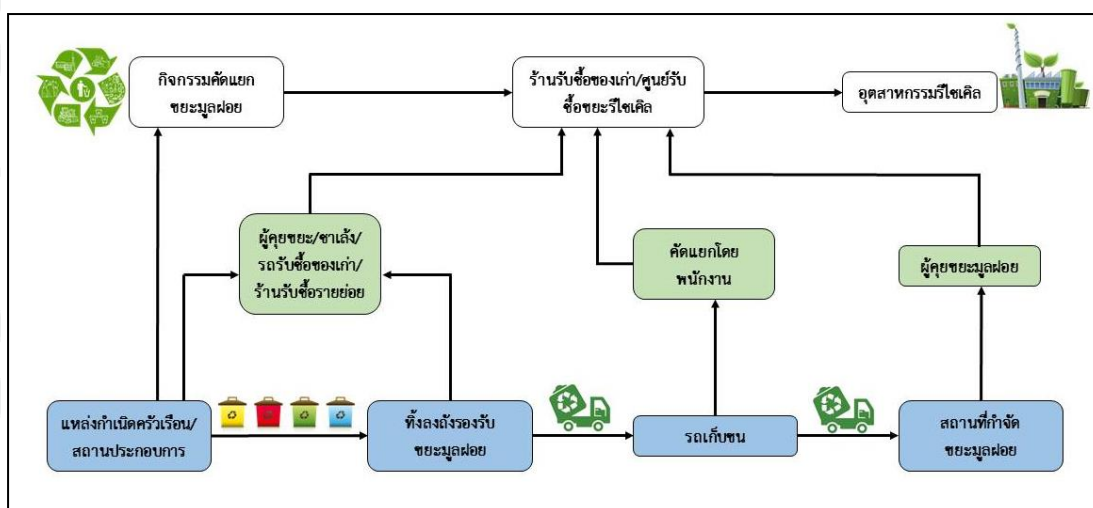
6) กลุ่มโรงงานอุตสาหกรรม (Industry) เป็นกลุ่มที่ใช้วัสดุไซเคิลผลิตสินค้า และเป็นกลุ่มที่ใช้วัสดุมีค่าที่ขัดแย้งจากกลุ่มที่ 1 และรวบรวมโดยกลุ่มที่ 2 เพื่อผลิตสินค้าและผลิตภัณฑ์และสำหรับโรงงานอุตสาหกรรมที่อยู่ในระบบ Waste Material Exchange จะนำไปยังโรงงานอื่น ๆ ที่สามารถใช้ประโยชน์จากของเสียและโรงงานอุตสาหกรรมที่สำคัญในการรับซื้อวัสดุเหลือใช้หรือขยะมูลฝอย

2.3 ระบบการซื้อขายขยะของผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า

ในชุมชนเมืองที่มีปริมาณขยะมากและขาดกระบวนการในการจัดเก็บที่ดีในประเทศกำลังพัฒนาอย่างเช่น ประเทศไทย ผู้คนบางส่วนมีการดำรงชีวิตในกระบวนการและธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับ

ขยะที่สามารถพบเห็นได้โดยทั่วไปในสังคมเมืองคือ คนเก็บขยะ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า

พีริยุตม์ วรรณพฤกษ์ (2554) กล่าวว่า “ระบบที่ไม่เป็นทางการเข้ามามีบทบาทในการจัดการขยะของสังคมไทยโดยเริ่มจากแหล่งกำเนิดจนถึงการกำจัด โดยจุดที่ 1 เริ่มจาก แหล่งกำเนิดประเภทครัวเรือนและสถานประกอบการ มีการคัดแยกเพื่อใช้ประโยชน์จากขยะประเภทต่างๆ ก่อนนำเอาส่วนที่เหลือไปทิ้งในถังรองรับหรือจุดทิ้ง ในขั้นตอนนี้มีผู้ค้ารับซื้อรายย่อยเข้ามาเกี่ยวข้อง จุดที่ 2 ขยะในถังรองรับที่ยังมีมูลค่าจะถูกซาเล้งหรือคนคู้ยคัดแยกออกไป จุดที่ 3 การเก็บขน ระหว่างการจัดเก็บและขนส่งขยะไปยังสถานที่กำจัด มีการคัดแยกขยะที่ยังมีมูลค่าเพื่อนำไปจำหน่ายเป็นรายได้พิเศษของคณงานเก็บขน ก่อนที่จะนำปริมาณที่เหลือไปทิ้งที่จุดที่ 4 ยังคงมีแรงงานอีกกลุ่มหนึ่งทำหน้าที่คู้ยหาขยะที่ยังมีมูลค่าก่อนจะถูกฝังกลบ” แสดงตามภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 ระบบการซื้อขายขยะของผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า

(ดัดแปลงมาจาก พีริยุตม์ วรรณพฤกษ์, 2553: 31)

2.4 ความเป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพจากขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า

กรมควบคุมมลพิษ (2555) ได้อธิบายเรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อมเนื่องจากปริมาณขยะมูลฝอยตกค้างตามสถานที่ต่าง ๆ หรือมีการนำไปกำจัดโดยวิธีกองบนพื้นซึ่งไม่ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาลก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในชุมชนแออัดที่มีการจัดการขยะไม่ดีพอ บางทีทิ้งลงแม่น้ำซึ่งทำให้น้ำเน่าเสียและผลเสียจากความสกปรกของขยะมูลฝอยนั้นมีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของ

มนุษย์ที่จำเป็นต้องรับกลิ่นเน่าเหม็น และเชื้อโรคมามากมายสิ่งสำคัญ คือ ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษทั้ง โดยทางตรงและทางอ้อม ดังนี้

2.4.1 น้ำเสียจากกองขยะ

มีความสกปรกสูง มีสภาพเป็นกรด มีเชื้อโรค หากน้ำจากขยะรั่วไหลปนเปื้อนสู่สิ่งแวดล้อมเป็นผลให้เกิดอันตรายและเกิดมลพิษในบริเวณที่ปนเปื้อน ดังในแหล่งทิ้งขยะของเทศบาลต่าง ๆ ที่เอาขยะไปเทกองไว้เป็นภูเขาขยะ น้ำจากขยะจะไหลซึมออกทางบริเวณข้างกองส่วนหนึ่งก็ซึมลงสู่ใต้ดิน ในที่สุดก็ไปปนเปื้อนกับน้ำใต้ดินเกิดปัญหาต่อสุขภาพอนามัยของชาวบ้านที่บริโภคน้ำ ถ้าน้ำจากกองขยะไหลซึมลงสู่แหล่งน้ำในบริเวณใกล้เคียง ก็จะทำให้ในแหล่งน้ำนั้นเน่าเสีย ถ้าปนเปื้อนมากถึงขนาดก็จะทำให้สัตว์น้ำต่าง ๆ เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา กบ เขียด พิษน้ำ ตายได้ เพราะขาดออกซิเจน และขาดแสงแดดที่จะส่องผ่านน้ำ เนื่องจากน้ำมีสีดำ หากน้ำขยะมีการปนเปื้อนลงในแหล่งน้ำที่ใช้เพื่อการอุปโภคบริโภคของ ชุมชน ก็จะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการปรับปรุงคุณภาพน้ำมากขึ้น

2.4.2 เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของแมลงและพาหะของโรคขยะ

เศษวัสดุ ของเสีย มีปริมาณเพิ่มมากขึ้นทุกขณะ เนื่องจากการขยายตัวของเมืองการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่ออำนวยความสะดวกสบาย การอยู่อาศัยอย่างหนาแน่น หากใช้วิธีกำจัดที่ไม่ถูกต้องเหมาะสมย่อมก่อให้เกิดปัญหาตามมา เนื่องจากเชื้อจุลินทรีย์ที่ปนเปื้อนมากับขยะมูลฝอยมีโอกาที่จะขยายพันธุ์เพิ่มจำนวนมากยิ่งขึ้นได้ เพราะขยะมูลฝอยมีทั้งความชื้นและสารอินทรีย์ที่จุลินทรีย์ใช้เป็นอาหาร ขยะพวกอินทรีย์สารที่ทิ้งค้างไว้ จะเกิดการเน่าเปื่อยกลายเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของแมลงวัน นอกจากนั้นพวกขยะที่ปล่อยทิ้งไว้นาน ๆ จะเป็นที่อยู่อาศัยของหนู โดยหนูจะเข้ามาทำรังขยายพันธุ์ เพราะมีทั้งอาหารและที่หลบซ่อน ดังนั้นขยะที่ขาดการเก็บรวบรวม และการกำจัดจึงทำให้เกิดเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ที่สำคัญของเชื้อโรค แมลงวัน หนู แมลงสาบ ซึ่งเป็นพาหะนำโรคมามาก

2.4.3 เป็นบ่อเกิดของโรคและเสียงอันตรายต่อสุขภาพ

ขยะมูลฝอยพวกของเสียอันตราย ถ้าขาดการจัดการที่เหมาะสมย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนได้ง่าย เช่น โรคทางเดินอาหารที่เกิดจากเชื้อแบคทีเรียที่มีแมลงวันเป็นพาหะ หรือได้รับสารพิษที่มากับของเสียอันตราย มลพิษจากขยะส่งผลกระทบต่อสุขภาพ แสดงดังตารางที่ 2.3

ตารางที่ 2.2 สารพิษและสารเคมีจากขยะที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ

สารพิษ	ที่พบ	ผลกระทบต่อสุขภาพ
แมงกานีส	ถ่านไฟฉาย กระจกสี เครื่องเคลือบดินเผา	ปวดศีรษะ ง่วงนอน จิตใจไม่สงบ ประสาทหลอน เกิดตะคริวที่แขน ขา มือ อากาธาสมองสับสน สมองอึกเสบ
ปรอท	หลอดฟลูออเรสเซนต์ หลอดนีออน กระจกยาฆ่าแมลง กระจกส่องหน้า	ระคายเคืองต่อผิวหนัง เหงือกบวมอึกเสบ เลือดออกง่าย ปวดท้อง ท้องร่วงอย่างแรง มีอาการสั่น กล้ามเนื้อกระตุก และเป็นพิษต่อระบบประสาทส่วนกลาง รวมถึงการพิการแต่กำเนิด
ตะกั่ว	แบตเตอรี่รถยนต์ ยาฆ่าแมลง หมึกพิมพ์ หลอดภาพในจอคอมพิวเตอร์ แบบ CRT แผงวงจร เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์	ปวดศีรษะ อ่อนเพลีย ตัวซีด ปวดหลัง ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ มีอาการทางสมอง ทำให้ความจำเสื่อม ชักกระตุก และหมดสติที่สำคัญ การได้รับสารนี้ ในระยะยาวมีผลต่อไตและความพิการแต่กำเนิด
แคดเมียม	ถ่านนาฬิกาควอตซ์ แบตเตอรี่ โทรศัพท์มือถือ	ทำลายระบบประสาท ส่งผลกระทบต่อไตและกระดูก ทำให้เกิดโรคอิต - อิต ปวดในกระดูก
สารฟอสฟอรัส	ยาเบื่อหนู แผงวงจร โทรศัพท์มือถือ กระจกสี	เหงือกบวม เยื่อปากอึกเสบ ทำลายระบบประสาทและระบบย่อยอาหาร

ที่มา : ดัดแปลงมาจาก กระทรวงสาธารณสุข (2558)

2.4.4 ก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม

ขยะมูลฝอยเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดมลพิษของน้ำ มลพิษของดิน และมลพิษของอากาศ เนื่องจากขยะส่วนที่ขาดการเก็บรวบรวมหรือไม่นำมากำจัดให้ถูกวิธีปล่อยทิ้งค้างไว้ในพื้นที่ของชุมชนเมื่อมีฝนตกลงมาจะไหลชะนำความสกปรก เชื้อโรค สารพิษจากขยะไหลลงสู่แหล่งน้ำ ทำให้แหล่งน้ำเกิดเน่าเสียได้ และนอกจากนี้ขยะมูลฝอยยังส่งผลกระทบต่อคุณภาพดิน ซึ่งจะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของขยะมูลฝอย ถ้าขยะมีซากถ่านไฟฉาย ซากแบตเตอรี่ ซากหลอดฟลูออเรสเซนต์ ก็จะส่งผลกระทบต่อปริมาณโลหะหนักพวกปรอท แคดเมียม ตะกั่ว ในดินมาก ซึ่งจะส่งผลเสียต่อระบบนิเวศในดิน และสารอินทรีย์ในขยะ มูลฝอยเมื่อมีการย่อยสลายจะทำให้เกิดสภาพความเป็นกรดในดินและเมื่อฝนตกมาชะกองขยะมูลฝอยจะทำให้น้ำเสียจากกองขยะมูลฝอยไหลปนเปื้อนดินบริเวณรอบ ๆ ทำให้เกิดมลพิษของดินได้ การปนเปื้อนของดินยังเกิดจากการนำมูลฝอยไปฝังกลบหรือการรั่วซึมของน้ำไปทิ้งทำให้ของเสียอันตรายปนเปื้อนในดิน ถ้ามีการเผาขยะมูลฝอยกลางแจ้งทำให้เกิดควันมีสารพิษทำให้คุณภาพของอากาศเสีย ส่วนมลพิษทางอากาศจากขยะมูลฝอยนั้น อาจเกิดขึ้นได้ทั้งจากมลสารที่มีอยู่ในขยะและพวกแก๊สหรือไอระเหยที่สำคัญก็คือ กลิ่นเหม็นที่เกิดจากการเน่าเปื่อย และสลายตัวของอินทรีย์สารเป็นส่วนใหญ่

2.4.4.1 มลพิษทางอากาศ

การเผาไหม้ขยะทำให้เกิดมลสารที่สามารถส่งผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิต สารมลพิษทางอากาศประกอบไปด้วยก๊าซและฝุ่นหลายชนิด ที่ต้องมีการนำมาบำบัดก่อนระบายออกสู่บรรยากาศภายนอก ซึ่งหากเกิดการเผาขยะในที่โล่งแจ้ง สารมลพิษทางอากาศที่เป็นตัวการสำคัญที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม เช่น ฝุ่นละออง ออกไซด์ของไนโตรเจน ออกไซด์ของซัลเฟอร์ คาร์บอนมอนอกไซด์ โลหะออกไซด์ ไดออกซิน เป็นต้น

2.4.4.2 มลพิษทางน้ำ

เกิดการที่มีการนำขยะมูลฝอยไปกองทิ้งอย่างไม่ถูกวิธี ทำให้เป็นแหล่งกำเนิดน้ำเสียที่สำคัญอีกแหล่งหนึ่ง เนื่องจากขยะมูลฝอยประกอบด้วยเศษอาหาร และของเน่าเสีย เมื่อฝนตกชะลงมาทำให้น้ำเสียไหลปนเปื้อนลงสู่แหล่งน้ำผิวดินและซึมลงสู่แหล่งน้ำใต้ดินได้ด้วย

2.4.4.3 มลพิษทางดิน

การใช้ที่ดินเป็นแหล่งทิ้งวัสดุเหลือใช้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทิ้งวัสดุเหลือใช้อันตรายซึ่งยากต่อการย่อยสลายจะเกิดการสะสมในดินจนทำให้เกิดภาวะมลพิษดิน ดินบริเวณที่มีการทิ้งขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลมาก ๆ ในลักษณะของการกองทิ้งสุ่มกันไว้ จะทำให้เกิดเน่า

เหม็น มีน้ำโสโครกไหลออกมาองพื้นอันเป็นสาเหตุของความรำคาญ และกลายเป็นที่อยู่อาศัยของแมลงและสัตว์พาหะซึ่งเป็นพาหนะนำโรค และเป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรค

อรรวรรณ พุทธิสุทธิ์ และ ศุภิพร แสงกระจ่าง (2553) อธิบายถึงความเป็นพิษของขยะอิเล็กทรอนิกส์ไว้ว่า “เนื่องด้วยอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เหล่านี้ประกอบไปด้วยสารพิษอันตรายหลายชนิด เมื่อเลิกใช้แล้วจะถูกนำไปรีไซเคิล ฝังกลบหรือเผาทำลาย ซึ่งอาจทำให้สารพิษรั่วไหลลงสู่สิ่งแวดล้อม ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพของมนุษย์โดยตรง สารพิษอันตรายที่พบบ่อยคือ โลหะหนัก ได้แก่ ตะกั่ว (Lead) ปรอท (Mercury) แคดเมียม (Cadmium) โครเมียม (Chromium) เบริลเลียม (Beryllium) พลวง (Antimony) และสารอื่น ๆ ที่สามารถพบได้ เช่น สารหน่วงการติดไฟกลุ่มโบรมีน (Brominated Flame Retardants) โพลีไวนิลคลอไรด์ (Polyvinyl Chloride: PVC) โพลีคลอรีเนตไบฟีนิล (Polychlorinated Biphenyls: PCBs) ไตรฟีนิลฟอสเฟต (Triphenylphosphate: TPP) โนนิลฟีนอล (Nonylphenol, NP) และโพลีคลอรีเนตเต็ดแนฟทาลีน (Polychlorinated Naphthalene: PCNs) นอกจากนี้แล้วยังสามารถพบไดออกซิน (Dioxins) และฟิวแรน (Furans) ซึ่งจะถูกปล่อยออกสู่สิ่งแวดล้อม เมื่อมีการเผาเพื่อทำลายขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่มีสารหน่วงการติดไฟกลุ่มโบรมีนเป็นส่วนประกอบ”

ในกระบวนการรีไซเคิลเครื่องยนต์ และคอมเพรสเซอร์เครื่องปรับอากาศ หรือตู้เย็นจะมีน้ำมันเครื่องไหลลงพื้น การเทน้ำกรดจากแบตเตอรี่ การทิ้งเศษกระจกจากจอโทรทัศน์ การทบทแผงวงจรไฟฟ้าเพื่อนำวัสดุไปขาย รวมทั้งการเผาองวัสดุ ทั้งนี้จากรายงานของกรมควบคุมโรค พบว่าผลการตรวจวัดโลหะหนักในดินบริเวณระบบกำจัดขยะของ องค์การบริหารส่วนตำบลโคกสะอาด พบปรอท 0.70 ไมโครกรัม/กก. ตะกั่ว 79,520 ไมโครกรัม/กก. นิกเกิล 75.2 ไมโครกรัม/กก. และแมงกานีส 1,519 ไมโครกรัม/กก. และผลการตรวจวัดตัวอย่างดินบริเวณบ้านที่มีการสะสมและค้าของเก่า พบว่าการตรวจวัดโลหะหนัก คือ ตะกั่ว 26,693.53 ไมโครกรัม/กก. นิกเกิล 618.82 ไมโครกรัม/กก. อาร์ซีนิก หรือสารหนู 151.08 ไมโครกรัม/กก. และแมงกานีส 3,339.51 ไมโครกรัม/กก. และในกระบวนการเผาชิ้นส่วนเพื่อแยกเอาของมีค่า เช่น สายไฟขนาดเล็กเพื่อแยกเอาทองแดง เมายงรถยนต์และจักรยานยนต์เพื่อเอาเส้นลวด รวมทั้งชิ้นส่วนอื่น ๆ ที่ขายไม่ได้ เช่น โฟม ที่บางเดือนมีมากถึง 20 ตัน และปัญหาฝุ่นขนาดเล็กจากการแยกชิ้นส่วน ทำให้เกิดโรคระบบทางเดินหายใจและความเดือดร้อนรำคาญ โดยจากการตรวจเลือดหาสารตะกั่ว พบว่ามีเด็ก 1 รายมีการปนเปื้อนตะกั่วในเลือด และมีประชาชนได้รับผลกระทบในระดับเสี่ยงสูงจำนวน 93 ราย เป็นผู้ประกอบการ 43 ราย เด็กนักเรียน 50 ราย (กรมควบคุมมลพิษ, ม.ป.ป.)

สุจิตรา วาสนาดำรงดี และคณะ (2558: 14) รายงานผลการตรวจวัดโลหะหนักในดินในพื้นที่ชุมชนเสื่อใหญ่ พบว่า ปริมาณโลหะหนัก ในดินจากพื้นที่ประกอบกิจกรรมถอดแยกขยะอิเล็กทรอนิกส์มีค่าสูงกว่าบริเวณนอกพื้นที่นอกเขตกิจกรรมถอดแยกขยะอิเล็กทรอนิกส์อย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะทองแดง ตะกั่ว และสังกะสี มีค่าสูงกว่าพื้นที่โดยรอบเป็นอย่างมาก ในขณะที่โครเมียม นิกเกิลและแมงกานีส พบว่ามีค่าสูงกว่าไม่มากนัก ซึ่งเมื่อพิจารณาในรายละเอียดจะสามารถบ่งชี้ได้ว่าการปนเปื้อนโลหะหนักในดินจากการถอดแยกขยะอิเล็กทรอนิกส์ในชุมชนเสื่อใหญ่ในขณะที่ในพื้นที่นอกเขตกิจกรรมถอดแยกขยะอิเล็กทรอนิกส์ สามารถพิจารณาได้ว่า ไม่มีการปนเปื้อน ดังตารางที่ 2.3

ตารางที่ 2.3 โลหะหนักสารอันตรายในขยะอิเล็กทรอนิกส์

โลหะหนักสารอันตราย	ความสัมพันธ์หรือองค์ประกอบในขยะอิเล็กทรอนิกส์
สารหน่วงการติดไฟกลุ่มโบรมีน (Polybrominated Diphenyl Ethers, PBDEs; Polybrominated Biphenyls, PBBs; Tetrabromobisphenol-A, TBBPA)	สารหน่วงการติดไฟ (Flame Retardants) ที่ผสมในพลาสติก
โพลีคลอริเนตไบฟีนิล (Polychlorinated Biphenyls, PCBs)	คอนเดนเซอร์(เครื่องควบแน่น) หม้อแปลงไฟฟ้า
คลอโรฟลูออโรคาร์บอน (Chlorofluorocarbon , CFC)	สารทำความเย็นและน้ำมันในตู้เย็นและเครื่องปรับอากาศ โฟมฉนวนกันความร้อนในตู้เย็น (รุ่นเก่า)
ไดออกซินและฟิวแรน (Polychlorinated Dibenzo-P-Dioxins, PCDDs, Polychlorinated Dibenzofurans, PCDFs)	เกิดขึ้นจากกระบวนการเผาไหม้ชิ้นส่วนพลาสติกที่มีคลอรีนเป็นองค์ประกอบ
อะเมริซิยม (Americium, Am)	เครื่องตรวจจับควันชนิดไอออไนเซชัน
พลวง (Antimony, Sb)	สารหน่วงการติดไฟ พลาสติก แผ่นวงจร จอ CRT จอ LCD ชิ้นส่วนในคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ และโทรศัพท์มือถือ

ที่มา : สุจิตรา วาสนาดำรงดี (2558: 5 - 6)

ตารางที่ 2.3 โลหะหนักโลหะสารอันตรายในขยะอิเล็กทรอนิกส์ (ต่อ)

โลหะหนักโลหะสารอันตราย	ความสัมพันธ์หรือองค์ประกอบในขยะอิเล็กทรอนิกส์
สารหนู (Arsenic, As)	แผ่นวงจร จอ CRT จอ LCD จอพลาสมา วัสดุในการโดปสำหรับซิลิคอน
แบเรียม (Barium, Ba)	จอ CRT จอ LCD จอพลาสมา
อินเดียม (Indium, In)	จอ LCD แผ่นวงจร
ตะกั่ว (Lead, Pb)	แบตเตอรี่ จอ CRT จอ LCD แผ่นวงจร โลหะบัดกรี ฮาร์ดดิสก์
ลิเทียม (Lithium, Li)	แบตเตอรี่
ปรอท (Mercury, Hg)	หลอดฟลูออเรสเซนต์ แบตเตอรี่ สวิตช์ จอ LCD แผ่นวงจร
นิกเกิล (Nickel, Ni)	แบตเตอรี่ จานเล่นแผ่นซีดี ฮาร์ดดิสก์ จอ LCD แผ่นวงจร
เงิน (Silver, Ag)	จอ LCD แผ่นวงจร โลหะบัดกรี สวิตช์ ระบบสายไฟ
ดีบุก (Tin, Sn)	โลหะบัดกรี จอ LCD
สังกะสี (Zinc, Zn)	ที่วางแผ่นซีดี จอ CRT ฮาร์ดดิสก์ แผ่นวงจร จอพลาสมา
แร่ธาตุหายาก (Rare Earth Elements)	CRT screens แผ่นวงจร

ที่มา : สุจิตรา วาสนาดำรงดี (2558: 5 - 6)

2.5 แนวคิดทฤษฎีการวิเคราะห์ SWOT และ TOWS Matrix

SWOT Analysis เป็นการประเมินและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ประกอบด้วย การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร ซึ่งการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในองค์กรจะวิเคราะห์ถึงจุดแข็ง (Strengths) และจุดอ่อน (Weaknesses) ขององค์กร ส่วนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกองค์กรจะวิเคราะห์ถึงสิ่งที่มีผลด้านโอกาสที่เอื้ออำนวย (Opportunities) และอุปสรรค (Threats) ขององค์กร (จำลอง โพธิ์บุญ, 2554)

จำลอง โพธิ์บุญ (2550: 195) กล่าวว่า “การนำสภาพแวดล้อมภายใน และสภาพแวดล้อมภายนอก หรือ SWOT มาใช้ดำเนินการประเมินโดยประยุกต์ให้สามารถผสมผสานกันเพื่อประโยชน์สูงสุด” อาจดำเนินการได้ดังตารางที่ 2.4

ตารางที่ 2.4 การวิเคราะห์ SWOT Analysis

ปัจจัยภายใน	S (Strengths)	W (Weaknesses)
ปัจจัยภายนอก	จุดแข็งภายในองค์กร	จุดอ่อนภายในองค์กร
O (Opportunities) โอกาสภายนอก	S/O การนำข้อได้เปรียบของจุดแข็งภายในและโอกาสภายนอกมาใช้	W/O การแก้ไขจุดอ่อนภายในโดยพิจารณาจากโอกาสภายนอกที่เป็นผลดีต่อองค์กร
T (Threats) อุปสรรคภายนอก	S/T การแก้ไขหรือลดอุปสรรคภายนอกโดยนำจุดแข็งภายในมาใช้	W/T การแก้ไขหรือลดความเสียหายของธุรกิจอันเกิดจากจุดอ่อนภายในองค์กรและอุปสรรคภายนอก

ที่มา : ดัดแปลงมาจาก ชูเพ็ญ วิบูลสันติ, 2541: 205 อ้างถึงใน จำลอง โพธิ์บุญ, 2550: 195

2.5.1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก ปกติเรามักจะดูจากปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ บุคลากร (People) ทรัพยากร (Resources) นวัตกรรมและความคิด (Innovations and Ideas) การตลาด (Marketing) กระบวนการ (Processes) การปฏิบัติการ (Operations) ผลิตภัณฑ์และบริการ (Products and Services) และการเงิน (Finance) เป็นต้น

การวิเคราะห์สภาพภายในองค์กร เพื่อหาข้อได้เปรียบคือ จุดแข็ง และข้อเสียเปรียบคือ จุดอ่อนขององค์กร สามารถอธิบายได้ ดังนี้

1) จุดแข็ง (Strengths) คือเงื่อนไขภายในที่จะส่งผลกระทบต่อให้กับองค์กรในทางที่ดีและเป็นประโยชน์ หากได้มีการทำกิจกรรมใด ๆ ที่สามารถนำเงื่อนไขเหล่านั้นมาใช้ตามช่วงเวลาที่เหมาะสมยังมีผลอยู่อาจกล่าวได้ว่า เราจะนำจุดแข็งมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างไร จะคงรักษาจุดแข็งไว้ได้อย่างไร และจะเสริมสร้างและยกระดับจุดแข็งได้อย่างไร เป็นต้น

2) จุดอ่อน (Weaknesses) เื่อนไขภายในที่จะส่งผลกระทบต่อให้กับองค์กร ในทางที่ไม่ดี ไม่เป็นประโยชน์และเกิดความเสียเปรียบในการแข่งขัน หากไม่ได้มีการปฏิบัติใด ๆ ที่จะแก้ไขสถานการณ์ตามช่วงเวลาเื่อนไขนั้นยังมีผลอยู่ อาจกล่าวได้ว่าเราจะลดจุดอ่อนขององค์กรได้ อย่างไร จะเยียวยาได้อย่างไร หรือจะกำจัดจุดอ่อนออกไปได้อย่างไร เป็นต้น

2.5.2 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก

ในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก ปกติเรามักจะดูจากปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ ปัจจัยทางการเมืองและกฎหมาย (Political Factors) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ (Economic Factors) ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม (Sociocultural Factors) ปัจจัยทางเทคโนโลยี (Technological Factors) ปัจจัยทางกฎหมาย (Legal Factors) และปัจจัยสภาพแวดล้อม (Environmental Factors) เป็นต้น เพื่อศึกษาผลกระทบต่อการดำเนินการขององค์กรที่ส่งผลกระทบต่อ ด้านบวก คือ โอกาส และผลกระทบต่อด้านลบ คือ อุปสรรค สามารถอธิบายได้ ดังนี้

1) โอกาส (Opportunities) คือเื่อนไขภายนอกที่จะส่งผลกระทบต่อให้กับองค์กรในทางที่ดีและเป็นประโยชน์ หากได้มีการทำกิจกรรมใด ๆ ที่สามารถนำเื่อนไขเหล่านั้นมาใช้ตามช่วงเวลาเื่อนไขนั้นยังมีผลอยู่ อาจกล่าวได้ว่า เราจะนำโอกาสจากภายนอกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรได้อย่างไร

2) อุปสรรค (Threats) เื่อนไขภายนอกที่จะส่งผลกระทบต่อให้กับองค์กรในทางที่ไม่ดี ไม่เป็นประโยชน์และเกิดความเสียเปรียบในการแข่งขัน หากไม่ได้มีการปฏิบัติใด ๆ ที่จะแก้ไขสถานการณ์ตามช่วงเวลาเื่อนไขนั้นยังมีผลอยู่ อาจกล่าวได้ว่าเราจะลดอุปสรรคหรือภัยคุกคามจากภายนอกที่มีผลต่อองค์กรได้อย่างไรเพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายต่อองค์กร (พีรยา วัชรวิทย์, 2556)

2.5.3 การวิเคราะห์ TOWS Matrix

การนำเทคนิค TOWS Matrix (Threats – Opportunities - Weaknesses - Strengths) มาใช้ในการวิเคราะห์เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์และกลยุทธ์นั้น มีขั้นตอนการดำเนินการที่สำคัญ 2 ขั้นตอน คือ การระบุจุดอ่อน

2.5.3.1 การระบุ SWOT

โดยที่การประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็น การระบุให้เห็นถึงจุดแข็ง และจุดอ่อนจะเป็นการประเมินภายในองค์กร ส่วนการประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็นโอกาสและข้อจำกัดจะเป็นการประเมินภายนอกองค์กร กล่าวได้ว่า ประสิทธิผลของการกำหนดกลยุทธ์ที่ใช้เทคนิค TOWS Matrix นี้จะขึ้นอยู่กับความสามารถในการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และ

ข้อจำกัดที่ละเอียดในทุกแง่มุม เพราะถ้าวิเคราะห์ไม่ละเอียดหรือมองไม่ครบทุกแง่มุมจะส่งผลทำให้การกำหนดกลยุทธ์ที่ออกมาจะขาดความแหลมคม

2.5.3.2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ SWOT

ซึ่งจะวิเคราะห์ระหว่างจุดแข็งกับโอกาส จุดแข็งกับข้อจำกัด จุดอ่อนกับ โอกาส และจุดอ่อนกับข้อจำกัด โดยผลของการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในข้อมูลแต่ละคู่ดังกล่าว ทำให้เกิดยุทธศาสตร์ หรือกลยุทธ์สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท ดังนี้

1) กลยุทธ์ SO หรือ กลยุทธ์จุดแข็งกับโอกาส ได้แก่ กลยุทธ์ที่องค์กรจะใช้ความเข้มแข็งภายในฉวยประโยชน์จากโอกาส ณ ภายนอกที่เปิดโอกาสให้ ซึ่งทุกองค์กรต่างก็อยากได้ความเข้มแข็งภายในเพื่อให้สามารถฉวยประโยชน์จากสถานการณ์หรือเหตุการณ์ และสิ่งแวดล้อม ณ ภายนอกได้ด้วยกันทั้งสิ้น และหลายองค์กรใช้กลยุทธ์ WO, ST, WT ก็เพื่อจะกลับเข้าสู่สถานการณ์ที่สามารถใช้กลยุทธ์ SO ได้อีกนั่นเอง หมายความว่า เมื่อองค์กรมีความอ่อนแอภายในก็จะพยายามปรับปรุงให้ภายในเข้มแข็งขึ้น และเมื่อองค์กรประสบกับสิ่งกีดขวาง ณ ภายนอกพยายามหลีกเลี่ยงและมุ่งเข้าหาโอกาสที่เป็นคุณต่อองค์กรให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

2) กลยุทธ์ WO หรือกลยุทธ์จุดอ่อนกับโอกาส ได้แก่ กลยุทธ์ที่องค์กรจะปรับปรุงแก้ไขความอ่อนแอภายในโดยอาศัยหรือฉวยประโยชน์จากโอกาส ณ ภายนอกที่เปิดโอกาสให้ เพราะบางครั้งสิ่งแวดล้อม ณ ภายนอกดีแต่ถ้าองค์กรมีปัญหาภายในเองก็เป็นที่น่าเสียดายที่ไม่อาจรับประโยชน์จากโอกาส ณ ภายนอกที่เปิดกว้างให้ในขณะนั้น และนำข้อมูลการประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็นจุดแข็งและข้อจำกัดมาพิจารณาร่วมกัน เพื่อที่จะนำมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์ หรือ กลยุทธ์ในเชิงป้องกัน ทั้งนี้เนื่องจากองค์กรมีจุดแข็งขณะเดียวกันองค์กรก็เจอกับสภาพแวดล้อมที่เป็นข้อจำกัดกีดขวางจากภายนอกที่องค์กรควบคุมไม่ได้ แต่องค์กรสามารถใช้จุดแข็งที่มีอยู่ในการป้องกันข้อจำกัดที่มาจากภายนอกได้

3) กลยุทธ์ ST หรือกลยุทธ์จุดแข็งกับสิ่งกีดขวาง ได้แก่ กลยุทธ์ที่ใช้ความเข้มแข็งภายในขององค์กรหลีกเลี่ยง หรือลดทอนอิทธิพลของสิ่งกีดขวาง ณ ภายนอกนั่นเอง ได้มาจากการนำข้อมูลการประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็นจุดอ่อน และโอกาสมาพิจารณาร่วมกัน เพื่อที่จะนำมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์ หรือกลยุทธ์ในเชิงแก้ไข ทั้งนี้เนื่องจากองค์กรมีโอกาสที่จะนำแนวคิด หรือวิธีใหม่ ๆ มาใช้ในการแก้ไขจุดอ่อนที่องค์กรมีอยู่

4) กลยุทธ์ WT หรือกลยุทธ์จุดอ่อนกับสิ่งกีดขวาง ได้แก่ กลยุทธ์ที่ปกป้องตัวเองอย่างที่สุด คือพยายามลดความอ่อนแอภายในให้ได้ และพยายามหลีกเลี่ยงสภาวะแวดล้อมภายนอกที่กีดขวางคุกคามให้ได้มากที่สุด องค์กรใดหากเผชิญกับสิ่งกีดขวางภายนอกมากมาย และภายในอ่อนแอองค์กรนั้นก็จะต้องอยู่ในสถานการณ์ที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง อาจทำได้เพียงการต่อรองเพื่อให้อยู่รอดได้หรือไม่ก็ควรรวมกิจการ หรือไม่ก็ต้องยอมล้มละลาย ฯลฯ เป้าหมายของการ

นำปัจจัยต่าง ๆ มาเทียบหรือมาประกอบกันนี้ เพื่อให้ได้แนวคิดในการกำหนดกลยุทธ์ ยุทธศาสตร์ หรือยุทธวิธีที่เป็นไปได้เท่านั้น ยังไม่ใช่กระบวนการคัดเลือกกว่ากลยุทธ์ใด ยุทธศาสตร์หรือยุทธวิธีใดดีที่สุด และก็มีใช้ว่ากลยุทธ์ทุกยุทธศาสตร์ หรือยุทธวิธี ในตาราง (TOWS Matrix) นี้จะถูกนำมาเอาไปใช้ให้หมด ซึ่งแนวทางการกำหนดกลยุทธ์ ยุทธศาสตร์หรือยุทธวิธีจะเป็นอีกเรื่อง

2.6 กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้อง

2.6.1 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 บัญญัติขึ้นเพื่อป้องกันปัญหาความเสื่อมโทรมของคุณภาพสิ่งแวดล้อม เช่น ดินเสีย น้ำเน่า อากาศเป็นพิษ ป่าไม้ ต้นน้ำลำธารถูกทำลาย อันเนื่องมาจากการขยายตัวของประชากร การใช้ทรัพยากรอย่างไม่ถูกต้องและ อดสาหกรรม โดยส่งเสริมประชาชนและองค์กรเอกชน ให้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม มีการจัดระบบการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปตามหลักการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม มีการจัดระบบการบริหารงานด้านสิ่งแวดล้อมให้เป็นไปตามหลักการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม กำหนดอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และราชการส่วนท้องถิ่นให้เกิดการประสานงาน และมีหน้าที่ร่วมกันในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมและกำหนดแนวทางปฏิบัติในส่วนที่ไม่มีหน่วยงานใด รับผิดชอบโดยตรง กำหนดมาตรการควบคุมมลพิษด้วยการจัดให้มีระบบบำบัดอากาศเสีย ระบบบำบัด น้ำเสีย ระบบการจัดการจัดของเสีย และเครื่องมือหรืออุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับมลพิษ กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการก่อให้เกิดมลพิษให้เป็นไปโดยชัดเจนและกำหนดให้มีมาตรการส่งเสริมด้านกองทุนและความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นการจูงใจให้มีการยอมรับที่จะปฏิบัติหน้าที่ในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้ จึงเป็นการวางกรอบนโยบายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม การกำหนดรักษาและพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม การกำหนดให้โครงการขนาดใหญ่จะต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม เป็นต้น แต่มิได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมหรือการรีไซเคิลเศษเหลือทิ้งของเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ใด ๆ

2.6.2 พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535

พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 บัญญัติขึ้น เพื่อควบคุมดูแลการประกอบกิจการโรงงาน ให้เหมาะสม โดยแบ่งโรงงานออกเป็น 3 ประเภท รัฐมนตรีมีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดให้โรงงาน ตามประเภทชนิดหรือขนาดใดเป็นโรงงานจำพวกที่ 1 โรงงานจำพวกที่

2 หรือโรงงานจำพวกที่ 3 แล้วแต่กรณี กฎหมายกำหนดให้โรงงานจำพวกใดจำพวกหนึ่งหรือทุกจำพวกต้องปฏิบัติตามในเรื่องที่ตั้ง สภาพแวดล้อม ลักษณะอาคารและภายในของโรงงาน ลักษณะและชนิดของเครื่องจักร เครื่องอุปกรณ์ คนงานที่ต้องมีความรู้ตามประเภทชนิดหรือขนาดของโรงงาน และหลักเกณฑ์ที่ต้องปฏิบัติ กรรมวิธีการผลิต เครื่องมืออุปกรณ์เพื่อป้องกันหรือระงับหรือบรรเทาอันตราย ความเสียหาย ความเดือดร้อนที่อาจเกิดแก่บุคคลหรือทรัพย์สินในโรงงานหรือที่อยู่ใกล้เคียง มาตรฐานและวิธีควบคุมการปล่อยของเสีย มลพิษที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การจัดให้มีเอกสารเพื่อการควบคุมหรือตรวจสอบ ข้อมูลที่จำเป็นที่ผู้ประกอบการจะต้องแจ้งตามระยะเวลาที่กำหนด และการอื่นใดที่คุ้มครองความปลอดภัยในการดำเนินงาน ในมาตรา 8(4) รัฐมนตรีมีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ที่ต้องปฏิบัติตามกรรมวิธีการผลิต และการจัดให้มีอุปกรณ์หรือเครื่องมืออื่นใด เพื่อป้องกันหรือระงับหรือบรรเทาอันตราย ความเสียหายหรือ ความเดือดร้อนที่อาจเกิดแก่บุคคลหรือทรัพย์สินที่อยู่ในโรงงานหรือที่อยู่ใกล้เคียงกับโรงงาน ซึ่งอาจใช้ อำนาจดังกล่าวในการกำหนดให้โรงงานปฏิบัติเกี่ยวกับการรีไซเคิลวัสดุเหลือทิ้งจากกระบวนการผลิต และ การห้ามไม่ให้สารอันตรายบางอย่างในกระบวนการผลิต แต่ไม่มีอำนาจในการกำหนดให้ผู้ผลิตต้องเรียกคืน เศษเหลือทิ้งของเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้แล้วนำกลับมารีไซเคิล เพราะเป็นขั้นตอนหลังการขาย ผลิตภัณฑ์ให้กับผู้บริโภคไปแล้ว

2.6.3 พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522

พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522 เป็นกฎหมายจัดตั้งการนิคม อุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เพื่อให้เป็นองค์กรที่ทำหน้าที่จัดหาพื้นที่ตั้งนิคมอุตสาหกรรม แล้วจัดให้เช่า เช่าซื้อ หรือขาย และให้บริการแก่ผู้ประกอบการอุตสาหกรรม และผู้ประกอบการที่เป็นประโยชน์ หรือต่อเนื่องกับผู้ประกอบการอุตสาหกรรมในนิคมอุตสาหกรรม

กฎหมายยังได้กำหนดสิทธิประโยชน์ของผู้ประกอบการอุตสาหกรรมด้านต่าง ๆ ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมอาจได้รับอนุญาตให้ถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินในนิคมอุตสาหกรรมตามจำนวนเนื้อที่ที่คณะกรรมการเห็นสมควร แม้จะเกินกำหนดที่จะพึงมีได้ตามกฎหมายอื่นได้รับอนุญาตให้นำคนต่างด้าว ซึ่งเป็นช่างฝีมือ ผู้ชำนาญการ คู่สมรส และบุคคลซึ่งอยู่ในอุปการะเข้ามาในราชอาณาจักร ได้ตามจำนวนและภายในกำหนดระยะเวลาตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร แม้จะเกินจำนวนหรือระยะเวลาตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง อนุญาตให้นำหรือส่งเงินทุน เงินกู้ต่างประเทศ หรือเงินตามข้อผูกพันออกนอกราชอาณาจักรเป็นเงินตราต่างประเทศได้

การกำหนดเงื่อนไขบางอย่างให้ผู้ประกอบการในนิคมอุตสาหกรรมปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการของเสียในกระบวนการผลิต คงเป็นไปในทำนองเดียวกันกับพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 ซึ่งไม่สามารถกำหนดไปถึงขั้นตอนหลังการขายที่ได้จำหน่ายให้กับผู้บริโภคแล้ว

2.6.4 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535

พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 เป็นกฎหมายที่ขยายขอบเขตการกำกับดูแลกิจการที่เกี่ยวข้องกับการสาธารณสุขในด้านต่าง ๆ ให้กว้างขวางขึ้น เพื่อสามารถนำมาปรับใช้กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ทันทั่วถึง กำหนดมาตรการกำกับดูแลและป้องกันเกี่ยวกับการอนามัยสิ่งแวดล้อมไว้อย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ ปรับปรุงบทบัญญัติเกี่ยวกับการควบคุมให้มีลักษณะการกำกับดูแลและติดตาม และปรับปรุง อำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่และบทกำหนดโทษตามกฎหมายปัจจุบันให้สามารถบังคับให้มีการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของกฎหมายอย่างเคร่งครัด เพื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพของสังคมปัจจุบัน และเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในด้านการกำกับดูแลและป้องกันเกี่ยวกับการอนามัยสิ่งแวดล้อม กฎหมายฉบับนี้ให้อำนาจกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเจ้าพนักงานสาธารณสุขในการ ควบคุมดูแลและอนุญาตกิจการที่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพของประชาชน และกำหนดการเก็บ ขน และ กำจัดขยะมูลฝอย ให้เป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้น จึงมีอำนาจจำกัดเฉพาะเรื่องไม่อาจที่จะกำหนดหน้าที่ของผู้ประกอบการในการเรียกคืนเศษเหลือทิ้งของเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ที่จำหน่ายให้กับผู้บริโภคแล้วคงทำได้แต่เพียงการเก็บขนขยะดังกล่าวและนำไปกำจัดตามหน้าที่โดยใช้งบประมาณของตนเอง

2.6.5 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535

พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 เป็นกฎหมายที่ออกมายกเลิก พระราชบัญญัติวัตถุพิษ พ.ศ. 2510 และพระราชบัญญัติวัตถุพิษ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2516 เนื่องจากปรากฏว่ามีการนำวัตถุอันตรายมาใช้ในกิจการประเภทต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก และวัตถุอันตรายบางชนิดอาจก่อให้เกิดอันตรายอย่างร้ายแรงแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์ และสิ่งแวดล้อมได้ แม้ว่าในขณะนี้จะมีกฎหมายที่ใช้ควบคุมวัตถุที่ก่อให้เกิดอันตรายอยู่บ้างแล้วก็ตาม แต่ก็มีอยู่หลายฉบับและอยู่ในอำนาจหน้าที่ของหลายกระทรวง ทบวง กรม ซึ่งกฎหมายเหล่านั้นได้ออกมาต่างยุคต่างสมัยกัน ทำให้มีบทบัญญัติที่แตกต่างกันและยังไม่ครอบคลุมเพียงพอสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยวัตถุพิษโดยขยายขอบเขตให้ครอบคลุมวัตถุอันตรายต่าง ๆ ทุกชนิด และกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการควบคุมวัตถุอันตรายให้เหมาะสมยิ่งขึ้น พร้อมกับจัดระบบบริหารให้มีการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันกับการควบคุมดูแลวัตถุ

อันตราย ดังกล่าวด้วย กฎหมายฉบับนี้ใช้บังคับกับบุคคลใดที่ผลิต นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตราย แต่ไม่ได้มีบทบัญญัติกำหนดให้ผู้ผลิตต้องเรียกคืนเศษเหลือทิ้งของเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้แล้วมาบำบัดหรือรีไซเคิล

2.6.6 พระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511

พระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 บัญญัติขึ้นเพื่อกำหนดมาตรฐานสำหรับผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมอุตสาหกรรมเพื่อความปลอดภัย หรือเพื่อป้องกันความเสียหายอันอาจเกิดแก่ประชาชนหรือแก่กิจการอุตสาหกรรมหรือเศรษฐกิจของประเทศ กฎหมายมีการแก้ไขเพิ่มเติมหลายครั้งเกี่ยวกับเลขาธิการสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม องค์ประกอบคณะกรรมการมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเพิ่มเติมบทบัญญัติยอมให้ทำ หรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้ต้องเป็นไปตามมาตรฐานของต่างประเทศหรือมาตรฐานระหว่างประเทศเฉพาะเพื่อประโยชน์ในการส่งออกหรือเมื่อมีความจำเป็นต้องใช้ในราชอาณาจักรเป็นครั้งคราวปรับปรุงอำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่และของคณะกรรมการและเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมให้เป็นไปตามมาตรฐาน และอัตราโทษสำหรับการกระทำผิดตลอดจนบทบัญญัติลงโทษผู้แทนนิติบุคคลกรณีที่นิติบุคคลกระทำผิดกับบทบัญญัติเปรียบเทียบกับคดีด้วยการเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับอำนาจในการกำหนดเงื่อนไขในการออกใบอนุญาต การกำหนดหลักเกณฑ์ในการโอนใบอนุญาตมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเพื่อให้ผู้รับโอนใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงาน สามารถประกอบกิจการผลิตสินค้าได้ทันทีและมีความต่อเนื่องไม่หยุดชะงัก เกิดความคล่องตัวและรวดเร็ว เป็นผลดีต่อผู้ประกอบการและเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม กฎหมายฉบับนี้เป็นเครื่องมือในการควบคุมผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมให้เป็นไปตามมาตรฐานและ อนุญาตให้นำเข้าผลิตภัณฑ์ที่เป็นไปตามมาตรฐาน ดังนั้น อาจใช้ในการคัดเลือกสินค้าที่ได้มาตรฐานความปลอดภัยเท่านั้นที่จะอนุญาตให้นำเข้าหรือจำหน่ายในประเทศ อย่างไรก็ตามการกำหนดให้ผู้ผลิตต้องเรียกคืนเศษเหลือทิ้งของเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์นำไปบำบัดหรือรีไซเคิล ยังอยู่นอกกรอบของกฎหมาย

2.6.7 นโยบายประเทศไทย

นโยบายรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยและ ของเสียอันตราย เมื่อคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เข้ามาปฏิรูปประเทศ โดยมีรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี บริหารประเทศโดยได้ตระหนักถึง

ความสำคัญของการปฏิรูปสิ่งแวดล้อมอย่าง มุ่งเน้นให้มีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้ควบคู่ไปกับการ พัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม เนื่องจากปัญหาขยะ เป็นปัญหาสำคัญระดับประเทศที่ก่อให้เกิดความเสียหาย ด้านต่าง ๆ เช่น มลพิษทางอากาศ เกิดจากการเผาขยะกลางแจ้งทำให้เกิดควันและสารพิษทางอากาศ มลพิษทางน้ำที่เกิดจากการกองขยะบนพื้น เมื่อฝนตกลงมาบนกองขยะสารพิษจะไหลลงสู่แหล่งน้ำทำให้เกิดน้ำเสีย และเป็นแหล่งพาหะนำโรค ล้วนแต่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และสุขภาพอนามัยของประชาชนจึงต้องมีการบริหารจัดการอย่าง ถูกวิธี และเร่งด่วน (ปัญหามลภาวะสิ่งแวดล้อม, 2555) รัฐบาลจึงได้มีการกำหนดนโยบายด้าน สิ่งแวดล้อมไว้ใน ข้อ 9 ว่า “... เร่งรัดการควบคุมมลพิษทางอากาศ ขยะ และน้ำเสียที่เกิดจากการ ผลิตและบริโภคในพื้นที่ใดที่สามารถจัดการขยะมูลฝอยโดยการแปรรูปเป็นพลังงานจะสนับสนุนให้ ดำเนินการ ส่วนขยะอุตสาหกรรมนั้นวางระเบียบมาตรการเป็นพิเศษโดยกำหนดให้ทิ้งในบ่อขยะ อุตสาหกรรมที่สร้างขึ้นแบบมีมาตรฐานและพัฒนาระบบตรวจสอบไม่ให้มีการลักลอบทิ้งขยะ ติดเชื้อ และใช้ 35 มาตรการทางกฎหมาย และการบังคับใช้กฎหมายอย่างเด็ดขาด”

Roadmap การจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย โดยกำหนดให้ขยะ มูลฝอย เป็นวาระแห่งชาติและมอบหมายให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยกรม ควบคุมมลพิษเป็นผู้รับผิดชอบ และมีการประชุมหารือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายใต้ 4 กระทรวง ได้แก่ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงพลังงาน รวมทั้งภาคเอกชน เพื่อพิจารณาและให้ความเห็นต่อ Roadmap การจัดการขยะมูลฝอยและของเสีย อันตราย

2.6.7.1 แนวทางการจัดทำ Roadmap

ประกอบด้วยการทำงานต่าง ๆ ที่สำคัญ เช่น การจัดการ ขยะ มูลฝอยตกค้างสะสม ในสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยในพื้นที่วิกฤติการสร้างรูปแบบการจัดการขยะมูล ฝอย และของเสียอันตรายที่เหมาะสม การวางระเบียบ มาตรการการบริหารจัดการขยะมูลฝอยและ ของเสีย อันตราย และการสร้างวินัยของคนในชาติมุ่งสู่การจัดการที่ยั่งยืน เป็นต้น คณะรักษาความ สงบแห่งชาติ ได้เห็นชอบกับ Roadmap การจัดการ

ขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2557 โดยมี หลักการสำคัญ ได้แก่

- 1) ห้ามเทกองแบบกลางแจ้ง หรือ No More Open Dump
- 2) จัดการกับบ่อขยะมูลฝอยเดิมที่ไม่ถูกต้อง โดยจะต้องมีการปิดเพื่อ ปรับปรุง พื้นฟู หรือดำเนินการ แก้ไขเพื่อลดผลกระทบในเบื้องต้น

- 3) ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้กำกับดูแลการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในภาพรวมของจังหวัด
- 4) มีแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของจังหวัด เพื่อบูรณาการเป็นแผนแม่บท การบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ
- 5) เน้นการลดและคัดแยกขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทาง โดยแยกประเภทขยะมูลฝอยออกเป็นขยะทั่วไป ขยะอินทรีย์ ขยะรีไซเคิล ขยะอันตราย
- 6) สร้างรูปแบบใหม่ ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยจัดการขยะมูลฝอยแบบศูนย์รวมเน้นแปรรูปเป็นพลังงาน
- 7) สร้างระบบจัดการของเสีย อันตรายจากชุมชนตามประเภทของเสีย อันตรายที่เกิดขึ้น ได้แก่ของเสียอันตรายจากชุมชน มูลฝอยติดเชื้อ ซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์และกากของเสียอุตสาหกรรมที่เป็นอันตราย
- 8) ส่งเสริมให้ภาคเอกชนมาลงทุนหรือดำเนินงานระบบจัดการขยะมูลฝอย
- 9) สร้างวินัยคนในชาติมุ่งสู่การจัดการอย่างยั่งยืน โดยการให้ความรู้ ประชาสัมพันธ์รวมถึงการ กำหนด หลักสูตรการเรียนการสอน
- 10) มุ่งสู่การจัดการอย่างยั่งยืน ด้วยการส่งเสริมการผลิตและการบริโภคอย่างยั่งยืน ROADMAP การจัดการขยะมูลฝอย และของเสียอันตราย (2557) การจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย โดยกำหนดให้มีการคัดแยกของเสียอันตรายชุมชนออกจากขยะมูลฝอยทั่วไปที่ต้นทางเก็บรวบรวม ณ สถานที่เก็บรวบรวมของจังหวัดและส่งไปกำจัดยังสถานที่กำจัด ที่ถูกต้องและได้รับใบอนุญาตจากทางราชการ

ยุทธศาสตร์เชิงบูรณาการมีฐานะเป็นแผนแม่บทแห่งชาติที่วางแนวทาง

ประสานการดำเนินการของหน่วยงาน

- 1) เพื่อให้ซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์จากชุมชนที่เกิดจากการใช้ประโยชน์ ภายในประเทศได้รับการจัดการที่ถูกต้องตามหลักวิชาการและเป็นระบบครบวงจร
- 2) เพื่อจัดการระบบการบริหารจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยทุกภาคส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

- 3) เพื่อลดการเกิดของเสียอันตรายในผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้า และอิเล็กทรอนิกส์จากแหล่งกำเนิดและการส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการออกแบบและผลิตผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
- 4) เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและอำนาจต่อรองของประเทศเรื่องการค้าระหว่างประเทศ
- 5) เพื่อให้มีการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทั่วประเทศภายใน พ.ศ. 2560

ยุทธศาสตร์และมาตรการภายใต้ยุทธศาสตร์เชิงบูรณาการ

- 1) ด้านการพัฒนาเทคโนโลยีและวิธีการในการผลิตผลิตภัณฑ์และจัดการซากผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
- 2) ด้านการเสริมสร้างขีดความสามารถผ่านการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน
- 3) ด้านการพัฒนาระบบกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย
- 4) ด้านการใช้จ่ายมาตรการทางการเงิน การคลังและการส่งเสริมการลงทุนเพื่อสนับสนุนการผลิต ผลิตภัณฑ์และจัดการซากผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
- 5) ด้านการพัฒนาระบบการบริหารจัดการซากผลิตภัณฑ์อย่างมีประสิทธิภาพและครบวงจร หลักการความรับผิดชอบต่อผู้ผลิตในบริบทของประเทศกำลังพัฒนา (การจัดการซากผลิตภัณฑ์ เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย, 2558)

2.6.8 แผนบริหารจัดการขยะมูลฝอยของกรุงเทพมหานคร

คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เห็นความสำคัญของปัญหาขยะมูลฝอย แต่อย่างไรก็ตามก็เป็นเพียงบางส่วนและผลกระทบที่เกิดขึ้นที่ทุกภาคส่วนต้องร่วมกันแก้ปัญหา กรุงเทพมหานครจึงได้จัดทำแผนบริหารจัดการขยะมูลฝอยกรุงเทพมหานคร พ.ศ.2558 - 2562 เพื่อให้การจัดการขยะเป็นทรัพยากรอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นกรอบทิศทางการทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ ให้บรรลุเป้าหมายกรุงเทพมหานครเป็นมหานครสีเขียว มีวิถีชีวิตและสังคมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และอยู่ดีมีสุข

2.6.8.1 หลักการที่ใช้ในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

หลักการที่ใช้ในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม หลักการที่นำมาใช้ในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อให้การจัดการขยะมูลฝอยมีประสิทธิภาพ ได้มาตรฐานสากลและไม่ส่งผลกระทบในด้านลบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขอนามัย

ของประชาชนได้นำหลักการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หลักการบริหารเชิงกลยุทธ์ และ Roadmap ของ คสช. มาใช้เป็นหลักการดำเนินงาน ประกอบด้วย 8 หลักการ คือ

- 1) การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development)
- 2) การบริหารจัดการเชิงระบบนิเวศ (Ecosystem Approach)
- 3) ผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย (Polluters Pay Principle: PPP)
- 4) ความเป็นหุ้นส่วนของรัฐ – เอกชน (Public-Private Partnership)
- 5) ธรรมาภิบาล (Good Governance)
- 6) การจัดการขยะมูลฝอยอย่างยั่งยืน (Sustainable Wastes Management)
- 7) การบริหารยุทธศาสตร์แบบสมดุล (Balanced Scorecard : BSC)
- 8) Roadmap การจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย ฉบับผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการ รักษาความสงบแห่งชาติ เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2557

2.6.8.2 แนวคิดของยุทธศาสตร์การจัดการขยะมูลฝอย

ยุทธศาสตร์ที่ 1 เพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการขยะมูลฝอยทั่วไปและขยะอันตราย มุ่งเน้นในการจัดการปัญหาขยะมูลฝอย ด้วยการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการขยะมูลฝอย ตั้งแต่การ ส่งเสริมให้มีการลดและคัดแยกขยะมูลฝอยแต่ละประเภทจากต้นทางด้วยการนำหลักการ 3Rs มาใช้ เพื่อให้มีขยะมูลฝอยเหลือน้อยที่สุดในการนำไปกำจัด ในด้านการเก็บขนมีการนัดเวลาในการเก็บขยะแต่ละประเภทให้ ครอบคลุมทุกเส้นทาง นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการนำเทคโนโลยีเครื่องจักรและอุปกรณ์ที่ทันสมัย และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมาใช้ในการเก็บขน กำจัด และเพิ่มมูลค่าให้กับขยะมูลฝอย รวมถึงการนำพลังงานต่าง ๆ ที่ได้จากการกำจัดขยะมูลฝอยมาใช้ ด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่เหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความพึงพอใจแก่ผู้รับบริการ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกภาคส่วน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างวินัยและการมีส่วนร่วมรับผิดชอบของประชาชน และภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอย ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมรับผิดชอบของทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ซึ่งทุกภาคส่วนมีหน้าที่ที่ต้องร่วมมือกันในการจัดการขยะมูลฝอย เนื่องจากปัญหาขยะมูลฝอยมิได้เป็นปัญหาของคนใดคนหนึ่ง แต่เป็นปัญหาของทุกคน ดังนั้นภาครัฐซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการจัดการขยะมูลฝอยจึงมีหน้าที่นำเครื่องมือในรูปแบบต่างๆ เข้ามาใช้ในการกำหนดมาตรการและโครงการต่าง ๆ เพื่อให้ภาคเอกชนและภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบโดยการส่งเสริมให้ประชาชนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการอุปโภคบริโภคเพื่อลดปริมาณขยะมูลฝอย ตั้งแต่การนำความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยเข้าไปเพิ่มใน

หลักสูตรการเรียนการสอน การให้ความรู้ จัดกิจกรรม รวมถึงการพัฒนากระบวนการจัดการความรู้ ด้านการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งแวดล้อม การสร้างเครือข่ายให้แก่ภาคเอกชนและผู้ประกอบการ ตลอดจนมีการปรับปรุงข้อบัญญัติต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน อีกทั้งมีการนำ มาตรการทางกฎหมายและเศรษฐศาสตร์เข้ามาบังคับและปรับใช้ให้เหมาะสมแก่สถานการณ์ เพื่อให้ การดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกันและมีประสิทธิภาพสูงสุด

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การบูรณาการกระบวนการบริหารจัดการจัดการขยะมูลฝอย มุ่งเน้นในการบูรณาการกระบวนการบริหารจัดการจัดการขยะมูลฝอยให้ครบวงจร ตั้งแต่การจัดทำแผน การนำ แผนไปปฏิบัติโดยการกำหนดผู้รับผิดชอบ ตลอดจนการสนับสนุนงบประมาณและองค์ความรู้ เมื่อ ปฏิบัติแล้วต้องมีการติดตามกำกับดูแลตรวจสอบให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผนและบรรลุ วัตถุประสงค์ ไม่เพียงเท่านั้นเมื่อดำเนินการตามแผนแล้วหากมีข้อบกพร่อง หรือพบปัญหาใด ๆ จะต้องมีการนำข้อบกพร่องหรือปัญหานั้น ๆ มาทำการวิเคราะห์ ปรับปรุง แก้ไข ตลอดจนบูรณาการ นโยบายและแผนให้มีความสอดคล้องสามารถนำไปปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์และสัมฤทธิ์ผลได้ นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาระบบเทคโนโลยีต่าง ๆ และกระบวนการบริหาร จัดการขยะมูลฝอย เพื่อ ความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูลในหลากหลายช่องทางของผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นการเปิดเผยข้อมูลต่อ สาธารณะเพื่อให้เกิดความโปร่งใสและเป็นธรรมต่อทุกภาคส่วน

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การเพิ่มศักยภาพของกรุงเทพมหานครในการบริหาร จัดการขยะมูลฝอย ให้ความสำคัญกับการเพิ่มศักยภาพแก่บุคลากรของกรุงเทพมหานคร ให้ความรู้ ทักษะ ตลอดจนพฤติกรรมและทัศนคติให้เป็นไปในทางสร้างสรรค์และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการ จัดการขยะมูลฝอยได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การจัดให้มีการอบรม หรือจัดกิจกรรม โครงการ ต่าง ๆ เพื่อเพิ่มองค์ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานและการเพิ่มทักษะในการบริหารความ ชัดแย้ง ซึ่งในปัจจุบันเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นและพบเห็นได้อย่างมากมาย จากปัญหาเล็กน้อยบานปลาย กลายเป็นปัญหาใหญ่จนยากแก่การแก้ไข เป็นต้น นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องไปศึกษา ดูงานทั้งในประเทศและต่างประเทศเพื่อนำความรู้ใหม่ ๆ ที่ได้มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของ กรุงเทพมหานคร รวมถึงสร้างความร่วมมือแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างเมืองและระหว่างประเทศ เพื่อ ก่อให้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้เพิ่มเติมอีกด้วย

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้และเทคโนโลยีในการ จัดการขยะมูลฝอยให้ความสำคัญกับการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอย โดยเน้นการ พัฒนาองค์ความรู้ ตลอดจนเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อเป็นต้นแบบให้ภาคเอกชนและภาคประชาชนใน การศึกษานำมาประยุกต์ใช้และ แก้ไขปัญหาข้อบกพร่องในการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่ได้อย่าง เหมาะสมและครอบคลุมทุกพื้นที่

กฎหมายและนโยบายการจัดการขยะมูลฝอยของประเทศไทย และการจัดทำแผนแม่บท Roadmap และแผนการบริหารจัดการขยะของกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยเห็นว่า จากกลไกที่กำหนดในแผนแม่บท การทำแผนปฏิบัติการ และการติดตามผลการดำเนินการทุก 6 เดือนนี้ เป็นกลไกที่ทำให้การจัดการขยะเป็นไปอย่างบูรณาการและมีการติดตามแก้ไขดีขึ้นกว่าเดิมที่เป็นไปตามหน้าที่ของราชการส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นดำเนินการตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย เพราะในการกำจัดขยะล้นกลบทิ้ง บางเรื่องอาจเกินกำลังความสามารถของหน่วยงานท้องถิ่นนั้น หรืออาจต้องดำเนินการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น การมีแผนแม่บทและการบูรณาการจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นและสามารถแก้ไขปัญหาล่าช้าได้ เป็นการเสริมศักยภาพของรัฐในการกำจัดขยะอีกทางหนึ่ง และการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดเป็นกลไกสำคัญ เพราะมีของเสียอันตรายถูกกลบทิ้ง หรือกากอุตสาหกรรมบางประเภทจำนวนมาก รวมถึงการเพิ่มค่าขน ค่ากำจัดขยะให้มากขึ้นตามหลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย อีกทั้งการกำหนดให้ประชาชนมีหน้าที่ในการแยกขยะแต่ละประเภทก่อนนำมาทิ้งในถังขยะที่แยกประเภทไว้แล้วจะส่งผลให้การจัดการขยะของไทยในอนาคตไม่สะสมและสร้างวิธีการที่ถูกต้องของการกำจัดขยะที่ได้มาตรฐานในอนาคตต่อไป

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ญาณัญญา ศรีภัทร์ธาดา (2558) ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดระเบียบสังคมแบบภาครัฐร่วมเอกชน สำหรับธุรกิจค้าขยะรีไซเคิลในมิติด้านกฎหมายและการจัดการ ผลการวิจัย พบว่า ด้านความคิดเห็นความคิดเห็นที่มีต่อการจัดระเบียบสังคมของธุรกิจ คิดว่าเป็นบทบาทและหน้าที่ของภาครัฐกับภาคเอกชนเป็นส่วนมาก ควรมีการสนับสนุนการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายโดยจัดตั้งเป็นองค์กรอิสระร่วมกันกำหนดยุทธศาสตร์และเป้าหมายเป็นตัวแทนเพียงหน่วยงานเดียว ลดการทำงานที่ทับซ้อน มีหน้าที่ในการกำหนดโครงสร้างอย่างชัดเจน และสอดคล้องกับความต้องการของผู้ประกอบอาชีพค้าขยะรีไซเคิลภาครัฐต้องมีความจริงจังและเต็มใจในการช่วยเหลือ เช่น การกำหนดโครงสร้างภาษีที่เหมาะสม การจดทะเบียนกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพค้าขยะรีไซเคิล การสร้างภาพลักษณ์ที่ถูกต้องให้สังคมยอมรับการจ่ายค่าแรงที่เป็นธรรม การตั้งกองทุนเงินสำรองในกรณีฉุกเฉิน ส่งเสริมการทำงานที่มีความปลอดภัย การสร้างรูปแบบการจัดระเบียบสังคมในมิติด้านการจัดการ การประสานความร่วมมือ โดย แบ่งออกเป็น 3 ระบบ ดังต่อไปนี้ ระบบการติดต่อสื่อสาร และเทคโนโลยีสารสนเทศ ระบบการจัดการและการส่งเสริมความรู้ ระบบการจัดสรรงบประมาณและภาษี ส่วนความคิดเห็นที่มีต่อมิติด้านกฎหมายที่สอดคล้องกับการจัดระเบียบสังคมธุรกิจค้าขยะรีไซเคิล พบว่า ควรมี 1) กฎหมายเพื่อการควบคุมธุรกิจค้าขยะรีไซเคิล และ 2) กฎหมายเพื่อการคุ้มครองและสนับสนุน นอกจากนี้ ควรมีการ

สนับสนุนความเป็นธรรมในด้านสวัสดิการ ต่างๆ เช่น เงินเดือน ค่าจ้าง ค่าตอบแทน เงินชดเชยผลประโยชน์ที่พึงได้รับ

พริยัตม์ วรณพฤกษ์ (2554) ศึกษาวิจัยเรื่อง การเปลี่ยนแปลงระบบการจัดการขยะที่ไม่เป็นทางการไปสู่ระบบที่เป็นทางการ พบว่า การดำรงอยู่ของระบบที่ไม่เป็นทางการของการจัดการขยะได้ให้ผลประโยชน์ทางสังคมจากการลดปริมาณขยะที่นำไปกำจัด เพิ่มอัตราการนำกลับมาใช้ใหม่ของสังคม และลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการจัดการขยะด้วยต้นทุนที่ต่ำ แต่ในขณะเดียวกัน การดำเนินงานของระบบดังกล่าวที่ไม่อยู่ในการควบคุมของรัฐและท้องถิ่นนั้น มีความเสี่ยงที่จะเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิต ทั้งแรงงานที่อยู่ในระบบดังกล่าวที่ไม่ได้อยู่ในการควบคุมของรัฐและท้องถิ่นนั้น และเนื่องจากการทำงานของระบบที่ไม่เป็นทางการไม่มีแบบแผน ไม่มีการรายงานทำให้ข้อมูลด้านการจัดการขยะของประเทศกระจัดกระจายและไม่น่าเชื่อถือ เป็นปัญหาสำคัญของการประเมินผลและการกำหนดนโยบายการจัดการขยะ

วิลาสินี วัฒนาวงศ์ดอน (2556) จากการศึกษาของพบว่า รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ในเขตกรุงเทพมหานคร จะมีการดำเนินการโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มแรกเป็นการดำเนินการโดยองค์กรที่ไม่มีกฎหมายรองรับ เช่น คนคู้ขยะ ชาเลี้ยง ร้านรับซื้อของเก่า ซึ่งเป็นการดำเนินการโดยภาคเอกชนในรูปของธุรกิจการรับซื้อของเก่าโดยมีรูปแบบการดำเนินการในการซื้อวัสดุที่สามารถนำกลับมาใช้ ประโยชน์ใหม่กันเป็นทอด ๆ ตั้งแต่คนคู้ขยะ ชาเลี้ยง ร้านรับซื้อของเก่าจนถึงโรงงานแปรรูป กลุ่มที่สองเป็นการดำเนินการโดยกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นองค์กรที่มีกฎหมายรองรับและมีการทำงานอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การจัดการขยะมูลฝอยสามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง โดยสนองตอบ ต่อเป้าหมายได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 และเป็นแนวทางสำหรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 กรมควบคุมมลพิษ (2544: 8) จึงกำหนดนโยบายการบริหารจัดการขยะมูลฝอยแบบรวมศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยที่ได้รับการศึกษาออกแบบและก่อสร้างด้วยเทคโนโลยีที่เหมาะสม มีระบบและมาตรการการป้องกันปัญหาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและประชาชน และยังสามารถรองรับปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนหลาย ๆ แห่งรวมกัน ซึ่งจะช่วยลดปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยแต่ละชุมชน และไม่ให้เกิดขึ้นอีกต่อไปในอนาคต โดย 1) ควบคุมการผลิตขยะมูลฝอยของประชาชน 2) สนับสนุนงบประมาณ บุคลากร และวิชาการแก่ท้องถิ่นเพื่อให้มีการจัดการขยะมูลฝอยแบบครบวงจร ตั้งแต่การเก็บ การคัดแยก การขนส่ง การนำกลับมาใช้ประโยชน์ และการกำจัดที่ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล 3) ส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความร่วมมือกันในการจัดการขยะมูลฝอย โดยมุ่งเน้นรูปแบบรวมศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยชุมชนรวม 4) สนับสนุนให้มีกฎระเบียบ และ

เกณฑ์การจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสม เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องถือปฏิบัติ 5) ส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรเอกชนและประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยมากขึ้น

สุจิตร วาสนาดำรงดี (2558) ศึกษาวิจัยเรื่องการสำรวจผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ของชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานคร ที่ประกอบอาชีพถอดแยกชิ้นส่วนขยะอิเล็กทรอนิกส์ ผลการศึกษาพบว่าการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์อย่างไม่ถูกวิธีโดยกลุ่มชาวบ้าน ทำให้เกิดการปนเปื้อนของโลหะหนักในตัวอย่างดินและมีความเป็นไปได้ที่โลหะหนักจะแพร่กระจายสู่สภาพแวดล้อม แหล่งดินและท่อระบายน้ำที่พาดินและตะกอนปนเปื้อนโลหะหนักไปสะสมในแหล่งน้ำ (แม่น้ำเจ้าพระยา) ก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อสุขภาพให้กับผู้ถอดแยกและครอบครัว โดยเฉพาะในเด็กที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่ประกอบการถอดแยกขยะอิเล็กทรอนิกส์ แม้ว่าผลการสำรวจข้อมูลครัวเรือนจะพบว่าชุมชนบางส่วนทราบถึงสารอันตรายในขยะอิเล็กทรอนิกส์ แต่ชุมชนคำนึงถึงการหาเลี้ยงชีพในปัจจุบัน มากกว่าปัญหาสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ด้วยลักษณะของชุมชนเป็นชุมชนแออัดในเมืองที่ไม่มีน้ำชุมชนที่เป็นที่ยอมรับและมีลักษณะต่างคนต่างอยู่ส่งผลให้การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชนไม่บรรลุผลเท่าที่ควร

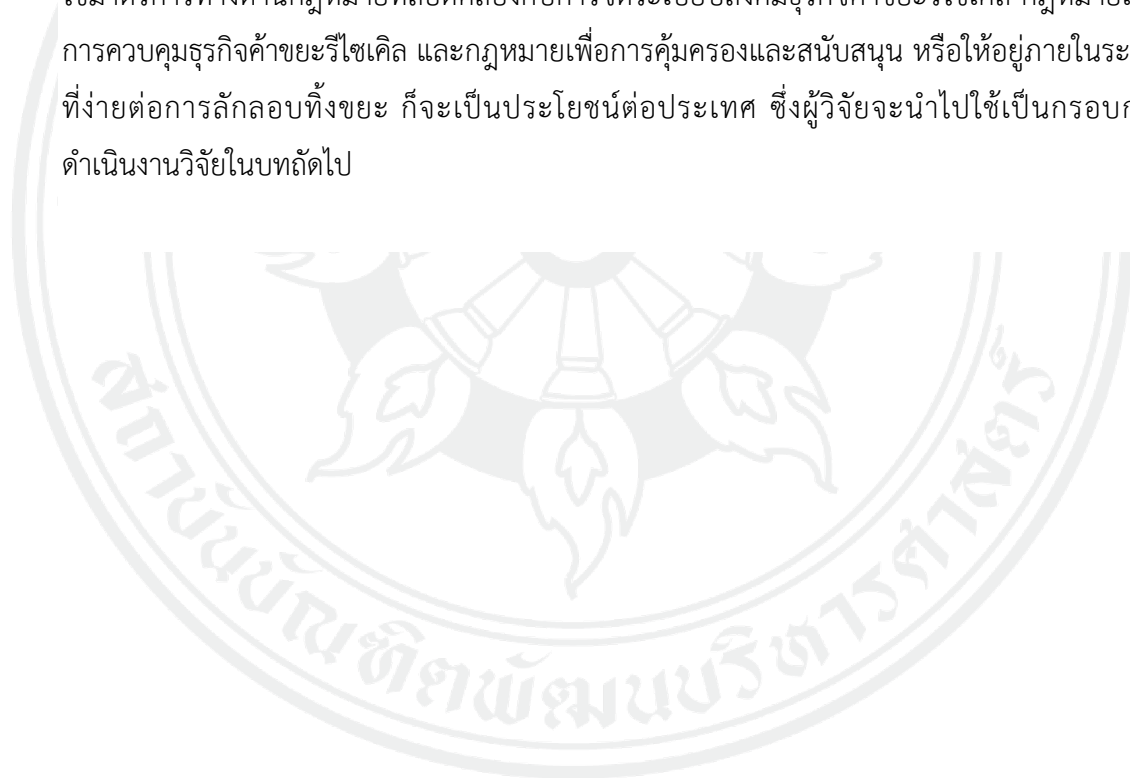
พิรณาด คิตดี และ สุทธิพร บุญมาก (2559) ศึกษาวิจัยเรื่อง การขับเคลื่อนและอุปสรรคของการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า นโยบายและกฎหมายในการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์โดยตรงที่ครอบคลุมกระบวนการทั้งระบบ ได้แก่ วัตถุประสงค์เพื่อการผลิตกระบวนการผลิต การนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์จากต่างประเทศ การจำหน่าย การบริโภคผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์การเก็บรวบรวม ขนส่งขยะอิเล็กทรอนิกส์ การคัดแยก การรีไซเคิลขยะอิเล็กทรอนิกส์ และการบำบัดและกำจัดขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่มีมาตรการบังคับใช้อย่างเข้มงวดทั้งระบบและกระบวนการ การขับเคลื่อนการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยควรมีกฎหมายรองรับอย่างชัดเจน เช่น พระราชบัญญัติการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ อีกทั้งควรมีการประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้การจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยยังมีอุปสรรคทั้งในด้านปริมาณขยะอิเล็กทรอนิกส์มีการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว กฎหมายที่มีอยู่ไม่ครอบคลุมและไม่สามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งข้อจำกัดด้านบุคลากรและงบประมาณในการกำกับดูแลในการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ของหน่วยงานของรัฐ การออกแบบผลิตภัณฑ์ระบบการถอดแยก การเก็บรวบรวม การขนส่งที่ไม่เหมาะสม และผู้บริโภคที่ซื้อสินค้าโดยไม่คำนึงคุณภาพ ความคงทนถาวร และอายุการใช้งาน

Fujii (2008) ศึกษาวิจัยเรื่อง “Successful Source Separation in Asian Cities: Lessons from Japan's Experience and an Action Research in Thailand” พบว่า ท้องถิ่นไม่สามารถควบคุมกระบวนการจัดการขยะรีไซเคิลโดยกลุ่มคนที่อยู่นอกระบบได้ เนื่องจากผลประโยชน์ที่ซับซ้อนและปัญหาดังกล่าวมีความรุนแรงเกิดขึ้น เมื่อมีความพยายามจะเปลี่ยนแปลงระบบการจัดการขยะของท้องถิ่นนั้นให้ดีขึ้น แนะนำให้ใช้มาตรการเชิงนโยบายผ่านตลาดรีไซเคิลมากกว่ามาตรการบังคับ นโยบายที่เพิ่มแรงจูงใจในกลุ่มคนเหล่านี้รวมถึงการพูดคุยและกระบวนการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น

Yang and Innes (2007) ศึกษาวิจัยเรื่อง “Economic Incentives and Residential Waste Management in Taiwan: An Empirical Investigation” เพื่อศึกษา ข้อมูลเชิงประจักษ์ของนโยบายการจัดการขยะ 3 นโยบายของภาครัฐว่ามีอิทธิพลต่อการก่อขยะของประชาชนและพฤติกรรมการรีไซเคิลของประชาชนชาวไต้หวันในช่วงสิบกว่าปีที่ผ่านมา นโยบายทั้ง 3 นโยบาย ได้แก่ “Unit-Pricing of Garbage” เป็นนโยบายที่กำหนดค่าใช้จ่ายของการทิ้งขยะตามปริมาณขยะที่ทิ้ง ซึ่งนโยบายนี้ดำเนินการในกรุงไทเป “Mandatory Recycling Program” ซึ่งเป็นนโยบายที่กำหนดให้ประชาชนในเมืองเกาสุงต้องคัดแยกขยะเพื่อสามารถนำขยะมารีไซเคิลได้ และ “Charging for Plastic Bags” คือนโยบายที่ให้ผู้ประกอบการร้านค้าคิดราคาของถุงพลาสติกกับลูกค้าที่ต้องการบรรจุสินค้าในถุงพลาสติกภายหลังการซื้อสินค้า ซึ่งเป็นนโยบายที่ใช้ทั่วประเทศ มีเพียงนโยบาย “Charging for Plastic Bags” ที่มีผลต่ออัตราการรีไซเคิลของขยะพลาสติกที่ลดลงและปริมาณขยะทั้งหมดที่ลดลงด้วย

Wilson, Velis & Chesseman (2006) ศึกษาวิจัยเรื่อง “Role of Informal Sector Recycling in Waste Management in Development Countries” เพื่อศึกษา บทบาทการจัดการของเสียด้วยกระบวนการรีไซเคิลในประเทศกำลังพัฒนา พบว่า ในประเทศที่กำลังพัฒนามีระบบการจัดการของเสียที่ไม่เป็นทางการในการจัดการขยะ หมายถึง กิจกรรมคัดแยกขยะรีไซเคิลออกจากขยะทั่วไปโดยคนคู่ขยะและพ่อค้ารายย่อยปราศจากเครื่องมือหรือเครื่องจักร ระบบดังกล่าวมีต้นทุนต่ำ ไม่มีแผนงานหรือระบบงาน ยุทธศาสตร์ในการปรับปรุงอัตราการรีไซเคิลในการจัดการขยะมูลฝอยในประเทศกำลังพัฒนาวิธีที่ดีที่สุดคือ ภาครัฐต้องทำงานร่วมกับภาคเอกชนเพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิต สภาพการทำงาน และประสิทธิภาพในการรีไซเคิลของประเทศ โดยสนับสนุนการทำงานของกลุ่มคนนอกระบบ

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการขยะมีการดำเนินการโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มแรกเป็นการดำเนินการโดยองค์การที่ไม่มีกฎหมายรองรับ เช่น คนค้ายขยะ ซาเล้ง ร้านรับซื้อของเก่า ซึ่งเป็นการดำเนินการโดยภาคเอกชนในรูปแบบของธุรกิจการรับซื้อของเก่าโดยมีตั้งแต่คนค้ายขยะ ซาเล้ง ร้านรับซื้อของเก่าจนถึงโรงงานแปรรูปกลุ่มที่สองเป็นการดำเนินการโดยกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นองค์กรที่มีกฎหมายรองรับและมีการทำงานอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การจัดการขยะมูลฝอยสามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง ผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า ถือว่าเป็นการจัดการขยะที่ให้ประโยชน์ทางสังคมในการลดปริมาณขยะที่นำไปกำจัดเพิ่มอัตราการนำกลับมาใช้ใหม่ของสังคม และลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการจัดการขยะด้วยต้นทุนที่ต่ำ แต่ในขณะเดียวกันการดำเนินงานของระบบดังกล่าวที่ไม่อยู่ในการควบคุมของรัฐ และท้องถิ่นนั้น มีความเสี่ยงที่จะเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิต หากมีการจัดการโดยใช้มาตรการทางด้านกฎหมายที่สอดคล้องกับการจัดระเบียบสังคมธุรกิจค้าขยะรีไซเคิล กฎหมายเพื่อการควบคุมธุรกิจค้าขยะรีไซเคิล และกฎหมายเพื่อการคุ้มครองและสนับสนุน หรือให้อยู่ภายในระบบที่ง่ายต่อการลักลอบทิ้งขยะ ก็จะเป็นประโยชน์ต่อประเทศ ซึ่งผู้วิจัยจะนำไปใช้เป็นการประกอบการดำเนินงานวิจัยในบทถัดไป

บทที่ 3

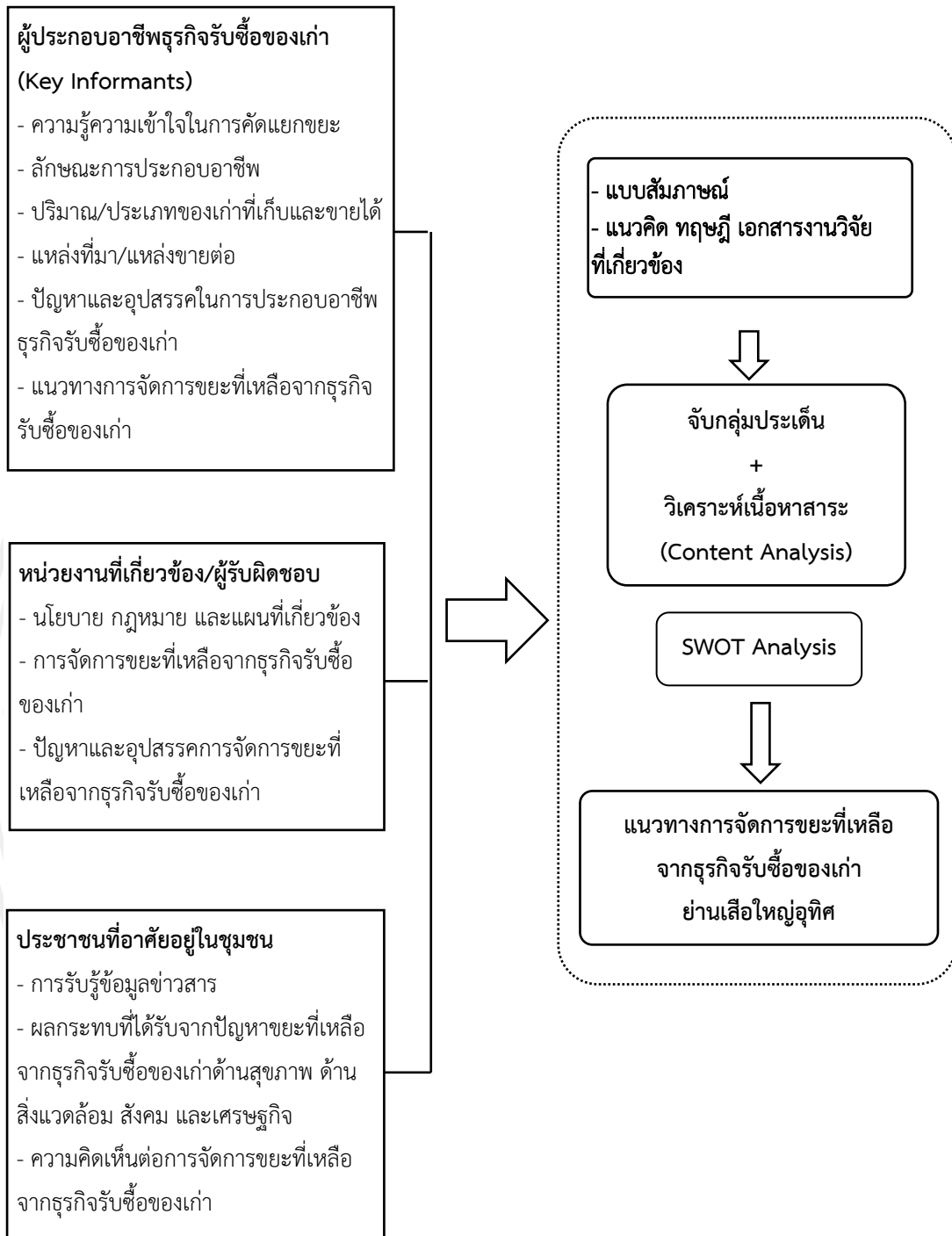
วิธีการดำเนินวิจัย

การวิจัย เรื่อง แนวทางการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า และเพื่อเสนอแนวทางการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า ย่านเสื่อใหญ่อุทิศ เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาสาระ (Content Analysis) และ วิธี SWOT Analysis ดังนี้

- 3.1 กรอบแนวคิด
- 3.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- 3.3 ขั้นตอนการศึกษา
- 3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.5 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 กรอบแนวคิด

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยศึกษาสภาพโดยทั่วไปของผู้ประกอบธุรกิจรับซื้อของเก่าทางภาคสนามถึงสถานการณ์ปัจจุบัน ประกอบการวิเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและเก็บรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นจากกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจรับซื้อของเก่าโดยวิธีการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการออกกฎหมายและนโยบายที่มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการขยะมูลฝอย และผู้นำชุมชนรวมทั้งประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนย่านเสื่อใหญ่อุทิศที่ได้รับผลกระทบจากธุรกิจรับซื้อของเก่า ดังภาพที่ 3.1

ภาพที่ 3.1 กรอบแนวคิดในการศึกษาแนวทางการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า ย่านเสือใหญ่อุทิศ เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร

3.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจและสามารถให้ข้อมูลในเรื่องการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศได้ดีที่สุด เป็นผู้กำหนดนโยบายและแผนการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในย่านเสื่อใหญ่อุทิศที่ได้รับผลกระทบจากขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างโดยไม่ใช้ทฤษฎีความน่าจะเป็น การเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยขึ้นอยู่กับความเต็มใจของผู้ให้ข้อมูลและยินดีให้คำตอบจากการสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

3.2.1 กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า

กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ ผู้ประกอบการรับซื้อของเก่ารายใหญ่ที่ดำเนินการอย่างถูกต้องตามกฎหมายมีจำนวน 8 ร้าน ผู้ประกอบการรายย่อย ชาเล้ง และรถเร่ ลักษณะการประกอบอาชีพเป็นผู้ประกอบการอิสระ ไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน

- 1) ผู้ประกอบการรับซื้อของเก่ารายใหญ่ จำนวน 2 คน
- 2) ผู้ประกอบการรับซื้อของเก่ารายย่อย จำนวน 2 คน
- 3) ชาเล้ง จำนวน 2 คน
- 4) รถเร่ จำนวน 2 คน

3.2.2 กลุ่มผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน

- 1) ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานสังกัดสำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร จำนวน 2 คน
- 2) ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานฝ่ายสิ่งแวดล้อมและสุขาภิบาล สังกัดสำนักงานเขตจตุจักร จำนวน 2 คน

3.2.3 กลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชนที่อาศัยอยู่ย่านเสื่อใหญ่อุทิศ

วิธีการเลือกตัวอย่างโดยเป็นแบบเจาะจง จากชุมชนที่อยู่ระหว่างบริเวณย่านเสื่อใหญ่อุทิศ 2 ชุมชน เนื่องจากย่านเสื่อใหญ่อุทิศยังไม่ถูกจัดตั้งเป็นชุมชน จำนวน 10 คน

- 1) ชุมชนหลัง วค. จันทระเกษม จำนวน 5 คน ดังนี้
  - พนักงานมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม จำนวน 1 คน
  - กรรมการชุมชนหลัง วค. จันทรเกษม จำนวน 1 คน

- ประชาชนทั่วไป จำนวน 2 คน
- แม่ค้าแผงลอย จำนวน 1 คน
- 2) ชุมชนนครหลวง จำนวน 5 คน
  - พนักงานมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม จำนวน 1 คน
  - กรรมการชุมชนนครหลวง จำนวน 1 คน
  - ประชาชนทั่วไป จำนวน 2 คน
  - พ่อค้าแผงลอย จำนวน 1 คน

3.3 ขั้นตอนการศึกษา

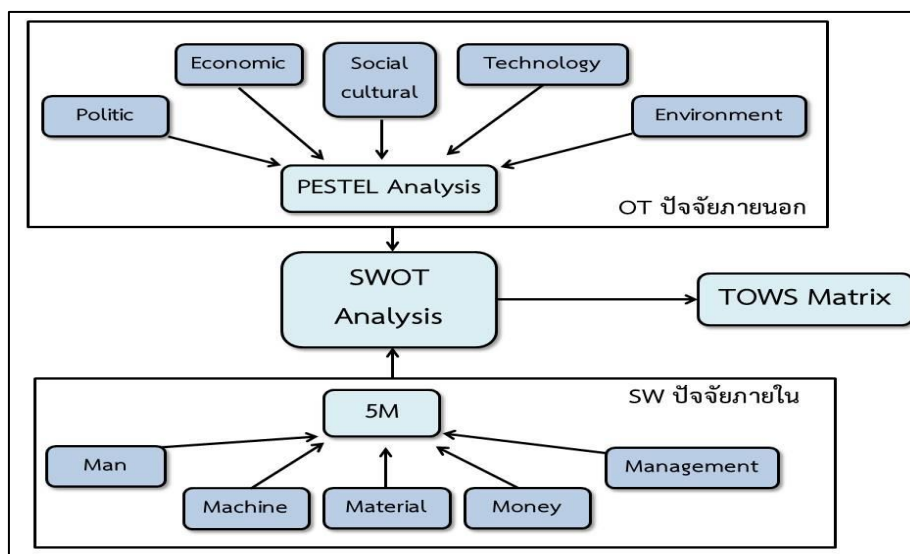
ผู้วิจัยศึกษาด้านสภาพปัญหาผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า ในมิติด้าน เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยมีขั้นตอนดังนี้

1) รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง บทความทางวิชาการ ในด้านการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมของร้านรับซื้อของเก่า ด้านผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า

2) รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง จากการสัมภาษณ์ 3 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ กลุ่มผู้บริหารและผู้บริหารงานสังกัดสำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร และประชาชนที่อาศัยอยู่ในย่านเสื่อใหญ่อุทิศที่ได้รับผลกระทบจากขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า

3) ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลหลังจากที่เก็บข้อมูลเรียบร้อยแล้ว เพื่อพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ได้นั้นถูกต้องหรือไม่ โดยตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) คือ ใช้การสังเกตควบคู่กับการซักถามพร้อมกันนั้นก็ศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งเอกสารหรือทำการซักถามผู้ให้ข้อมูลสำคัญ หรืออาจซักถามผู้ให้ข้อมูลหลังจากสรุปผลการศึกษา เพื่อความแน่นอนว่าข้อสรุปนั้นเที่ยงตรงตามความเป็นจริง

4) นำข้อมูลที่สรุปได้มาวิเคราะห์ SWOT Analysis โดยวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกตามองค์ประกอบ PESTEL Analysis ประกอบด้วย มาตรการภาครัฐและการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม และกฎหมาย และวิเคราะห์ปัจจัยภายในตามองค์ประกอบ 5M ประกอบด้วย บุคลากร เครื่องจักรและอุปกรณ์ วัตถุดิบที่ใช้ประกอบการดำเนินงาน การเงิน และการจัดการ นำผลที่ได้จาก SWOT Analysis มาวิเคราะห์ TOWS Matrix เพื่อสร้างแนวทางการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ ดังภาพที่ 3.2

ภาพที่ 3.2 การวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกและการวิเคราะห์ปัจจัยภายใน

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์ กำหนดประเด็นสำคัญในแต่ละหัวข้อไว้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ ในระหว่างการสัมภาษณ์ทำการบันทึกเสียงและภาพเพื่อใช้เป็นหลักฐานยืนยันทั้งนี้ผู้วิจัยได้ขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลสำคัญแล้ว เพื่อใช้ในการวิเคราะห์รายละเอียดหาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดการขยะที่หลีกเลี่ยงธุรกิจรับซื้อของเก่าในปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรคตลอดจนการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์แบ่งตามกลุ่มเป้าหมายออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบด้วย

3.4.1 แบบสัมภาษณ์ผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ

- ความรู้ความเข้าใจในการคัดแยกขยะ
- ลักษณะการประกอบอาชีพ
- ปริมาณ/ประเภทของของเก่าที่เก็บและขายได้
- ลักษณะการทำงาน

- แหล่งที่มา และแหล่งขายต่อของขยะรีไซเคิลหลังจากคัดแยก
- แนวทางการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า
- ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในการประกอบอาชีพ

3.4.2 แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ข้อมูลการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ

- แหล่งกำเนิดและชนิดของขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ
- มาตรการ นโยบาย แนวทางการจัดการขยะที่เหลือจากการรับซื้อของเก่า
- ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่าน

เสื่อใหญ่อุทิศ

- โครงการ กิจกรรม การจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า
- ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า

3.4.3 แบบสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและประชาชนที่อาศัยอยู่ย่านเสื่อใหญ่อุทิศ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารและผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ

- การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร
- ธุรกิจรับซื้อของเก่ามีส่วนช่วยลดปริมาณขยะ
- ธุรกิจรับซื้อของเก่ามีส่วนในการสร้างรายได้

ส่วนที่ 3 ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม

3.5 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) หรือแบบชี้นำนี้โดยปกติผู้วิจัยจะกำหนดคำถามที่พอจะตัดสินใจได้ว่าคำถามอะไรบ้างหรือใช้คำสำคัญ (Keywords) เป็นเครื่องชี้นำการสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างไม่ได้ร่างคำถามที่ชัดเจนแน่นอนในแต่ละประเด็น แต่ต้องดำเนินการก่อนการสัมภาษณ์คือการเตรียมหัวข้อคำถามอย่างหลวม ๆ ในลักษณะกึ่งโครงสร้าง คือ การร่างคำถามปลายเปิดที่มีคำสำคัญที่ต้องการ และมีความยืดหยุ่นที่พร้อมจะปรับเปลี่ยนถ้อยคำให้สอดคล้องกับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยแต่ละคนและสถานการณ์การสัมภาษณ์ที่

เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างหรือแบบชั้นนำจึงเป็นประโยชน์อย่างมากที่ต้องการความเข้าใจลึกซึ้งในโลกและประสบการณ์ของแต่ละคน การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเป็นการจุดจุดอ่อนของทั้งการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและแบบไม่มีโครงสร้าง

ผู้วิจัยเลือกเครื่องมือที่ใช้โดยการสัมภาษณ์ในรูปแบบกึ่งมีโครงสร้าง เนื่องจากต้องการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นรายบุคคล พูดคุยกันอย่างเป็นกันเอง โนม่น้าวเข้าสู่ประเด็นที่ผู้วิจัยมีความสนใจควบคู่กับการสังเกตผู้ให้ข้อมูลทั้งพฤติกรรมของบุคคล เจตคติ ความต้องการ ความเชื่อ ค่านิยม บุคลิกภาพ ในลักษณะต่าง ๆ ของผู้ให้ข้อมูล และสามารถดัดแปลงแก้ไขคำถามจนกว่าผู้ให้ข้อมูลจะเข้าใจคำถามและตอบคำถามตรงประเด็นตามที่ผู้วิจัยต้องการ และทำการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลหลังจากที่เก็บข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ขั้นตอนสำคัญในการทำวิจัย คือ การตรวจสอบด้านข้อมูลเพื่อพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มานั้นถูกต้องหรือไม่ ต้องตรวจสอบแหล่งที่มา 2 แหล่ง ได้แก่ สถานที่ และบุคคล และมีการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) คือ ใช้การสังเกตควบคู่กับการซักถามพร้อมกันนั้นก็ศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งเอกสาร หรือทำการซักถามผู้ให้ข้อมูลสำคัญหรืออาจซักถามผู้ให้ข้อมูลหลังจากสรุปผลการศึกษา เพื่อความแน่นอนว่าข้อสรุปนั้นเที่ยงตรงตามความเป็นจริงหรือไม่ แล้วจึงแก้ไขเป็นรายงานฉบับสมบูรณ์ต่อไป

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการนำข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ภาคสนามในแต่ละครั้งมาจัดลำดับเหตุการณ์ เรียบเรียงเพื่อพรรณนาวิเคราะห์ สำหรับข้อมูลส่วนใดที่ยังบกพร่อง ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในระยะที่สอง สรุปประเด็นสำคัญโดยคำถามด้านการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ รวมถึงรูปแบบการดำเนินธุรกิจรับซื้อขยะรีไซเคิล คุณลักษณะของผู้ประกอบการ คำถามจากผู้กลุ่มผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องด้านปัญหาอุปสรรคและแนวทางในการแก้ไข และเรียบเรียงข้อมูลต่าง ๆ เขียนในเชิงพรรณนาวิเคราะห์ จากนั้นนำข้อมูลที่สรุปได้มาจับกลุ่มประเด็นวิเคราะห์เนื้อหาสาระ วิเคราะห์ SWOT Analysis โดยวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกตามองค์ประกอบ PESTEL Analysis และวิเคราะห์ปัจจัยภายในตามองค์ประกอบ 5M และนำผลที่ได้จาก SWOT Analysis มาวิเคราะห์ TOWS Matrix เพื่อสร้างแนวทางการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ

3.6.1 การวิเคราะห์ PESTEL Analysis

การวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกตามองค์ประกอบของ PESTEL Analysis ซึ่งประกอบด้วย มาตรการภาครัฐและการเมือง (Politic) เศรษฐกิจ (Economic) สังคมและวัฒนธรรม (Social) เทคโนโลยี (Technology) สิ่งแวดล้อม (Environment) กฎหมาย (Legal) เป็นการวิเคราะห์ถึงปัจจัยของโอกาสและอุปสรรค

1) มาตรการภาครัฐและการเมือง (Politic) เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยด้าน มาตรการ นโยบายและการเมืองที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะที่ เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า

2) เศรษฐกิจ (Economic) เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยสภาวะแวดล้อมของ เศรษฐกิจ เป็นปัจจัยที่สำคัญซึ่งเกี่ยวข้องกับการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า เช่น ราคา วัสดุรีไซเคิลที่เป็นไปตามกลไกของตลาด

3) สังคมและวัฒนธรรม (Social cultural) เป็นการวิเคราะห์ปัจจัย ทางด้านสังคมและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า รวมถึงสภาพแวดล้อม ทางสังคมของชุมชนย่านเสื่อใหญ่อุทิศ ที่มีการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตและทัศนคติต่อผู้ ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า

4) เทคโนโลยี (Technology) เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยทางด้านเทคโนโลยีที่ เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า

5) สิ่งแวดล้อม (Environment) เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยทางด้าน สิ่งแวดล้อม รวมถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจ รับซื้อของเก่า

6) กฎหมาย (Legal) เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยทางด้านกฎหมายและ กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า

3.6.2 การวิเคราะห์ 5M

1) บุคลากร (M) คือ ผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า ได้แก่ ร้านค้าของ เก่า รถเร่ ชาเล้ง รวมถึงผู้คัดแยกของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ

2) เครื่องจักรและอุปกรณ์ (Machine) คือ เครื่องที่ช่วยทุ่นแรงในการ ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ เช่น เครื่องบีบอัดขยะ เครื่องตัดเหล็ก เครื่องบด ขวดแก้ว

3) วัตถุดิบที่ใช้ประกอบการดำเนินงาน (Material) คือ วัสดุรีไซเคิลที่ใช้ใน กระบวนการดำเนินงานประกอบการธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ

4) เงิน (Money) คือ เงินทุนหมุนเวียนหรือเงินสำรองที่ใช้ประกอบธุรกิจรับซื้อของเก่า ย่านเสือใหญ่อุทิศ

5) การจัดการ (Management) คือ กระบวนการและแผนการดำเนินงานที่ชัดเจนเกี่ยวกับการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสือใหญ่อุทิศ ของผู้ประกอบการธุรกิจรับซื้อของเก่า ได้แก่ ร้านรับซื้อของเก่า รถเร่ และชาเลี้ยงย่านเสือใหญ่อุทิศ

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาวิจัย เรื่อง การจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ เขตจตุจักรกรุงเทพมหานคร เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาเอกสาร และทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง สังเกตการณ์ในพื้นที่ย่านเสื่อใหญ่อุทิศ และสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ อาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า ประชาชน ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติการ เพื่อจับกลุ่มประเด็นปัญหา วิเคราะห์ เนื้อหาสาระ วิเคราะห์ปัจจัยภายนอก และปัจจัยภายในโดยใช้หลักการ SWOT Analysis และ TOWS Matrix เพื่อหาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ และเสนอแนวทางการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ ผลการศึกษามีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- 4.1 ผลการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์
- 4.2 กระบวนการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า
- 4.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า
- 4.4 แนวทางการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า

4.1 ผลการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์

การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจและสามารถให้ข้อมูลในเรื่อง การจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศได้ดีที่สุด แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

4.1.1 ผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า

จากการพูดคุยและสังเกตผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยพบว่า ผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่ามีลักษณะการประกอบอาชีพ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่ารายเล็ก ได้แก่ กลุ่ม

ซาเล้ง กลุ่มรถเร็ว และกลุ่มผู้ประกอบการบอราซีพธุรกิจรับซื้อของเก่ารายใหญ่ ได้แก่ ร้านรับซื้อของเก่า ซึ่งแต่ละกลุ่มจะมีลักษณะการประกอบอาชีพที่แตกต่างกันดังนี้

ซาเล้ง คือ กลุ่มคนที่ประกอบอาชีพหาของเก่าและรับซื้อของเก่า โดยใช้รถจักรยานสามล้อและรถจักรยานยนต์สามล้อเป็นยานพาหนะในการรวบรวมของเก่าในพื้นที่ ซาเล้งส่วนใหญ่กล่าวถึงแหล่งที่มาเส้นทางที่ออกไปรับซื้อ/เก็บของเก่าและขายต่อ ตรงกันว่า “หาเก็บตามตลาดนัดเสื่อใหญ่ ตามทาง ตามบ้านคนทั่วไป ถ้าวันไหนมีเงินพอก็จะรับซื้อตามบ้าน ถ้าวันไหนไม่มีเงินก็จะเก็บเอาตามข้างทาง บางวันไปใกล้ๆ ก็เก็บได้เยอะ แต่ถ้าวันไหนไม่ค่อยมีก็ต้องออกไปไกลถึงแยกเกษตรตัดถนนพหลโยธิน และกลับมาขายร้าน ร่ำรวย (นามสมมติ)” และ “เริ่มตั้งแต่ซอยพหลโยธิน 32 ขับไปตามซอยต่างๆ เช่น ซอยพหลโยธิน 30 ซอยพหลโยธิน 28 บางครั้งก็มีคนโทรมาตามก็ต้องออกไปหมู่บ้านนครหลวง จนกลับมาขายที่ซอยเสื่อใหญ่อุทิศ” เมื่อถามถึงปริมาณของเก่าที่เก็บและขายได้ต่อวัน รวมถึงประเภทของเก่าที่หาและขายได้มากที่สุด ซาเล้งส่วนใหญ่กล่าวสอดคล้องกันว่า “รายได้ไม่แน่นอน บางวันก็ได้มาก บางวันก็ได้น้อย ประมาณ 300 – 500 บาท/วัน แต่ไม่เสมอไปเพราะขึ้นอยู่กับของเก่าที่เก็บได้ ส่วนใหญ่ตามบ้านจะแยกขวดพลาสติกเก็บไว้ให้ ขวดพลาสติกก็จะเยอะกว่า” เมื่อพูดถึงปัญหาต่างๆ รวมถึงการมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะ ซาเล้ง กล่าวว่า “ปัญหาการเก็บตามถังขยะ คัดแยกตามหน้าบ้าน ทำให้เจ้าของบ้านว่า ทำให้น้ำบ้านเคঁาสกปรก” และยังคงกล่าวเสริมอีกว่า “ไม่แน่ใจว่ามีส่วนช่วยในการคัดแยกขยะไหม แต่ถ้าซาเล้งไม่มารับซื้อ ไม่มาเก็บแต่ละบ้านก็จะมีขยะทิ้งไว้มากมาย แล้วลุงมีส่วนช่วยในการคัดแยกไหม?”

รถเร็ว คือ กลุ่มคนที่ประกอบอาชีพรับซื้อของเก่า โดยใช้รถกระบะเป็นยานพาหนะในการรวบรวมหาของเก่าและเครื่องใช้ไฟฟ้าในพื้นที่ต่างๆ ทั่วกรุงเทพมหานคร รถเร็วส่วนใหญ่กล่าวถึงแหล่งที่มาเส้นทางที่ออกไปรับซื้อ/เก็บของเก่าและขายต่อ ตรงกันว่า “ออกตระเวนทั่วกรุงเทพมหานคร ตามบริษัท หมู่บ้าน เครื่องใช้ไฟฟ้าที่ยังใช้งานได้ก็จะเอาไปขายต่อเป็นของมือสองอะไรที่ใช้งานไม่ได้ก็จะนำไปแยกเอาทองแดงโลหะที่มีราคาพอที่จะขายได้ บ้างก็ส่งลงเรือไปประเทศจีน บ้างก็ส่งร้านชิวเสื่อใหญ่ ขวดก็เอาไปล้างส่งโรงงานที่ปทุมธานี” เมื่อถามถึงปริมาณของเก่าที่เก็บและขายได้ต่อวัน รวมถึงประเภทของเก่าที่หาและขายได้มากที่สุด รถเร็ว กล่าวตรงกันว่า “บอกไม่ถูกไม่ได้จดไว้ บางวันขายได้ 20,000 – 30,000 บาท บางวันเหล็กได้มาเป็นตัน เครื่องใช้ไฟฟ้า แอร์มือสอง ตัวที่คัดขายแยกก็คือ ตัวที่มันพังแล้วรับซื้อมาในราคาแพงแต่ขายได้ราคาถูก เพราะราคามันก็ขึ้นลง เศรษฐกิจไม่ดี ราคาที่ตกยอมขาดทุนต้องแกะขายเป็นเศษเหล็ก ลงทุนไปก็ขายกลับคืนได้น้อยกว่าทุน อย่างที่นอน แอร์ก็เยอะ มีหลายประเภท” เมื่อพูดถึงปัญหาต่างๆ รวมถึงการมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมรอบด้าน ปัญหามลพิษทางอากาศ มลพิษทางเสียง มลพิษทางดิน มลพิษทางน้ำ รวมถึงปัญหาทางสุขภาพที่เกิดขึ้นภายในชุมชน รถเร็ว กล่าวว่า “ปัญหาจริงๆ เลย คือ ไม่มีที่ทิ้งขยะที่เหลือ บ้านข้างๆ ฟุ้งเทศกิจ ฟุ้งตลอด เรื่องขยะ กลิ่นเหม็น กลิ่นแก๊สตัดเหล็ก

ก็ต้องย้ายไปทำที่อื่นในซอยถัดไป อย่างเศษซากก็ขายต่อไม่ได้ ถ้าขายได้เค้าจะขายเลยไม่เก็บไว้แบบนี้ เศษซากก็เอาใส่รถกระบะไปทิ้งข้างนอกเลย บางชิ้นก็เอาไว้ถ่วงน้ำถ้าเป็นชิ้นเล็กๆ ไม่เปลืองพื้นที่ แกะแอร์ แกะโคม เศษซากมันก็เยอะ เลยจ้างรถกระบะขนไปทิ้งบางทีก็ไม่หมด มันคัดแยกทุกวัน คนมักง่ายหน่อยก็กองทิ้งตามข้างทางกองๆ ไว้ ค่าเช่าที่คัดของก็ต้องเช่าต่างหาก ค่าเช่าบ้าน ค่าเช่าที่ ค่าทิ้งขยะ ต้องจ้างไม่จ้างก็ไม่รู้จะไปทิ้งที่ไหน” และยังคงเสริมอีกว่า “หากภาครัฐช่วยแก้ไขในเรื่องสถานที่ประกอบกิจการ หรือสถานที่ทิ้งขยะได้ก็จะเป็นเรื่องที่ดี”

ผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่ารายใหญ่ คือ ผู้ประกอบการที่ดำเนินการจัดตั้งเป็นโรงงานประกอบกิจการเกี่ยวกับการคัดแยกหรือฝังกลบสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้วที่มีลักษณะและคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในกระทรวงฉบับที่ 2 (พ.ศ.2535) ออกตามความในพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 มีลักษณะการประกอบอาชีพที่รับซื้อเฉพาะของเก่าที่คัดแยกแล้ว และจะนำไปขายต่อยังโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ปริมาณขยะรีไซเคิลที่รับซื้อและขายได้ต่อวันประมาณ 70 – 80 ตัน ผู้รับซื้อของเก่ารายใหญ่ได้กล่าวถึงแหล่งที่มา/แหล่งที่ขาย และปริมาณขยะที่รับซื้อและขายได้ต่อวันไว้ว่า “รับซื้อแต่ขยะรีไซเคิล เฉลี่ยต่อวัน 70 – 80 ตัน ส่วนที่ขายไม่ได้มีปริมาณน้อยซึ่งเหลือเพียง 1% จากการชั่งน้ำหนักแต่ละวันเพื่อจะให้กทม.มารับไปกำจัดต่อส่วนใหญ่จะเป็นพลาสติกที่ไม่มีราคา วัสดุรีไซเคิลแต่ละชนิดจะวิ่งเข้าโรงงานเลย อย่างกระดาษก็เข้าโรงงานทำกระดาษเลย เหล็กก็วิ่งเข้าโรงหลอม” เมื่อพุดคุยถึงปัญหาต่างๆ รวมถึงการมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะ ผู้รับซื้อของเก่ารายใหญ่ กล่าวว่า “ครั้งหนึ่งเคยจะจัดตั้งชุมนุมผู้ค้าของเก่าเสียใหญ่ เพื่อกำหนดทิศทางไปในทางเดียวกัน ด้วยเหตุผลว่าปัจจุบันมีกลุ่มพัฒนาที่ดิน เลยนำแนวคิดนี้ไปประชุมกับผู้ร่วมอาชีพค้าของเก่าในซอยเสียใหญ่ ว่าต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอะไรหลายอย่าง ต้องทำให้ถูกต้องไม่อย่างนั้นจะอยู่ยากนะ จะทำแบบเดิมไม่ได้แล้ว แต่ไม่ได้รับความร่วมมือเพราะมีกลุ่มผู้สูญเสียผลประโยชน์ เลยล้มเลิกไป” ยังกล่าวเสริมอีกว่า “ปัญหาที่ประสบมาตลอด 10 กว่าปี คือ มันเป็นพื้นที่เอกชน ไม่มีเลขที่บ้าน คนบริเวณนี้ไม่ยอมรับการจัดระเบียบและเห็นแก่ตัวมากทำให้จัดตั้งชุมชนไม่ได้” ผู้รับซื้อของเก่ารายใหญ่ได้กล่าวทิ้งท้ายไว้ว่า “การทำธุรกิจของผมเป็นการทำธุรกิจที่น่ารังเกียจของชุมชน เพราะว่ามีสารเคมีตกค้างบ้าง เศษเหล็กต้องตัดให้สั้นลงทำให้เกิดเสียงดังรบกวน แก๊สตัดเหล็กทำให้เกิดควัน แต่ก็มีส่วนช่วยสิ่งแวดล้อมในการลดปัญหาขยะที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน หากทำให้ถูกต้องตามกฎหมาย”

จากการสัมภาษณ์และสังเกตผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า ผู้วิจัยพบว่า แหล่งที่มาของของเก่าที่คัดแยกโดยชาเลนังนั้น มีที่มาจากถังขยะบ้านเรือน ถังขยะข้างทาง และเป็นของเก่าทั่วไป สิ่งที่สังเกตเห็นมากที่สุด คือ ขวดพลาสติก ขวดแก้ว กระป๋อง โดยใช้จักรยานสามล้อเป็นยานพาหนะในการเก็บหาของเก่า ลักษณะการคัดแยกของเก่าจะทำบริเวณหน้าที่พักอาศัยคนอื่น ทางสาธารณะ คัดแยกเอาแต่ของเก่าที่ขายได้มีราคา และวางสะสมบนพื้นที่สาธารณะเพื่อรอการ

จำหน่าย ทำให้พบปัญหาด้านทัศนียภาพการกองของเก่า และก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญ ดังภาพที่ 4.1 และภาพที่ 4.2

ภาพที่ 4.1 พื้นที่เก็บและคัดแยกของเก่าของชาलय่านเสือใหญ่อุทิศบริเวณพื้นที่สาธารณะ

ภาพที่ 4.2 พื้นที่เก็บและคัดแยกของเก่าของชาलय่านเสือใหญ่อุทิศบริเวณหน้าที่พักอาศัย

ส่วนรถเร็นั้น ผู้วิจัยเห็นว่า แหล่งที่มาของของเก่ามีที่มาจากสำนักงาน และตามบ้านเรือนเป็นส่วนใหญ่ รถเร่จะออกตระเวนรับซื้อของเก่าในช่วงเช้าของแต่ละวันโดยใช้รถกระบะเป็นยานพาหนะออกไปรับซื้อตามเส้นทางในกรุงเทพมหานคร ของเก่าที่รับซื้อในแต่ละวันที่มีปริมาณมากที่สุด คือ เครื่องใช้ไฟฟ้า เมื่อได้ของเก่าแล้วจะถูกนำมาคัดแยกที่ย่านเสือใหญ่อุทิศ กระบวนการคัดแยกของเก่าแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ แยกเครื่องใช้ไฟฟ้าที่ยังใช้งานได้จำหน่ายเป็นของมือสอง และในส่วนที่ใช้งานไม่ได้จะถูกนำไปแยกเพื่อหาโลหะที่มีราคา เมื่อกระบวนการคัดแยกเสร็จสิ้นสิ่งของที่มีราคาจะถูกส่งไปจำหน่ายต่อยังโรงงานตามย่านชานเมือง และถูกส่งออกไปยังประเทศจีน บางส่วนก็จะถูกส่งไปขายยังร้านรับซื้อของเก่าขนาดใหญ่ย่านเสือใหญ่อุทิศ จะเหลือเศษซากจากการคัดแยกใน

ปริมาณมากที่ไม่สามารถจำหน่ายได้รอการกำจัดกองทิ้งไว้บริเวณพื้นที่สาธารณะ ทำให้พบปัญหาด้านทัศนียภาพการกองทิ้งบนพื้นที่สาธารณะ ดังภาพที่ 4.3

ภาพที่ 4.3 พื้นที่ทิ้งขยะย่านเสื่อใหญ่ยุคที่หลีกเลี่ยงจากรูกรักรับซื้อของเก่าในที่สาธารณะ

จากการสัมภาษณ์พูดคุยกับผู้รับซื้อของเก่ารายใหญ่ ผู้วิจัยพบว่า ร้านรับซื้อของเก่าจะทำการรับซื้อเฉพาะวัสดุรีไซเคิลแล้วเท่านั้น โดยที่ผู้ค้ารายย่อยแยกประเภทเพื่อจำหน่ายให้กับร้านรับซื้อของเก่า หากผู้ค้ารายย่อยไม่คัดแยกประเภทของสินค้าจะทำให้วัสดุที่นำมาจำหน่ายมีราคาถูกลง ผู้รับซื้อของเก่ารายใหญ่ กล่าวว่า “เนื่องจากทางร้านรับซื้ออย่างเดียว ลูกค้าโดยส่วนมากจะทำการคัดแยกประเภทขยะมาแล้ว และนำมาขายเฉพาะขยะรีไซเคิล ทำให้มีขยะที่ขายไม่ได้มีปริมาณน้อยมาก ปะปนมาบ้างเล็กน้อย น้อยๆ ไม่ถึง 1 % จากการชั่งน้ำหนักเพื่อให้ กทม. รับไปกำจัด และจ่ายค่ากำจัดขยะตามปริมาณน้ำหนักเป็นต้น ๆ” การรับซื้อวัสดุรีไซเคิลของร้านรับซื้อของเก่าจะทำการรับซื้อเฉพาะวัสดุรีไซเคิลที่มีราคาเท่านั้น ทำให้ปริมาณขยะที่เหลือมีน้อยมากเมื่อเทียบกับปริมาณขยะที่หลีกเลี่ยงจากรูกรัก ดังภาพที่ 4.4

ภาพที่ 4.4 การรับซื้อวัสดุรีไซเคิลที่ผู้ค้ารายย่อยนำมาจำหน่าย

จากการสังเกตบริเวณร้านรับซื้อของเก่า ผู้วิจัยพบว่า ร้านรับซื้อของเก่ารายใหญ่มีลักษณะการประกอบอาชีพที่รับซื้อเฉพาะของเก่าที่คัดแยกแล้วทำให้ภายในร้านมีแต่วัสดุรีไซเคิลที่มีราคา สามารถจำหน่ายได้ แต่ต้องเก็บสะสมไว้ในปริมาณมากให้คุ้มกับค่าขนส่งเพื่อนำไปจำหน่ายต่อยังโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ การที่ร้านรับซื้อของเก่าแบ่งหมวดหมู่ของวัสดุรีไซเคิลแต่ละประเภทอย่างชัดเจน ทำให้เหลือขยะที่ไร้ประโยชน์จากกระบวนการคัดแยกเพียง 1% จากปริมาณของเก่าที่รับซื้อทั้งหมดจริง แต่ขยะดังกล่าวก็ยังเป็นภาระแก่ผู้ประกอบการที่จะต้องหาทางกำจัดอย่างถูกหลักสุขาภิบาลต่อไป ดังภาพที่ 4.5

ภาพที่ 4.5 ร้านรับซื้อของเก่ารายใหญ่อยานเสื่อใหญ่อุทิศที่มีการคัดแยกขยะรีไซเคิลแต่ละประเภท

จากการสังเกตเชิงพื้นที่ย่านเสื่อใหญ่อุทิศ ผู้วิจัยพบว่า ผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่ายานเสื่อใหญ่อุทิศขาดการจัดการขยะที่เหลือจากการประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า ซึ่งส่วนใหญ่เกิดจากกลุ่มชาเล้ง และรถเร่ ที่อาศัยอยู่บริเวณซอยรัชดาภิเษก 36 แยก 9 - 3 - 4 แยก 9 - 17 และ แยก 9 - 18 ทำให้พื้นที่สาธารณะบริเวณดังกล่าว ถูกใช้เป็นสถานที่สำหรับประกอบอาชีพการคัดแยกขยะ สภาพพื้นที่มีลักษณะเป็นชุมชนแออัด ผู้พักอาศัยที่ประกอบอาชีพชาเล้งและรถเร่ อาศัยอยู่บนพื้นที่เอากชน ไม่มีทะเบียนบ้าน สถานที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการประกอบอาชีพ อาศัยพื้นที่ทางสาธารณะเป็นสถานที่ในการคัดแยกขยะ และใช้พื้นที่รกร้างว่างเปล่าเป็นสถานที่ทิ้งขยะที่เหลือจากการคัดแยก จุดที่พบเห็นการลักลอบทิ้งขยะบนพื้นที่เอากชนมากที่สุด คือ บริเวณแยก 9 - 18 ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยและสถานที่ประกอบอาชีพของกลุ่มรถเร่รับซื้อของเก่า ขยะที่พบเห็นส่วนใหญ่ เป็นขยะที่ไม่มีมูลค่าและไร้ประโยชน์ สำหรับจุดที่พบเห็นการลักลอบเผากลางแจ้ง คือ บริเวณแยก 9 - 17 ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของผู้ประกอบอาชีพรถเร่รับซื้อของเก่าเช่นเดียวกัน ส่วนร้านรับซื้อของเก่ารายย่อยและรายใหญ่ มีการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า โดยการจ้าง

กทม. นำไปกำจัดตามหลักสุขาภิบาล แต่ก็ยังมีปัญหาขยะตกค้างเนื่องจากมีกิจกรรมการรับซื้อของเก่าทุกวัน

4.1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีหน้าที่กำกับดูแลออกมาตรการและกำหนดนโยบาย กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า ย่านเสือใหญ่อุทิศ เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร อยู่ในส่วนรับผิดชอบของสำนักงานเขตจตุจักร ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติการ คือ ผู้บริหารสังกัดสำนักสิ่งแวดล้อมกรุงเทพมหานคร และผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตจตุจักร ในด้านมาตรการ นโยบาย กฎหมายที่เกี่ยวข้อง รวมถึงปัญหาและอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า ย่านเสือใหญ่อุทิศ ดังนี้

จากการสัมภาษณ์พูดคุยกับ ผู้บริหาร สังกัดสำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร เรื่องปัญหาและการจัดการขยะล้นที่ย่านเสือใหญ่อุทิศ ผู้วิจัยพบว่า ย่านเสือใหญ่อุทิศ แขวงจันทรเกษม อยู่ในความดูแลรับผิดชอบของสำนักงานเขตจตุจักร เป็นย่านที่ผู้คนจากต่างจังหวัดมารวมตัวกันเพื่อประกอบอาชีพคัดแยกขยะอยู่ในชุมชน และย่านเสือใหญ่อุทิศยังไม่ได้มีการจัดตั้งเป็นชุมชนอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ขาดผู้นำและกรรมการชุมชนในการจัดการดูแลความเรียบร้อยภายในชุมชน ไม่มีลักษณะการของเป็นชุมชน ต่างคนต่างอยู่ จึงทำให้ไม่ทราบข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานราชการ เช่น สำนักงานเขต กรุงเทพมหานคร สถาบันการศึกษา ดังที่ผู้บริหาร สังกัดสำนักสิ่งแวดล้อม กล่าวว่า “เสือใหญ่อุทิศเป็นย่านที่รวมกลุ่มของชาละียง ขยะก็จะมีเยอะ แต่กรุงเทพมหานครก็มีรถกระบะออกไปเก็บขยะตามข้างทางในซอยรัชดาภิเษก 36 อาทิตย์ละ 2 ครั้ง แต่บางทีก็ต้องทิ้งขยะกอง ๆ ไว้ตรงนั้น เก็บไม่หมดเนื่องจากปริมาณมันเยอะ ซึ่งย่านเสือใหญ่ยังไม่ได้จัดตั้งชุมชน ลักษณะการทำงานเป็นการทำงานแบบประกอบอาชีพอิสระเก็บขยะขาย ไม่มีผู้ติดตามตรวจสอบผู้ค้าของเก่าที่กระทำผิดกฎหมายนอกจากตำรวจที่คอยดูแลความเรียบร้อยในพื้นที่ เคยจัดประชุมอบรมให้ความรู้เรื่องการจัดตั้งสหกรณ์ชุมชนกองขยะแต่ประสบความสำเร็จแค่พื้นที่เดียว คือชุมชนอ่อนนุช 14 ไร่ ที่อื่นยังไม่ประสบความสำเร็จ ซึ่งยังไม่มีกฎหมายรองรับ พวกชาละียงเป็นการทำงานนอกระบบ” และยังคงเสริมว่า “นายกสั่งมาว่าให้จัดการขยะ แต่ต้องไม่ไปกระทบกับคนที่หากินกับขยะต้องจัดระบบการทิ้งที่เป็นเวลาสนับสนุนร้านค้าของเก่าสีเขียว และอยู่ที่คนรักษากฎหมายว่าจะทำได้มากน้อยแค่ไหน”

ผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตจตุจักร กล่าวว่า “สำนักงานเขตจตุจักรได้เข้าไปดูแลผู้ประกอบการธุรกิจรับซื้อของเก่า ให้ความรู้ถึงอันตรายที่เกิดจากการคัดแยกขยะ พูดคุยถึงปัญหา และระบุช่วงเวลาที่จะเก็บขยะ รวมถึงค่ากำจัดมูลฝอย แต่ไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้ประกอบการรับซื้อของเก่ารายย่อยและไม่สามารถสรุปได้ สำนักงานเขตจึงแก้ไข้ปัญหาโดยการนำรถกระบะ

ของเขตจตุจักร เก็บขยะที่ลักลอบทิ้งตามซอยรัชดาภิเษก 36 แต่ก็ไม่สามารถเก็บขยะออกมาได้ทั้งหมด เนื่องจากผู้ประกอบการอาชีพทิ้งตามซอยเล็ก ๆ ตามแผนการจัดการขยะของสำนักงานเขตจตุจักรจะมีรถกระบะของเขตจตุจักรวิ่งเข้าไปเก็บขยะที่ลักลอบทิ้งอาทิตย์ละ 2 ครั้ง ถ้าไม่ดูแลจะกองเป็นภูเขาแน่นอน พอบอกให้ทิ้งไว้ให้เป็นที่เดียวจะมีรถมาขนให้แต่ต้องเสียค่าธรรมเนียมแค่ก็ไม่เอา แก้ปัญหาของชุมชนก็จะยากหน่อยเพราะยังไม่ได้จัดตั้งเป็นชุมชนที่ถูกต้องตามระเบียบกรุงเทพมหานครว่าด้วยชุมชนและกรรมการชุมชน ยังไม่มีระบบกำกับติดตามดูแลต้องจัดระบบควบคุมให้ดีกว่านี้” และยังคงกล่าวเพิ่มเติมว่า “เขตมีแผนการจัดการขยะโดยเอารถกระบะมาไล่เก็บและล้อมรั้วติดป้ายห้ามทิ้ง คอยกำกับดูแลอยู่ถ้าไม่ดูแลขยะจะยิ่งเยอะกว่านี้”

จากการสัมภาษณ์หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยพบว่า สำนักงานเขตจตุจักรมีหน้าที่กำกับดูแลขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าในพื้นที่โดยตรง มีระบบการเก็บรวบรวม และนำไปทิ้ง โดยมีแผนการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศโดยการจัดการกระบะเก็บขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า ที่ถูกทิ้งไว้ในพื้นที่รกร้างริมทางสาธารณะ อาทิตย์ละ 2 ครั้ง แต่เนื่องจากปริมาณขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่ามีการซื้อขาย คัดแยกทุกวัน ทำให้ไม่สามารถเก็บขนออกมาได้ทั้งหมด สำนักงานเขตจตุจักรเสนอแนวทางการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศให้กับผู้ประกอบการอาชีพ โดยกำหนดเวลาและสถานที่ทิ้งขยะที่เหลือจากการคัดแยก แต่ผู้ประกอบการอาชีพต้องรับภาระค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะมูลฝอย ซึ่งไม่ได้รับความร่วมมือ ย่านเสื่อใหญ่อุทิศไม่ได้รับการจัดตั้งเป็นชุมชนจึงยากต่อการจัดระเบียบชุมชนและการบังคับใช้กฎหมาย

4.1.3 ประชาชน

จากการพูดคุยสัมภาษณ์ประชาชนที่อาศัยอยู่ย่านเสื่อใหญ่อุทิศ เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ ตรงกันว่า “ไม่ได้ยินข้อมูลข่าวสารอะไร เพราะต่างคนต่างหาเข้ากินค่า” และยังมีประชาชนกล่าวเสริมว่า “ที่นี่ไม่มีเสียงตามสาย หากใครจะจัดกิจกรรมอะไรลำบากหน่อย ต้องใช้การเดินประชาสัมพันธ์ตามซอยต่างๆ แทน”

ผลกระทบทางด้านสังคม ประชาชนมีความคิดเห็นที่ต่างกันออกไปเป็น 2 กลุ่ม เนื่องจากกลุ่มที่ 1 เป็นประชาชนทั่วไปที่ประกอบอาชีพค้าขายที่มีผลประโยชน์ร่วมกันกับผู้ค้าของเก่า กลุ่มที่ 2 เป็นประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่บริเวณดังกล่าวประกอบอาชีพอื่น ๆ ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้ค้าของเก่า ได้แก่ ปัญหาด้านอาชญากรรม ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ดังนี้

“กลัวปัญหาด้านอาชญากรรม ไม่กล้าขับมอเตอร์ไซด์ หรือนั่งวินมอเตอร์ไซด์ผ่านหอรก กลัวโดนปล้นมีแต่ใจ”

“เหมือนสลัมเสียใหญ่ มีแต่กองขยะใครก็ไม่กล้าเข้าไปหอรก”

“อาศัยกันไป น้ำพึ่งเรือเสื่อพึ่งป่า เขาก็ช่วยเหลือเราดี”

“ไม่เคยมีปัญหาอะไร เรื่องขโมยไม่ค่อยมีแล้ว เมื่อก่อนมีเยอะ”

ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ จากการพูดคุยสัมภาษณ์ประชาชนมีความคิดเห็น ดังนี้

“เศรษฐกิจมันดี ถ้าพวกขายของเก่าขายของได้เยอะ เขาก็จะจับจ่ายใช้สอยเยอะ ซื้ของป่าเยอะ ป่าก็จะขายของได้เยอะ”

“เศรษฐกิจในชุมชนไม่ค่อยดีเท่าไร เพราะคนในชุมชนก็เก็บของเก่า คัดแยกของเก่าขายเป็นส่วนใหญ่ ราคาสินค้าก็มีขึ้นลง หากช่วงไหนราคาขยะรีไซเคิลลดลงคนก็ไม่ค่อยออกมาหาซื้ออะไร หรือว่าเอาไปก่อนแต่ยังไม่จ่ายเงินก็เคยมีมาแล้วแต่เราก็ช่วยเหลือกันไป”

ผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม จากการพูดคุยสัมภาษณ์ประชาชนมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน “ไม่คิดว่ามีส่วนช่วยสิ่งแวดล้อม คือ เขาไปรับของมาจากที่อื่นแล้วมากองไว้ข้างถนน รถจะสัญจรผ่านไปก็ไม่ได้ ทั้งยังมีเศษเหล็กทำให้เกิดอุบัติเหตุบ่อยครั้ง มีส่วนช่วยเพิ่มขยะเพราะเขาเอาของเก่ามาแล้วแยกตรงนั้นก็จะกลายเป็นการเพิ่มขยะขึ้นมาอีก” และ “ผู้ให้ข้อมูลคิดว่าเป็นที่เก็บขยะอีกที่หนึ่ง อาศัยอยู่ในชุมชนมาเป็นระยะเวลา 10 ปี เท่าที่สัมผัสบริเวณนี้น่าจะเป็นแหล่งรวบรวมขยะมากกว่า รับขยะจากบ้านเรือนจริงแต่กลับเอามากองไว้ในซอย มีหนู ทัศนียภาพที่เห็นคือ แหล่งเก็บขยะแหล่งใหญ่ใจกลางกรุงเทพมหานคร ขนขยะอีกที่หนึ่ง มากองอีกที่หนึ่ง เหมือนเปลี่ยนที่ทิ้งขยะ ไม่ได้มีส่วนช่วยเลยแถมยังก่อให้เกิดเหตุเดือดร้อนรำคาญตามมาอีก”

จากการพูดคุยสัมภาษณ์ประชาชนที่อาศัยอยู่ย่านเสื่อใหญ่อุทิศมีข้อเสนอแนะและแนวทางการแก้ไขปัญหาการจัดการขยะที่เหลือจากรธุรกิจรับซื้อของเก่า โดยรายละเอียดดังต่อไปนี้

“อยากให้รับผิดชอบเรื่องปัญหาขยะ ภาครัฐก็ช่วยเข้ามาเก็บขยะที่กองทิ้งตามถนนข้างทาง นำไปกำจัดให้ถูกต้อง”

“อยากให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาจัดระเบียบร้านรับซื้อของเก่า แบ่งโซนค้าของเก่า ดูแลเรื่องการวางของให้เป็นที่เป็นทาง โดยเฉพาะช่วงเวลา 16.30 -17.00 น. ที่รถของเก่าจะเริ่มกลับเข้ามาในซอยวางของเก่ารถเต็มพื้นถนน การจราจรในซอยจะสัญจรไม่ได้”

“อยากให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามาจัดระเบียบชุมชนแออัดในส่วนของฝั่งเมือง เพราะไม่คิดว่าจะเป็นที่อยู่อาศัยได้มันแออัดเกินไป เช่น การจัดระเบียบบ้านเรือนที่อยู่ริมคลอง

ลาดพร้าว อยากให้ย่านเสือใหญ่ถูกจัดตั้งเป็นชุมชน หรือย้ายไปรวมกลุ่มในหมู่บ้านที่ประกอบอาชีพนี้และมีหน่วยงานกำกับติดตามดูแล”

จากการสัมภาษณ์ประชาชนที่อาศัยอยู่ย่านเสือใหญ่อุทิศ ผู้วิจัยพบว่า ความคิดเห็นของประชาชนไม่สอดคล้องกันในด้านสังคมที่เกี่ยวกับความปลอดภัยในชุมชน และด้านเศรษฐกิจการค้าขายภายในชุมชน เนื่องจากลักษณะการประกอบอาชีพที่แตกต่างกันรวมถึงผลประโยชน์ที่มีร่วมกันกับกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า แต่ในด้านผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม ประชาชนมีความคิดเห็นที่ตรงกันว่า ผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าไม่มีส่วนช่วยลดปัญหาขยะและยังเห็นว่าผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าเป็นผู้สร้างขยะในพื้นที่ให้เพิ่มมากขึ้นอีกด้วย

4.1.4 สรุปผลการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์

จากผลการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า ประชาชน และผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน พบว่า มีความสอดคล้องตรงกันในเรื่องปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในการประกอบอาชีพรับซื้อของเก่า และข้อเสนอแนะของกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าสอดคล้องตรงกันกับกลุ่มประชาชน

กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสือใหญ่อุทิศ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ซาเล้ง รถกระบะเร็ว และร้านรับซื้อของเก่าขนาดใหญ่ ปริมาณขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าจากกลุ่มซาเล้งและร้านรับซื้อของเก่ามีเพียงร้อยละ 1 ของปริมาณของเก่าที่ถูกคัดแยกแล้ว ขยะที่เหลือจะถูกขนส่งและนำไปกำจัดด้วยวิธีที่เหมาะสมและถูกต้องตามหลักสุขาภิบาลของกรุงเทพมหานครต่อไป และกลุ่มรถกระบะเร็วจะมีปริมาณขยะที่เหลือจากการคัดแยกต่อวันมากที่สุด จากการคัดแยกของเก่าที่ไม่มีการทำงานอย่างเป็นระบบ จึงไม่สามารถระบุได้ว่าปริมาณขยะที่เหลือต่อวันมีปริมาณเท่าไร และเลือกวิธีการขนส่งและกำจัดด้วยการว่าจ้างรถกระบะขนย้ายขยะที่เหลือจากการคัดแยกออกนอกพื้นที่ย่านเสือใหญ่อุทิศ หรือกองทิ้งบนพื้นที่รกร้างว่างเปล่า เนื่องจากไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมการกำจัดขยะในราคาต่อลูกบาศก์เมตรให้กับสำนักงานเขตจตุจักร กลุ่มผู้นำและประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณย่านเสือใหญ่อุทิศต่างให้ความเห็นว่า ธุรกิจรับซื้อของเก่าไม่มีส่วนช่วยลดปริมาณขยะแต่เพิ่มปริมาณขยะในพื้นที่จากการขนย้ายของเก่าจากทั่วทุกที่ในกรุงเทพมหานครรวมไว้ย่านเสือใหญ่อุทิศเหมือนเป็นการย้ายพื้นที่ทิ้งขยะเท่านั้น และยังมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและปัญหาทางสังคมด้านความปลอดภัยของผู้อยู่อาศัยในชุมชนตามมา มีประชาชนที่มีผลประโยชน์ร่วมกันกับผู้ค้าของเก่าเท่านั้นที่เห็นว่าผู้ประกอบอาชีพรับซื้อของเก่ามีส่วนช่วยลดปริมาณขยะ แต่ถ้าหากกลุ่มรถเร็ว กำจัดขยะที่เหลืออย่างถูกวิธีก็จะไม่เกิดเหตุเดือดร้อนรำคาญ เช่น มลพิษทางเสียงจาก

การแยกชิ้นส่วนการตัดเหล็ก มลพิษทางกลิ่นจากปัญหากองขยะ ทัศนียภาพจากการกองทิ้งขยะในพื้นที่เอกชนหรือพื้นที่ที่รกร้างว่างเปล่า และอาจเป็นสาเหตุของเพลิงไหม้

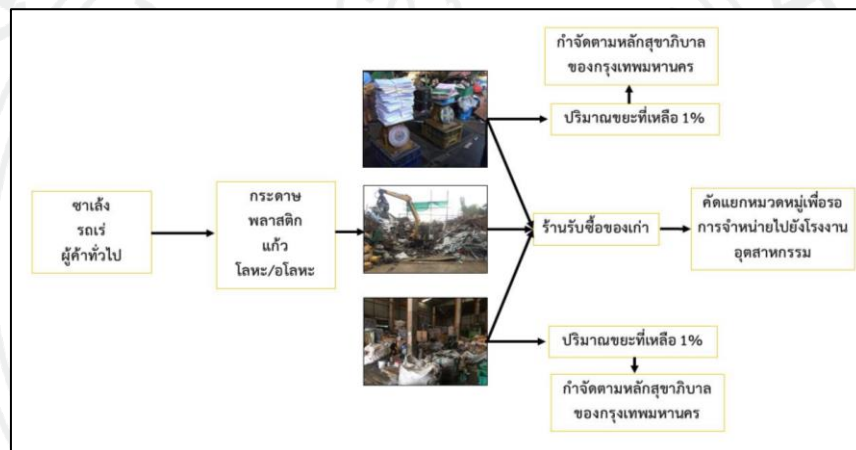
ด้านผู้บริหารและผู้บริหาร สำนักสิ่งแวดล้อมกรุงเทพมหานคร และสำนักงานเขตจตุจักร ได้กำกับดูแลพื้นที่ย่านเสื่อใหญ่อุทิศ มีระบบการคัดแยกขยะ การขนส่ง การเก็บรวบรวมและการนำไปกำจัดตามหลักสุขาภิบาล แต่ไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากขยะที่เกิดขึ้นต่อวันนั้นมีปริมาณมาก สำนักงานเขตจตุจักรขอความร่วมมือไปยังผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่ารายย่อยให้เสียค่าธรรมเนียมการจัดการสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย แต่เนื่องจากผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่ารายย่อยไม่สามารถรับภาระเรื่องค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียให้กับสำนักงานเขตได้ จึงเกิดปัญหาการลักลอบทิ้งในที่สาธารณะ และลักลอบนำเศษซากไปทิ้งในพื้นที่ของเขตอื่น ปัจจัยหลักที่มีผลทำให้ผู้บริหารและผู้บริหารงานจัดการขยะที่เหลือนอกจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากกลุ่มผู้ประกอบการรายย่อยรวมตัวกันเป็นกลุ่มใหญ่ และสูญเสียผลประโยชน์หากถูกจัดระเบียบผู้ค้าของเก่า รวมถึงพื้นที่ที่อาศัยอยู่เป็นชุมชนแออัดยากต่อการเข้าถึง

4.2 กระบวนการจัดการขยะที่เหลือนอกจากธุรกิจรับซื้อของเก่า

จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า เรื่อง การจัดการขยะที่เหลือนอกจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ ผู้วิจัยพบว่า การจัดการขยะที่เหลือนอกจากธุรกิจรับซื้อของเก่า แตกต่างกันออกไปตามลักษณะการประกอบอาชีพ ตั้งแต่การเก็บหาและรับซื้อของเก่า ผ่านการคัดแยกของเก่า การจำหน่ายขยะรีไซเคิลให้ร้านรับซื้อของเก่ารายใหญ่ และการจัดการขยะที่เหลือนจากการคัดแยกซึ่งแบ่งตามลักษณะการจัดการขยะที่เหลือนอกจากธุรกิจรับซื้อของเก่าออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มร้านรับซื้อของเก่ากับชาเล้ง และกลุ่มรถเร่ ดังนี้

ร้านรับซื้อของเก่าและชาเล้ง มีลักษณะการทำงานที่เหมือนกันตรงที่ชาเล้งจะทำการคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง โดยเลือกเฉพาะประเภทวัสดุที่รีไซเคิลได้ เช่น แก้ว กระดาษ พลาสติก เป็นต้น และทำการทิ้งขยะที่เหลือนจากการกระบวนการคัดแยกตามจุดทิ้งขยะของกรุงเทพมหานคร ส่วนร้านรับซื้อของเก่าก็จะทำการรับซื้อขยะรีไซเคิลจากผู้ค้ารายย่อยที่คัดแยกประเภทเรียบร้อยแล้ว ทำให้มีขยะที่เหลือนจากการคัดแยกมีปริมาณน้อยมากเพียง 1% ขยะที่เหลือนนี้จะถูกนำไปกำจัดตามหลักสุขาภิบาลของกรุงเทพมหานครต่อไป จากการสัมภาษณ์พูดคุยกับร้านรับซื้อของเก่าถึงปริมาณขยะที่เหลือนต่อวัน ร้านรับซื้อของเก่า กล่าวว่า “ขยะที่ขายไม่ได้มีปริมาณน้อยมาก ปะปนมาบ้างเล็กๆ น้อยๆ ไม่ถึง 1 %” ซึ่งสอดคล้องตรงกับกลุ่มชาเล้ง ที่กล่าวว่า “ป่าคัดแยกจากถังขยะตามบ้าน เลือกมาแล้วที่เป็นของดี ๆ นำไปขายต่อได้ ไม่มีสิ่งไหนที่เป็นขยะที่ขายไม่ได้ เพราะว่าขายได้ทุกอย่าง” และชาเล้ง

ยังกล่าวเสริมอีกว่า “เราคือคนคัดแยกและเก็บของเก่าขาย สิ่งที่เราคัดแยกและเก็บมาขายต้องเป็นวัสดุที่ขายได้ทุกชิ้น ไม่อย่างนั้นจะเป็นขยะให้เราต่อไป” เมื่อถามถึงการจัดการขยะที่เหลือจากการคัดแยกร้านค้าของเก่า กล่าวว่า “ขยะที่เหลือไม่ถึง 1% เราส่งให้ กทม. มารับไปกำจัดต่อโดยเสียค่าใช้จ่ายเป็นตันต่อวัน ถึงจะมีราคาสูงแต่เราก็ต้องทำให้ถูกต้อง” และซาเล้งยังกล่าวอีกว่า “ลุงจะทิ้งขยะตามจุดที่มีถังขยะ ในเมื่อลุงทำอาชีพเก็บขยะขาย ลุงจะไม่ทิ้งขยะตามที่สาธารณะทั่วไปเด็ดขาด” ขณะที่ยังมีซาเล้งอีกรายกล่าวเสริมว่า “เราไม่เก็บสิ่งที่เป็นขยะ สิ่งที่เป็นขยะต้องอยู่ที่ถังขยะ แต่สิ่งไหนขายได้มีราคาเราจะเก็บมา เก็บมาบางทีก็ต้องคัดแยกตรงนี้ แยกเสร็จก็เอาขยะที่เหลือไปทิ้งตามถังขยะและเสียค่าใช้จ่ายให้บ้านที่เขามีถังขยะ” การจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าของกลุ่มร้านรับซื้อของเก่าและซาเล้ง ดังภาพที่ 4.6 และภาพที่ 4.7

ภาพที่ 4.6 การจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าของกลุ่มร้านรับซื้อของเก่า

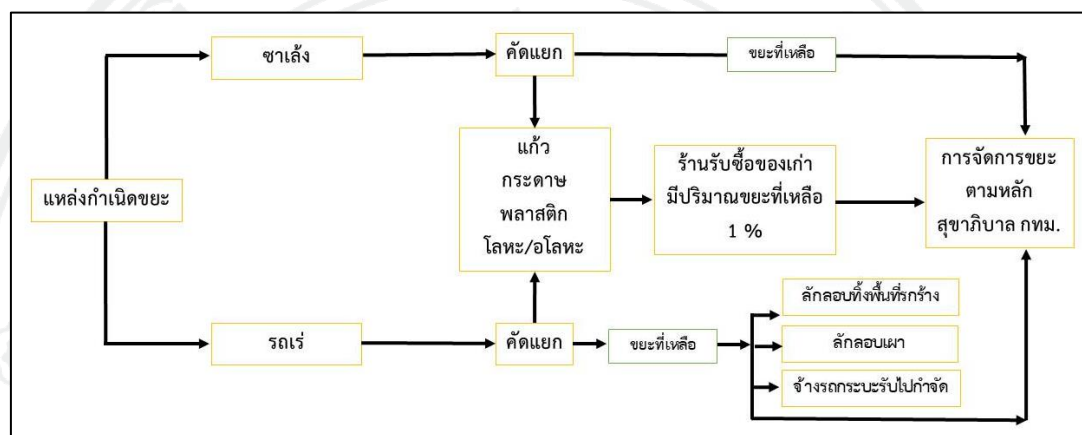

ภาพที่ 4.7 การจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าของกลุ่มซาเล้ง

รถเร่ มีลักษณะการทำงานที่ต่างแตกต่างจากซาเล้งและร้านรับซื้อของเก่า โดยรถเร่จะรับซื้อของเก่าทุกชนิด ไม่ได้คำนึงถึงว่าเป็นวัสดุประเภทไหน โดยเฉพาะขยะอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งมีเครื่องใช้ไฟฟ้าเป็นสินค้าหลัก รถเร่จะต้องนำของเก่าที่รับซื้อมาผ่านกระบวนการคัดแยกในชุมชนย่านเสื่อใหญ่อุทิศ เมื่อคัดแยกของเก่าแล้วส่วนที่ยังมีสภาพการใช้งานได้ก็จะถูกนำไปจำหน่ายต่อเป็นของมือสอง ส่วนที่ไม่สามารถใช้งานได้จะถูกแยกชิ้นส่วนออกมาเพื่อจำหน่ายยังร้านรับซื้อของเก่าหรือส่งให้โรงงานอุตสาหกรรม แต่ชิ้นส่วนที่ไม่มีราคาและไม่สามารถขายต่อไปได้ก็จะกลายเป็นขยะที่ถูกทิ้งเอาไว้ที่แห่งนี้ รถเร่บางส่วนมีการจัดการกับขยะที่เหลือจากการคัดแยกเหล่านี้โดยการจ้างรถกระบะรับไปกำจัดต่อ บางส่วนก็จะทิ้งรวมไปกับถังขยะของกรุงเทพมหานคร แต่ก็ยังมีรถเร่บางส่วนที่ลักลอบทิ้งขยะตามพื้นที่รกร้างในย่านเสื่อใหญ่อุทิศเพราะเห็นว่าไม่สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการกำจัดและไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน จนปัจจุบันขยะที่เหลือจากรถเร่รับซื้อของเก่ามีจำนวนมากและล้นออกมาจนเกินความสามารถที่สำนักงานเขตจตุจักรจะจัดเก็บได้ทั้งหมด เพราะขยะเหล่านี้ไม่สามารถย่อยสลายเองได้ และด้วยปริมาณขยะที่มากเกินไปจึงทำให้เกิดปัญหาการลักลอบเผาซึ่งเป็นการจัดการขยะที่ไม่ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาลและยังเป็นการสร้างมลพิษให้กับชุมชนอีกด้วย ซึ่งไม่เป็นไปตามผลการสัมภาษณ์รถเร่ ในเรื่องการจัดการขยะที่เหลือจากรถเร่รับซื้อของเก่า ซึ่งรถเร่บางกลุ่มกล่าวว่า “ไม่มีใครทิ้งไม่เป็นที่เป็นทางหรอก เขารวบรวมและรอรถขยะจากกรุงเทพมหานครมารับ” และยังคงกล่าวอีกว่า “ขยะที่เหลือถ้าให้ กทม. มารับไปกำจัดจะมีค่าใช้จ่ายสูง หากจ้างรถกระบะมารับไปกำจัดจะมีค่าใช้จ่ายในราคาที่ถูกกว่ามาก” เมื่อถามถึงเส้นทางที่รถกระบะนำขยะที่เหลือไปกำจัดต่อ รถเร่ กล่าวว่า “รถกระบะจะคิดราคาถูก แต่จะนำไปทิ้งหรือกำจัดต่อด้วยวิธีไหน อย่างไร ไม่รู้” และยังคงกล่าวอีกว่า “หากไม่จ้างรถกระบะนำไปกำจัดต่อขยะจะต้องเยอะกว่านี้ แต่ก็จะมีพวกที่ลักลอบทิ้งตามพื้นที่รกร้างบ้างแต่เราก็จะไปบอกเขาไม่ได้” นอกจากนี้ยังขัดแย้งกับผลการสัมภาษณ์ประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณย่านเสื่อใหญ่อุทิศ นางแดง (นามสมมติ) กล่าวว่า “รถเร่ เมื่อได้ขยะมาแล้วทำการคัดแยกเหลือขยะที่ไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้ ก็จะลักลอบทิ้งตามพื้นที่รกร้าง โยนขยะเข้ามาในรั้ว กองทิ้งไว้ตามที่สาธารณะ” และนายดำ (นามสมมติ) กล่าวเสริมว่า “บางวันก็มีควีนดำลยออกมา เพราะรถเร่เขาเผาขยะ เผาเอาทองแดงบ้าง เผาขยะที่เหลือทิ้งบ้าง”

จากการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์บริเวณพื้นที่คัดแยก ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การจัดการขยะปัจจุบันของผู้ประกอบอาชีพรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศกรุงเทพมหานคร มีลักษณะการจัดการขยะที่เหลือจากรถเร่รับซื้อของเก่า แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มซาเล้งและร้านรับซื้อของเก่า โดยซาเล้งจะทำหน้าที่เป็นผู้คัดแยกขยะมูลฝอยจากแหล่งกำเนิด โดยจะทำการคัดเลือกและแยกวัสดุเหลือใช้แล้วนำมาขายให้กับร้านรับซื้อของเก่า โดยร้านรับซื้อของเก่าจะทำการรับซื้อขยะรีไซเคิลจากซาเล้งและรถเร่ แล้วนำไปจำหน่ายต่อยังแหล่งโรงงานอุตสาหกรรมเพื่อแปรสภาพ ขยะที่เหลือจากการคัดแยก จะถูกนำไปกำจัดโดย กทม. ตามหลักสุขาภิบาลต่อไป ในขณะที่กลุ่มรถเร่ จะรับขยะจาก

แหล่งกำเนิดโดยตรง และรับซื้อตามหมู่บ้านต่างๆ จะรับซื้อแบบเหมารวมโดยไม่ต้องคัดแยกจะทำให้รับซื้อได้ในราคาที่ถูกลงกว่า แล้วนำมาทำการคัดแยกประเภทขยะรีไซเคิล โดยจะทำการแยกส่วนประกอบต่าง ๆ ออกเป็นชิ้นเพื่อนำไปจำหน่ายต่อจะทำให้ได้ราคาที่สูงขึ้น ทำให้ขยะที่เหลือจากการคัดแยกของกลุ่มรถเริ่มมีปริมาณมากและเพิ่มขึ้นจากการสะสมทุก ๆ วัน จนทำให้เกิดขยะสะสมตกค้างอยู่ในพื้นที่บริเวณที่ทำการคัดแยกเป็นจำนวนมาก และยังเกิดการลักลอบทิ้งขยะในพื้นที่รกร้าง รถเฒ่าบางส่วนใช้วิธีการว่าจ้างรถกระบะนำไปกำจัดนอกพื้นที่ แต่ก็ยังมีรถเฒ่าบางส่วนที่ลักลอบเผาขยะที่เหลือในพื้นที่ จนทำให้เกิดมลพิษทางอากาศและเสี่ยงต่อการเกิดเพลิงไหม้ในชุมชน ดังภาพที่ 4.8

ภาพที่ 4.8 การจัดการขยะปัจจุบันของผู้ประกอบอาชีพรับซื้อของเก่าย่านสี่ใหญ่อุทิศ กรุงเทพมหานคร

จากข้อมูลทั้งหมดผู้วิจัยพบว่า ผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่ามีการจัดการขยะที่เหลือโดยการจัดการขยะอย่างถูกหลักสุขาภิบาลเฉพาะกลุ่มร้านรับซื้อของเก่าและซาเล้งเท่านั้น ส่วนรถเฒ่าเลือกที่จะกำจัดขยะเองเกือบทั้งหมดโดยการจ้างรถขนส่งไปกำจัดนอกพื้นที่ การลักลอบทิ้งบริเวณพื้นที่รกร้าง การลักลอบเผากลางแจ้ง ซึ่งเป็นการจัดการขยะที่ไม่ถูกหลักสุขาภิบาล แล้วยังเป็นการกระทำผิดกฎหมาย พ.ร.บ. รักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 และ พ.ร.บ.การสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ทั้งนี้การเผาและทำลายขยะโดยไม่ถูกสุขลักษณะเช่นนี้ ย่อมก่อให้เกิดปัญหาต่อสิ่งแวดล้อม ชุมชน และต่อสุขภาพ รวมทั้งความปลอดภัยในการประกอบอาชีพของผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง จึงนำข้อมูลที่ได้จากการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านสี่ใหญ่อุทิศในปัจจุบัน ไปใช้วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านสี่ใหญ่อุทิศ

4.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า

จากการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์การจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า ประกอบด้วย ผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า จำนวน 8 คน ผู้บริหารและปฏิบัติงานสำนักงาน เขตจตุจักร จำนวน 2 คน และผู้บริหารและปฏิบัติงานสังกัดสำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร จำนวน 2 คน ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า ยานเสียใหญ่อุทิศจำนวน 6 ปัจจัย มีรายละเอียดดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า ยานเสียใหญ่อุทิศ

ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า	ผู้ประกอบ	สำนักงาน	สำนัก	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
	อาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า	เขตจตุจักร	สิ่งแวดล้อม กทม.	
	จำนวน 8 คน	จำนวน 2 คน	จำนวน 2 คน	
ด้านความรู้ ความเข้าใจ ในการคัดแยก และจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า	√	-	-	66.66
ด้านการสนับสนุนของผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า	√	√	-	83.33
ด้านการเงิน	√	√	√	100.00
ด้านการจัดการ	√	√	√	100.00
ด้านความร่วมมือและแรงจูงใจร่วมกัน	√	√	√	100.00
ด้านมาตรการทางกฎหมาย	√	√	√	100.00

4.3.1 ความรู้ ความเข้าใจในการคัดแยก และการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า

ปัจจัยทางด้านความรู้ ความเข้าใจในการคัดแยกขยะ จากการสัมภาษณ์พูดคุยกับผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า ผู้วิจัยพบว่า กลุ่มผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า มีความรู้ ความเข้าใจ ในการคัดแยกประเภทของขยะเป็นอย่างดี โดยซาเล้งจะเลือกซื้อหรือเก็บของเก่าที่เป็นวัสดุรีไซเคิลได้เท่านั้น ทำการเลือกของเก่าหรือคัดแยกตั้งแต่ต้นทาง เมื่อถามถึงวิธีการคัดแยกกลุ่มซาเล้งได้กล่าวว่า “ลุงไปเก็บตามบ้านหากเขาโทรตาม บางบ้านมีความรู้มากหน่อยขยะก็จะถูกคัดแยกไว้แล้ว บางบ้านไม่มีความรู้ หรือเสียเวลาคัดแยกพลาสติกแต่ละประเภทก็จะถูกทิ้งรวม ๆ กัน ” เมื่อถามถึงวิธีการคัดแยกประเภทพลาสติกจากบ้านเรือน พบว่า บ้านเรือนโดยส่วนใหญ่จะทำการคัด

แยกเฉพาะขวดพลาสติกใสเท่านั้น เมื่อซาเล้งไปปรับซื้อขยะตามบ้านเรือนแล้วก็จะทำการคัดแยกตรงที่รับซื้อทันที “ลุงต้องคัดแยกให้เขา ถ้ารับซื้อมาทั้งหมดส่วนที่ขายไม่ได้ก็มี ขายได้ราคาน้อยก็มี เลยคัดแยกประเภทพลาสติกเป็นพลาสติกใส พลาสติกขุ่น ขวดแก้ว และกระป๋อง จะได้สะดวกเวลาไปขาย ต่ออัยร้านรับซื้อของเก่า” เมื่อผู้วิจัยสอบถามรถเร็วถึงการคัดแยกของเก่าแต่ละชิ้น เช่น แอร์ ตู้เย็น เครื่องใช้ไฟฟ้า ทำให้พบว่า รถเร็ว มีความรู้ ความเข้าใจในการคัดแยกประเภทของเก่าเป็นอย่างดี รับซื้อและคัดแยกเฉพาะอุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าอิเล็กทรอนิกส์ ของเก่าที่ยังอยู่ในสภาพดีหรือของเก่าที่เป็นของชิ้นใหญ่ จะทำการคัดแยกขายเฉพาะส่วนที่มีราคา เช่น เหล็ก ทองแดง เงิน และอะลูมิเนียม “ส่วนมากของเก่าที่รับซื้อมาจะเป็นพวกเครื่องปรับอากาศ หากยังมีสภาพดี ก็จะนำไปขายเป็นสินค้ามือสอง ส่วนเครื่องที่พังแล้วจะต้องแกะขายเป็นเศษเหล็กทำการคัดแยกเอาทองแดง อะลูมิเนียมออกมาแยกจำหน่าย”

เมื่อสัมภาษณ์พูดคุยกับผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าถึงความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องขยะอันตรายและความเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดโรคจากการทำงาน ผู้วิจัยพบว่า ผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขยะอันตรายและขยะอิเล็กทรอนิกส์เป็นอย่างดี รวมถึงทราบวิธีการป้องกันตัวเองจากการประกอบอาชีพ แต่จากการสังเกตในพื้นที่ผู้วิจัยพบว่า ผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าส่วนใหญ่ ไม่มีการสวมถุงมือขณะปฏิบัติงานหรือสวมหน้ากากอนามัยเพื่อป้องกันตัวเองจากการปฏิบัติงาน เมื่อพูดคุยกับกลุ่มซาเล้งถึงการป้องกันอันตรายจากขยะแต่ละประเภท ซาเล้งกล่าวว่า “เก็บขยะขายมา 20 – 30 ปีแล้ว ไม่เห็นเป็นอะไรเลย เป็นแผลที่มีมือเพราะโดนบาด แต่ซึกพักก็หาย หากใส่ถุงมือก็จะหยิบจับทำงานลำบาก ป่าใส่หน้ากากอนามัยเพราะคนอื่นเอามาบริจาคไม่อย่างนั้นก็ไม่ใช่ เพราะเราชินกับกลิ่นแล้วไม่เคยรู้สึกเหม็น” และยังคงเสริมอีกว่า “เรารู้ดีว่าขยะแต่ละประเภทมีอันตราย เราก็หลีกเลี่ยงไม่สัมผัส หากจำเป็นต้องสัมผัสจริงๆ เราก็จะใส่ถุงมือ” ซึ่งสอดคล้องกับกลุ่มรถเร็ว ที่ถอดแยกชิ้นส่วนของเก่า “เราก็ป้องกันตัวเองจากการใส่ถุงมือในการปฏิบัติงาน” แต่จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า ผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า ตั้งแต่ซาเล้ง รถเร็ว รวมถึงผู้ที่ทำการคัดแยกในร้านรับซื้อของเก่า บางรายจะสวมถุงมือป้องกันตัวเอง บางรายจะใส่หน้ากากอนามัยแบบบาง ๆ แต่ก็ยังมีผู้ปฏิบัติงานอีกจำนวนไม่น้อยที่ไม่สวมถุงมือ และหน้ากากอนามัย ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ในกลุ่มร้านรับซื้อของเก่า พบว่า เจ้าของร้านรับซื้อของเก่า คำนึงถึงความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน จัดหาอุปกรณ์ป้องกันอันตรายให้กับลูกจ้างทุกคน หากแต่ผู้ปฏิบัติงานบางรายยังไม่มีความรู้ถึงปัญหาสุขภาพที่อาจเกิดขึ้นในระยะยาว เลยเพิกเฉยที่จะป้องกันตัวเองจากอันตรายที่เกิดจากการคัดแยกขยะ

ในส่วน of ร้านรับซื้อของเก่า กล่าวว่า “อันตรายที่เกิดจากการทำงาน สารเคมี และผลกระทบที่จะส่งต่อสุขภาพ ทางเราเป็นห่วงและเป็นกังวล เคยขอความร่วมมือไปยังสำนักงานเขต มหาวิทยาลัย เพื่อมาให้ความรู้เกี่ยวกับขยะอันตราย การป้องกันตัวเอง กระทรวง

สาธารณสุขก็มาให้ความรู้ แต่ผู้ปฏิบัติทำได้ไม่นาน เมื่อเขาเกิดความรำคาญเนื่องจากปฏิบัติงานไม่สะดวก เขาก็จะไม่ใส่ใจไม่ปฏิบัติตัวแบบถูกต้อง” และยังคงเสริมอีกว่า “สถานที่ปฏิบัติงานก็สำคัญ หากจัดระเบียบให้ถูกต้องตามหลักปฏิบัติ 5 ส ก็จะต้องควบคุมดูแลสถานประกอบการกิจการให้ถูกสุขลักษณะไม่ก่อให้เกิดเหตุรำคาญอันจะส่งผลกระทบต่อประชาชนได้”

จากการสัมภาษณ์และสังเกตในพื้นที่จริงผู้วิจัยพบว่า ร้านรับซื้อของเก่าขนาดใหญ่และซาเล้งมีความรู้ความเข้าใจ ในการคัดแยกและจัดการขยะที่เหลือ โดยจะเลือกซื้อหรือเก็บของเก่าที่เป็นวัสดุรีไซเคิลได้เท่านั้น จะทำการเลือกของเก่าหรือคัดแยกตั้งแต่ต้นทาง ทำให้ประเภทของเก่าที่เก็บหรือรับซื้อได้เป็นไปตามความต้องการ ปริมาณของเก่าที่ได้มากก็จะขายต่อได้ทั้งหมดมีเพียง 1% ที่เป็นขยะที่เหลือจากการธุรกิจรับซื้อของเก่า ขยะที่เหลือเหล่านี้จะถูกส่งต่อไปกำจัดตามหลักสุขาภิบาลโดยสำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ส่วนรถเร่เหล่านั้นมีความรู้ความเข้าใจ ในการคัดแยกประเภทของเก่าเป็นอย่างดี รับซื้อและคัดแยกเฉพาะอุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้า อิเล็กทรอนิกส์ ของเก่าที่ยังอยู่ในสภาพดีหรือของเก่าที่เป็นของชิ้นใหญ่ จะทำการคัดแยกขายเฉพาะส่วนที่มีราคา เช่น เหล็ก ทองแดง เงิน อะลูมิเนียม เป็นต้น ทำให้ขยะที่เหลือจากการคัดแยกต่อวันมีปริมาณมาก กลุ่มรถเร่เลือกที่จะกำจัดขยะเองทั้งหมดโดยการว่าจ้างรถกระบะขนไปกำจัดนอกพื้นที่และผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ความเข้าใจถึงอันตรายของสารพิษและสารเคมีในขยะแต่ละประเภทเป็นอย่างดี ทำให้ผู้วิจัยวิเคราะห์ได้ว่าปัจจัยด้านนี้เป็นจุดแข็งเนื่องจากผู้ประกอบการอาชีพมีความรู้ ความเข้าใจ ในการคัดแยกและจัดการขยะเป็นอย่างดี อีกทั้งเป็นอาชีพที่ส่งเสริมกิจกรรมทางสิ่งแวดล้อมทำให้เกิดโอกาสในการสนับสนุนการประกอบอาชีพจากภาครัฐ

4.3.2 ด้านการสนับสนุนของผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า

ปัจจัยทางด้าน การสนับสนุนของผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ จากการสัมภาษณ์และพูดคุยกับร้านรับซื้อของเก่ารายใหญ่ ผู้วิจัยพบว่า ร้านรับซื้อของเก่ารายใหญ่มีความมุ่งมั่นที่จะรับผิดชอบต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นในชุมชนที่เกิดจากธุรกิจรับซื้อของเก่า และพร้อมให้การสนับสนุนผู้ประกอบอาชีพรับซื้อของเก่ารายย่อยโดยตระหนักถึงความยั่งยืนในการประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าของคนในชุมชนหากไม่ปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎหมายในอนาคตข้างหน้าอาจจะทำให้ไม่สามารถประกอบอาชีพนี้ในชุมชนได้อีกต่อไป ร้านรับซื้อของเก่าราย (นามสมมติ) กล่าวว่า “เคยจะตั้งชมรมผู้ค้าของเก่าซอยเสื่อใหญ่ เพื่อกำหนดทิศทางในการประกอบอาชีพ เพื่อให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน แต่เมื่อประชุมกับผู้ร่วมอาชีพกลับไม่ได้รับความร่วมมือและเพิกเฉย” และร้านรับซื้อของเก่ารุ่งเรือง (นามสมมติ) กล่าวเสริมว่า “เคยคิดที่จะตั้งชุมชนเสื่อใหญ่อุทิศ เนื่องจากมีปัญหาเสด็จและอาชญากรรม เนื่องจากเป็นแหล่งค้าของเก่าแห่งใหญ่ โดยขอความ

ร่วมมือไปยังสำนักงานเขตแต่ไม่สามารถทำได้ เนื่องจากมีคนในชุมชนสูญเสียผลประโยชน์ สูญเสียรายได้ เลยไม่ยอมให้จัดตั้งเป็นชุมชน ”

เมื่อพูดคุยถึงการสนับสนุนผู้ร่วมอาชีพ และสนับสนุนให้เกิดการจัดตั้งชมรมหรือสมาคมผู้ค้าของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศเพื่อช่วยเหลือกันระหว่างผู้ประกอบการอาชีพ ร้านรับซื้อของเก่า ร่ำรวย (นามสมมติ) กล่าวว่า “เหตุผลหลักที่ทำให้คิดจัดตั้งชุมชน เพราะการพัฒนาของเมืองที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว เมื่อสังคมแออัดถูกเปลี่ยนเป็นสังคมเมือง ก็เกิดการเปลี่ยนแปลงทางอาชีพ ผู้ค้าของเก่าก็จะอยู่อาศัยในชุมชนไม่ได้และในที่สุดก็จะเลิกการประกอบอาชีพไปในที่สุด หรือไม่ก็ต้องย้ายสถานที่ประกอบอาชีพไปที่อื่น เป็นห่วงผู้ค้ารายย่อยที่จะเดือดร้อนหากเราไม่ทำให้ถูกต้องตามระเบียบ” และร้านรับซื้อของเก่ารุ่งเรือง (นามสมมติ) ยังกล่าวอีกว่า “ร้านรับซื้อของเก่าพร้อมให้การสนับสนุนผู้ค้ารายย่อย เพราะลูกค้าแต่ละรายเปรียบเสมือนลูกน้องที่ช่วยกันไปหาของเก่าจากที่ต่าง ๆ มาคัดแยกให้เรียบร้อย เพียงแต่มาส่งให้เราไปขายต่อยังโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่เท่านั้น หากไม่ช่วยเหลือพวกเขาเหล่านั้น เราจะมีมือและแขนในการทำงานได้อย่างไร” เมื่อถามว่าทำไมถึงเปรียบผู้ค้ารายย่อยเป็นมือและแขน ร้านรับซื้อของเก่ารุ่งเรือง (นามสมมติ) กล่าวว่า “ผู้ค้ารายย่อยเป็นมือและแขน เพราะเป็นผู้คัดแยกตั้งแต่ต้นทาง คัดเลือกสินค้ามาเพื่อจำหน่ายให้กับร้านรับซื้อของเก่า วัสดุจะมีคุณภาพ หรือไม่มีคุณภาพก็ขึ้นอยู่กับพวกเขาที่หามาได้ในแต่ละวัน ร้านรับซื้อของเก่าเปรียบเสมือนขาที่คอยขับเคลื่อนนำสินค้าวัสดุรีไซเคิลไปส่งต่อยังโรงงานอุตสาหกรรม หากเราไม่สนับสนุนพวกเขาก็เท่ากับเราตัดมือและแขนของตัวเองในการหาวัสดุรีไซเคิลเพื่อส่งให้กับตลาดเช่นกัน”

จากการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์ภายในร้านรับซื้อของเก่าและผู้ประกอบการมีความร่วมมือและให้การสนับสนุนช่วยเหลือผู้ค้ารายย่อยและซาเล้งที่นำวัสดุรีไซเคิลมาจำหน่ายโดยการแสดงความเป็นห่วงพูดคุยกับซาเล้งถึงการความเป็นอยู่ในแต่ละวัน สอบถามถึงปริมาณขยะที่เก็บได้ในแต่ละวัน และรายได้ที่ได้รับต่อวัน ทำให้ผู้วิจัยวิเคราะห์ได้ว่าปัจจัยด้านนี้เป็นจุดแข็งเนื่องจากความมุ่งมั่นสนับสนุนจากร้านรับซื้อของเก่าขนาดใหญ่จะทำให้ผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าเกิดความสำเร็จไปพร้อมๆ กันในทุกด้าน

4.3.3 ด้านการเงิน

ปัจจัยทางด้านการเงิน คือ เงินทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า รายรับ รายจ่าย และกำไรที่ได้รับจากการประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ จากการสัมภาษณ์พูดคุยด้านการเงิน ผู้วิจัยพบว่า ผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า ย่านเสื่อใหญ่อุทิศมีสถานะทางการเงินที่ไม่มั่นคง เงินทุนในการประกอบอาชีพไม่เพียงพอต่อภาระ

ค่าใช้จ่ายในการดำเนินธุรกิจจากการสอบถามชาเล้งและรถเร่ ถึงจำนวนเงินทุนที่ใช้ซึ่งสอดคล้องตรงกันว่า “บางวันมีเงินไม่ถึง 500 บาท ก็ออกไปหาซื้อได้แล้ว บางบ้านใจดีก็ให้ฟรี วันไหนไม่มีเงินก็ไม่เข้าไปรับซื้อตามหมู่บ้านแต่อาศัยหาเก็บตามข้างทาง ตามข้างถนนเอา” และยังคงเสริมอีกว่า “ทำงานหาเช้ากินค่ำ ออกไปหาเก็บตอนเช้ามาขายตอนเย็นได้วันละไม่ถึง 300 บาท ถ้าวันไหนที่เจอเจ้าของบ้านใจดี ได้ของดีมาก็จะขายได้ราคาดี แต่ไม่มีเงินทุนไปซื้อทุกบ้าน” อย่างไรก็ตามจำนวนเงินทุนที่ใช้นั้นไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับจำนวนและชนิดของเก่าที่หาซื้อได้ สำหรับผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่ารายใหญ่จะมีเงินทุนหมุนเวียนมาก จากการสัมภาษณ์ร้านรับซื้อของเก่า “ผู้ค้ารายย่อยจะซื้อขายวันต่อวันเนื่องจากมีเงินทุนจำกัด” จากการสอบถามถึงรายได้ที่รับต่อวัน โดยส่วนใหญ่บอกว่ารายได้ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับชนิดและปริมาณของขยะแต่ละประเภทที่ขายได้ “หากประเภททองแดงและอะลูมิเนียมมีมากจะได้ราคาสูง” และยังคงเสริมอีกว่า “ราคาของขึ้นลงไม่แน่นอน อีกอย่างคนคัดแยกขยะตามบ้านเรือนและนำมาขายเองมากขึ้น ทำให้ของเก่าหายากขึ้นรายได้ก็ลดลง” ทั้งนี้จากการสังเกตกลุ่มชาเล้งและรถเร่ ปริมาณของเก่าที่เก็บและรับซื้อได้ในแต่ละวันจะไม่แน่นอน บางวันเก็บและหาซื้อได้ปริมาณน้อย ในขณะที่บางวันได้ในปริมาณมาก ในขณะที่ร้านรับซื้อของเก่ามีการรับซื้อวัสดุรีไซเคิลจากผู้ค้ารายย่อยตลอดทั้งวันที่เปิดทำการ

จากการสัมภาษณ์และสังเกตในพื้นที่จริงผู้วิจัยสรุปได้ว่า ผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศมีสถานะทางการเงินที่ไม่มั่นคง เงินทุนในการประกอบอาชีพไม่เพียงพอต่อภาระค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพ เนื่องจากราคารับซื้อวัสดุรีไซเคิลเป็นไปตามกลไกการตลาดขึ้นอยู่กับความต้องการใช้ทรัพยากรหากภาคอุตสาหกรรมมีความต้องการสูง ราคาวัสดุรีไซเคิลก็จะสูง หากภาคอุตสาหกรรมมีความต้องการใช้ทรัพยากรลดลงราคาวัสดุรีไซเคิลก็จะลดลงไปด้วย ทำให้ผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าประสบปัญหาทางด้านเงินทุน ไม่มีเงินทุนเหลือพอที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมการกำจัดสิ่งปฏิกูลและมูลฝอยให้กับสำนักงานเขตจตุจักร ทำให้เกิดปัญหาการลักลอบทิ้งขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าในพื้นที่รกร้าง ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ได้ว่า ปัจจัยด้านการเงินเป็นจุดอ่อนส่วนหนึ่งต่อการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ

4.3.4 ด้านการจัดการ

ปัจจัยทางด้านการจัดการ จากการสัมภาษณ์พูดคุยในเรื่องการจัดการขยะที่เหลือจากการคัดแยก ผู้วิจัยพบว่า รถเร่และชาเล้งขาดการทำงานอย่างเป็นระบบตั้งแต่การจัดการเก็บของเก่า การรับซื้อของเก่า การคัดแยกของเก่า และจัดการขยะที่เหลือจนทำให้เกิดจนทำให้เกิดการสะสมของเก่าที่เหลือจากการคัดแยก และไม่สามารถจำหน่ายได้ เหลือทิ้งไว้บริเวณบ้านหรือกองทิ้งตามพื้นที่สาธารณะใกล้ๆ สถานที่คัดแยก เมื่อพูดคุยกับรถเร่ ในเรื่องของการวางแผนการรับซื้อของ

เก่าในแต่ละวันว่ามีวิธีการจัดการอย่างไร รถเร่ กล่าวว่า “ การรับซื้อของเก่าเข้ามาในแต่ละวัน มีเส้นทางที่แน่นอนที่จะออกไปรับซื้อ เพราะแต่ละเส้นทางก็จะมีเจ้าประจำรถเร่คันอื่น ๆ เราจะรับซื้อเส้นทางเดียวกันไม่ได้” และซาเล้ง กล่าวว่าเสริมว่า “เหมือนรถเร่ คือซาเล้งก็จะไม่วิ่งทับเส้นทางกัน เพราะจะทำให้ไม่ได้ของเก่า” และรถเร่ยังกล่าวอีกว่า “ไปเจออะไรเราก็ต้องรีบซื้อ เจอเครื่องปรับอากาศเก่าที่ใช้งานไม่ได้ 600 บาทก็ซื้อ เพราะเรารู้ว่าถอดแยกชิ้นส่วนขายได้เท่าไร แต่ละวันคาดเดาไม่ได้ว่าจะได้อะไรกลับมาบ้าง เจออะไรเราก็รีบซื้อมาเก็บไว้ก่อนในวินาทีเรามีเงินทุน” ซึ่งสอดคล้องกับกลุ่มซาเล้งที่กล่าวว่า “เจออะไรก็ต้องรีบเก็บ บ้านไหนให้อะไรก็ต้องรีบรับ ใช้ได้ไม่ได้ไม่เป็นไรเพราะจะเอากลับมาตัดแยกที่บ้าน รอให้ได้ปริมาณมากถึงจะนำไปขายให้ร้านรับซื้อของเก่า” ซึ่งต่างจากร้านรับซื้อของเก่าที่มีการจัดการอย่างเป็นระบบตั้งแต่กระบวนการรับซื้อ การตัดแยก และการจัดการขยะที่เหลือ จากการพูดคุยกับร้านรับซื้อของเก่ากล่าวว่า “ร้านจะวางแผนจัดการตั้งแต่ระบบการเงิน เพราะต้องซื้อวัสดุรีไซเคิลทุกวันในปริมาณมาก หากขาดการวางแผนด้านการเงินจะทำให้ร้านมีปัญหา และเมื่อลูกค้ามาจำหน่ายสินค้าให้เรา เราปฏิเสธการรับซื้อไม่ได้ ถ้าหากวัสดุไม่มีคุณภาพทางร้านเราถึงจะปฏิเสธไม่ซื้อ” นอกจากนี้เมื่อผู้วิจัยได้ถามถึงเรื่องการตัดแยกและการจัดการขยะที่เหลือจากการตัดแยก ผู้วิจัยพบว่า ซาเล้ง มีการตัดแยกของเก่าทุกวัน และเก็บสะสมวัสดุรีไซเคิลไว้เพื่อรอจำหน่ายให้ร้านรับซื้อของเก่า แต่จะนำขยะที่เหลือจากการตัดแยกทั้งหมดทิ้งตามถังขยะของ กทม. ทำให้บริเวณสถานที่ที่ทำการตัดแยกเต็มไปด้วยวัสดุรีไซเคิลที่รอการจำหน่าย ซาเล้งกล่าวว่า “พอกลับมาถึงบ้านก็รีบตัดแยก แยกเสร็จก็เก็บที่ขายได้ไว้ก่อนรอจนได้ปริมาณมากพอขายได้ 1 วันก็จะทำการตัดแยก 3 รอบ บางอย่างหาได้เยอะก็จะนำไปขายทันที บางอย่างต้องเก็บสะสมไว้ก็เลยดูเยอะ แต่ไม่ใช่ขยะนะขายได้ราคาหมดแต่เก็บสะสมไว้ก่อน”

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับกลุ่มรถเร่ ในเรื่องของการตัดแยกขยะแต่แตกต่างกันในเรื่องของการจัดการขยะที่เหลือ รถเร่ กล่าวว่า “เมื่อได้ของกลับมาวันพรุ่งนี้ก็จะทำการตัดแยกทันที แต่ปริมาณของที่ได้มาต่อวันค่อนข้างเยอะ ทำให้มีของสะสมเป็นจำนวนมากที่รอการตัดแยก” และยังคงเสริมอีกว่า “ของที่ได้มาส่วนใหญ่จะดูไม่ค่อยสะอาด กองของรกๆ ไม่รู้ว่าอะไรเป็นอะไร แต่ข้อเท็จจริงคือได้แยกประเภทไว้แล้ว แต่ที่ต้องกองไว้ก่อนนั้นเพราะต้องรอให้ได้เต็มที่ยวรถที่จะรวมไปส่งในแต่ละประเภท” เมื่อพูดคุยถึงการจัดการขยะ รถเร่กล่าวว่า “ขยะที่เหลือเก็บไว้เพื่อกำจัดเอง โดยวิธีการจ้างรถกระบะที่เขารับกำจัดขนออกไปกำจัดที่อื่น จะจ้างขนอาทิตย์ละ 1 ครั้ง ซึ่งค่าใช้จ่ายถูกกว่าการจ้าง กทม. รับไปกำจัด แต่ไม่ทราบเส้นทางที่นำขยะไปกำจัด” ซึ่งไม่เป็นไปตามที่ผู้วิจัยได้สังเกตเชิงพื้นที่ เนื่องจากบริเวณสถานที่ตัดแยกที่เป็นพื้นที่รกร้างของเอกชน มีเศษขยะที่เหลือจากการตัดแยกส่วนมากเป็นซากขยะอิเล็กทรอนิกส์ และขยะทั่วไป เช่น ที่นอนที่ถูกตัดแยกเหล็กออกไปแล้ว โฟมจากเครื่องทำความเย็น และฟองน้ำที่ขายไม่ได้ราคา ซึ่งขยะเหล่านี้ล้วนเกิดจาก

การคัดแยกของกลุ่มรถเร่ทั้งสิ้น และเมื่อสัมภาษณ์พูดคุยกับร้านรับซื้อของเก่า ร้านรับซื้อของเก่ากล่าวว่า “ส่วนมากขยะที่ถูกทิ้งตามพื้นที่รกร้างในซอยมาจากกลุ่มรถเร่ทั้งนั้น พอตกกลางคืนก็จะทยอยขนขยะออกมาทิ้ง ในส่วนของการจ้างรถกระบะรับไปกำจัดก็อาจจะมี และอีกวิธีหนึ่งที่กลุ่มรถเร่นิยมใช้ คือ การลักลอบเผาในที่โล่ง ถ้าวันไหนมีควันดำมาก ๆ นั้นไม่ใช่ไฟไหม้แน่ แต่เป็นการเผาขยะของกลุ่มรถเร่ เนื่องจากขยะแต่ละวันมีปริมาณมาก มากจนไม่สามารถขนออกไปกำจัดได้” เมื่อขยะดังกล่าวมีปริมาณเพิ่มมากขึ้นก็จะถูกลักลอบทิ้งตามพื้นที่รกร้างว่างเปล่าในชุมชนสะสมจนมีปริมาณมากทำให้เป็นภาระในการจัดการขยะมูลฝอยของสำนักงานเขตจตุจักร ซึ่งเป็นพื้นที่ที่กำกับดูแลโดยตรง ทางด้านสำนักงานเขตจตุจักรที่ต้องติดต่อโดยตรงกับประชาชนในพื้นที่ ยังประสบปัญหาในการวางระบบในการจัดการขยะมูลฝอยในทุกขั้นตอน บุคลากรระดับปฏิบัติงานไม่เพียงพอที่จัดเก็บเพราะขยะที่เกิดขึ้นในแต่ละวันมีจำนวนมากทุกพื้นที่ในเขตจตุจักร ทำให้เกิดปัญหาขยะตกค้างในพื้นที่ย่านเสือใหญ่อุทิศ

จากการสัมภาษณ์พูดคุยกับผู้บริหารสำนักสิ่งแวดล้อมสังกัดกรุงเทพมหานคร และผู้บริหารสำนักงานเขตจตุจักร กล่าวว่า “ทางเขตรับผิดชอบดูแลเรื่องการจัดเก็บขยะ โดยทางสำนักงานเขตจะมีรถกระบะวิ่งตามซอยเพื่อขนขยะออกมาอาทิตย์ละ 1 ครั้ง แต่เนื่องจากปริมาณขยะต่อวันที่มีปริมาณมาก และบุคลากรในการเก็บขยะไม่เพียงพอทำให้ไม่สามารถเก็บขยะเหล่านั้นออกมาได้ทั้งหมด” และผู้บริหารสำนักสิ่งแวดล้อมสังกัดกรุงเทพมหานคร ยังกล่าวเสริมอีกว่า “หากไม่มีหน่วยงานเข้าไปกำกับดูแลปริมาณขยะจะมีมากกว่านี้ อีก ทาง กทม. ก็จะมอบหมายให้สำนักงานเขตเป็นคนจัดการดูแล เพราะเป็นหน้าที่โดยตรงของเขต” ผู้บริหารสำนักงานเขตจตุจักร กล่าวเพิ่มเติมว่า “หน่วยงานราชการเข้าไปขอความร่วมมือ เข้าไปจะให้ความช่วยเหลือพวกเขากลับไม่ยอมรับ เนื่องจากจะสูญเสียผลประโยชน์ หรืออาจถูกห้ามประกอบอาชีพ เลยสื่อสารกับกลุ่มรถเร่ค่อนข้างลำบาก เพราะเขาไม่ให้ความร่วมมือใด ๆ นอกจากการใช้กฎหมายไปบีบบังคับ” ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ได้ว่าปัจจัยด้านการจัดการเป็นจุดอ่อนในการจัดการขยะที่หลีกเลี่ยงภารกิจรับซื้อของเก่าย่านเสือใหญ่อุทิศ

4.3.5 ด้านความร่วมมือและแรงจูงใจร่วมกัน

ปัจจัยทางด้านความร่วมมือและแรงจูงใจร่วมกัน จากการสัมภาษณ์พูดคุยในเรื่องความร่วมมือและแรงจูงใจร่วมกัน ผู้วิจัยพบว่า ผู้ประกอบการรายย่อยขาดความร่วมมือและไม่มีแรงจูงใจที่จะร่วมกันกับผู้ค้ารายใหญ่ เนื่องจากเมื่อรวมกลุ่มกันแล้วไม่สามารถควบคุมการเปิดเผยข้อมูลได้และไม่มีแรงจูงใจมากพอที่จะรวมตัวกันเกิดความไม่เชื่อใจหรือไว้วางใจซึ่งกันและกัน ร้านรับซื้อของเก่า กล่าวว่า “เคยขอความร่วมมือในการจัดตั้งชมรม เพื่อต่อรองราคาการรับซื้อวัสดุ

รีไซเคิล รวมถึงช่วยเหลือกันในด้านต่าง ๆ ให้ความรู้ มอบอุปกรณ์ป้องกันตัวเองในการคัดแยกขยะแต่ก็ไม่ได้ได้รับความร่วมมือ ขาดแรงจูงใจในการมาพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน” ซึ่งมีความคิดเห็นไม่ตรงกันกับรถเร่ ที่กล่าวว่า “ไม่จำเป็นต้องจัดตั้งชมรมหรือรวมกลุ่ม เพราะต่างคนต่างทำมาหากินแยกกันอยู่แล้ว รถเร่พอคัดแยกเสร็จก็จะวิ่งไปส่งยังโรงงานอุตสาหกรรมเลย ซึ่งได้ราคาที่ดีกว่าไปขายให้กับร้านรับซื้อของเก่า” ร้านรับซื้อของเก่ายังกล่าวเสริมอีกว่า “ร้านรับซื้อของเก่าส่วนมากจะทำการค้าขายสุจริต แต่ก็มีเพียงบางร้านเท่านั้นที่ไม่ค่อยซื้อตรงจนทำให้เกิดปัญหา ไม่ว่าจะปัญหาอาชญากรรม เพราะการรับซื้อไม่เลือก หรือแม้กระทั่งรู้ว่าเป็นของที่ขโมยมาก็ยังรับซื้อ เช่น ป้ายบอกทาง ผาต่อระบายน้ำ มิเตอร์น้ำ ระเบิดก็ยังมี อาจเป็นเหตุผลหลักที่ไม่มีใครอยากยุ่งกับใคร” เมื่อพูดคุยสอบถามความคิดเห็น เรื่อง มาตรการความร่วมมือและแรงจูงใจร่วมกันจาก ผู้บริหารสำนักงานเขตจตุจักร ก็กล่าวเพิ่มเติมว่า “อาจต้องปรับใช้ทั้งมาตรการเชิงบังคับและแรงจูงใจ ซึ่งหนึ่งในมาตรการจูงใจ คือ การสร้างธุรกิจคัดแยกขยะ ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ เนื่องจากผู้ประกอบการอาชีพนี้มีลักษณะต่างคนต่างอยู่ ยังไม่มีการรวมกันเป็นกลุ่มเป็นก้อนเพื่อพัฒนาธุรกิจด้านนี้โดยตรง” และผู้บริหารสำนักสำนักสิ่งแวดล้อมสังกัดกรุงเทพมหานคร ยังกล่าวเสริมอีกว่า “การบังคับใช้กฎหมาย และการรณรงค์จิตสำนึกให้รักษากฎหมาย ซึ่งเป็นงานที่บูรณาการส่วนของความมั่นคงร่วมกับส่วนของกฎหมายเข้าด้วยกัน และการร่วมมือกันกับหน่วยงานราชการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจรีไซเคิล ต้องได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่ายในการร่วมแก้ปัญหาเชิงนโยบาย หรืออาจรวมถึงการปรับแก้กฎหมายให้เข้ากับสภาพปัจจุบันว่าจะเป็นไปได้หรือไม่”

จากข้อมูลที่กล่าวมาผู้วิจัยพบว่า หากจะประสบความสำเร็จในการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศที่เกิดขึ้นให้มีประสิทธิภาพและเหมาะสม จำเป็นต้องเกิดความร่วมมือจากภายในชุมชนจะได้ดำเนินการแก้ไขและป้องกันปัญหาอย่างตรงประเด็นเพื่อการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าที่เหมาะสมและยั่งยืน ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ได้ว่าปัจจัยด้านความร่วมมือและแรงจูงใจร่วมกันเป็นจุดอ่อนในการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ

4.3.6 ด้านมาตรการทางกฎหมาย

ปัจจัยด้านมาตรการทางกฎหมาย ผู้วิจัยพบว่า ข้อกฎหมายไม่มีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน ไม่มีมาตรการทางกฎหมายที่กำกับดูแลผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าโดยตรง เป็นการใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะเข้ามาจัดการกับปัญหาธุรกิจรับซื้อของเก่า ไม่มีหน่วยงานรับผิดชอบดูแลโดยตรง ไม่มีกฎหมายบังคับการเรียกคืนบรรจุภัณฑ์ ไม่มีกฎหมายบังคับเรียกคืนขยะอันตรายเพื่อให้ผู้ประกอบการนำไปกำจัด หาก พ.ร.บ. การจัดการซาก

ผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์และซากผลิตภัณฑ์อื่นประกาศใช้ก็จะควบคุมให้ดำเนินตามข้อบังคับของ พ.ร.บ. ที่ยึดหลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย (PPP) และการขยายความรับผิดชอบไปยังผู้ผลิต (EPR) ซึ่งกำหนดให้ผู้ผลิตมีหน้าที่ความรับผิดชอบในการจัดการขยะหรือซากผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้นภายหลังการบริโภคด้วยการจัดระบบหรือกลไกเรียกคืนซากผลิตภัณฑ์เพื่อนำไปจัดการอย่างถูกต้อง และจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสังกัดสำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร กล่าวว่า “หากมีการประกาศบังคับใช้กฎหมายผู้ประกอบการรายใหญ่และประชาชนที่ทำการคัดแยกขยะ อิเล็กทรอนิกส์จะต้องเข้าสู่ระบบการจัดการที่ถูกหลักวิชา ผู้ประกอบการรายย่อยถึงรายใหญ่จะต้องมาขึ้นทะเบียนเพื่อบังคับให้ดำเนินกิจการตามหลักการที่ถูกหลักวิชาการ ไม่ให้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม” ซึ่งสอดคล้องตรงกันกับการพูดคุยกับผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าที่กล่าวว่า “หาก พ.ร.บ. การจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ออกมาบังคับใช้เมื่อไหร่ผู้ค้ารายย่อย ๆ ที่ทำผิดกฎหมายจะอยู่ยาก การประกอบอาชีพนี้ก็จะยากขึ้นเนื่องจากข้อบังคับตาม พ.ร.บ. อนาคตข้างหน้าหากยังไม่จัดตั้งชมรมหรือจัดตั้งเป็นชุมชนเสียใหญ่อุทิศก็อาจจะไม่มีผู้ประกอบการอาชีพคัดแยกขยะอิเล็กทรอนิกส์เหลืออยู่เลย เพราะอยู่ไม่ได้” ผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ยังกล่าวเสริมอีกว่า “กฎหมายฉบับนี้ จะครอบคลุมถือว่าผู้ประกอบการทั้งรายย่อยและรายใหญ่ที่มีการคัดแยกผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์เครื่องใช้ไฟฟ้า เพราะที่ผ่านมาไทยเราไม่มีกฎหมายเอาผิดจะมีก็แต่กฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่าง พ.ร.บ. วัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 พ.ร.บ. ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 เพื่อให้ผู้ประกอบการรายย่อย ๆ ที่มีอยู่ทั่วประเทศต้องเข้าสู่ระบบโดยขึ้นทะเบียนและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และเงื่อนไขการจัดการซากขยะอิเล็กทรอนิกส์ตามที่กำหนด” อย่างไรก็ตามการขาดการนำบทลงโทษมาบังคับใช้อย่างจริงจังและบทลงโทษที่น้อยเกินไปเมื่อเทียบกับผลที่ผู้กระทำผิดได้กระทำ ทำให้ผู้กระทำผิดไม่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ได้ว่าปัจจัยด้านมาตรการด้านกฎหมายเป็นจุดอ่อนในการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ

จากข้อมูลทั้งหมดผู้วิจัย พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ ได้แก่ ปัจจัยด้านความรู้ ความเข้าใจในการคัดแยกและจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า และปัจจัยด้านการสนับสนุนของผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า ซึ่งเป็นเป็นจุดแข็งที่จะนำมาใช้เป็นแนวทางการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ และปัจจัยด้านการเงิน ปัจจัยด้านความร่วมมือและแรงจูงใจร่วมกัน ปัจจัยด้านมาตรการทางกฎหมาย ซึ่งเป็นจุดอ่อนและอุปสรรคที่ส่งผลให้การจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

4.4 การวิเคราะห์ผลกระทบและความเสี่ยง

จากการสังเกตการณ์บริเวณสถานที่คัดแยกขยะย่านเสือใหญ่อุทิศ ผู้วิจัยพบว่า ปริมาณขยะที่สะสมเป็นจำนวนมากในพื้นที่ย่านเสือใหญ่อุทิศ จะส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน และความเสี่ยงที่จะเกิดการกระจายของเชื้อโรคมมากขึ้น อีกทั้งการสัมผัสกับสารเคมี หรือสารพิษที่เป็นอันตรายจากกองขยะที่ถูกทิ้งตามพื้นที่รกร้างอาจก่อให้เกิดโรคในระบบต่างๆของร่างกาย เช่น ระบบทางเดินหายใจ และระบบผิวหนัง รวมถึงผลกระทบและความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมย่านเสือใหญ่อุทิศ เช่น มลพิษทางอากาศ มลพิษทางน้ำ และมลพิษทางดิน ผลกระทบและความเสี่ยงที่เกิดขึ้นอาจก่อให้เกิดผลกระทบและความเสี่ยงด้านสังคมตามมา ในส่วนของความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน

4.4.1 การวิเคราะห์ผลกระทบและความเสี่ยงด้านสุขภาพ

จากการสังเกตการณ์บริเวณสถานที่คัดแยกขยะย่านเสือใหญ่อุทิศ ผู้วิจัยพบว่า การจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสือใหญ่อุทิศ จะส่งผลกระทบต่อสุขภาพและการเกิดโรคต่อผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าที่สัมผัสกับขยะโดยตรง และประชาชนที่อาศัยอยู่ย่านเสือใหญ่อุทิศโดยอ้อม ดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 การวิเคราะห์ผลกระทบและความเสี่ยงด้านสุขภาพ

ภาพประกอบ	องค์ประกอบของขยะ	ผลกระทบและความเสี่ยงด้านสุขภาพ
	1. แผงวงจรอิเล็กทรอนิกส์	1. พรอท จะส่งผลในการทำลายอวัยวะต่าง ๆ รวมทั้งสมอง ไต และเด็กในครรภ์มารดา 2. เบริลเลียม เป็นสารก่อมะเร็งโดยเฉพาะมะเร็งปอด โดยผู้ที่ได้รับสารนี้อย่างต่อเนื่องจากการสูดดม จะกลายเป็นโรค Berylliosis ซึ่งมีผลกับปอด หากสัมผัสจะทำให้เกิดแผลที่ผิวหนังอย่างรุนแรง 3. สารหนู ทำลายระบบประสาท ผิวหนัง และระบบการย่อยอาหาร หากได้รับปริมาณมากอาจทำให้ถึงตายได้ 4. ตัวทนไฟทำจากโบรมีน เพิ่มความเสี่ยงในการเกิดไดออกซินและฟิวแรนระหว่างการเผา ซึ่งก่อให้เกิดสารก่อให้เกิดมะเร็งทำลายการทำงานของตับ มีผลกระทบต่อระบบประสาทและภูมิคุ้มกัน ทำให้การทำงานของต่อมไทรอยด์ผิดปกติ

ตารางที่ 4.2 การวิเคราะห์ผลกระทบและความเสี่ยงด้านสุขภาพ (ต่อ)

ภาพประกอบ	องค์ประกอบของขยะ	ผลกระทบและความเสี่ยงด้านสุขภาพ
	<ol style="list-style-type: none"> 1. โทรทัศน์ 2. หลอดภาพเก่า 3. แผ่นโลหะเคลือบสังกะสี 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ตะกั่ว ผลกระทบที่เกิดขึ้นจะไปทำลายระบบประสาทส่วนกลาง ระบบโลหิต การทำงานของไต การสืบพันธุ์ และมีผลต่อการพัฒนาสมองของเด็ก 2. โครเนียมเฮกซวาแลนท สามารถผ่านเข้าสู่ผนังเซลล์ได้ง่าย จะส่งผลในการทำลายดีเอ็นเอและเป็นสารก่อมะเร็งสำหรับมนุษย์
	<ol style="list-style-type: none"> 1. ตู้เย็น 2. เครื่องปรับอากาศ 	<p>สารทำความเย็น เมื่อหายใจเข้าไปจะก่อให้เกิดการระคายเคืองตามระบบทางเดินหายใจ จมูก และคอ ทำให้หัวใจเต้นเร็ว หากได้รับในปริมาณที่มากอาจทำให้เสี่ยงต่อการเสียชีวิตได้</p>
	<ol style="list-style-type: none"> 1. ฝุ่น 2. เศษผ้า 3. ฟองน้ำ 	<p>ความเสี่ยงที่จะเกิดสารก่อภูมิแพ้จากการสูดดมฝุ่นละอองที่ปลิวฟุ้งกระจายมาจากเศษผ้า เศษฝุ่น ฝุ่นจากฟองน้ำที่เสื่อมสภาพ</p>

4.4.2 การวิเคราะห์ผลกระทบและความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม

จากการสังเกตการณ์บริเวณสถานที่คัดแยกขยะย่านเสือใหญ่อุทิศ ผู้วิจัยพบว่า กองขยะที่สะสมบริเวณพื้นที่รกร้างว่างเปล่าเป็นเวลานานจะเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดมลพิษทางน้ำ มลพิษทางดิน และมลพิษทางอากาศ เนื่องจากขยะส่วนที่ขาดการเก็บรวบรวม หรือไม่นำมากำจัดให้ถูกวิธีปล่อยทิ้งค้างไว้ในพื้นที่ที่จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 การวิเคราะห์ผลกระทบและความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม

ภาพประกอบ	องค์ประกอบของขยะ	ผลกระทบและความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม
	<ol style="list-style-type: none"> 1. เศษ ซากฟองน้ำ ไม้อัด โฟม ผ้า ถุงพลาสติก 2. ซากแบตเตอรี่ 3. ซากถ่านไฟฉาย 4. ซากสังกะสี 5. ซากขยะอิเล็กทรอนิกส์ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. น้ำเสียจากกองขยะ มีความสกปรกสูง มีสภาพเป็นกรด หากน้ำจากขยะรั่วไหลปนเปื้อนสู่สิ่งแวดล้อมเป็นผลให้เกิดอันตราย ถ้าน้ำจากกองขยะไหลซึมลงสู่แหล่งน้ำในบริเวณใกล้เคียงก็จะทำให้น้ำในแหล่งน้ำนั้นเน่าเสีย 2. การปนเปื้อนลงสู่แหล่งน้ำ การกองเศษวัสดุทำให้เกิดสารพิษในเศษวัสดุพวกโลหะหนักที่ปนเปื้อนเหลืออยู่สะสมในดินและแพร่สู่แหล่งน้ำ

ตารางที่ 4.3 การวิเคราะห์ผลกระทบและความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม (ต่อ)

ภาพประกอบ	องค์ประกอบของขยะ	ผลกระทบและความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม
		<p>3. การเกิดมลพิษแก่อากาศจากการกองทิ้งไว้ ซึ่งไม่มีการฝังกลบ จะส่งกลิ่นเหม็นน่ารังเกียจออกมา เศษชิ้นส่วนของขยะมูลฝอยจะสามารถปลิวไปในอากาศทำให้เกิดความสกปรกแก่บรรยากาศ ซึ่งมีผลต่อสุขภาพของมนุษย์ นอกจากนี้ขยะมูลฝอยที่กองทิ้งไว้นานๆ จะมีก๊าซที่เกิดจากการหมัก ได้แก่ ก๊าซชีวภาพ ซึ่งติดไฟ หรือเกิดระเบิดขึ้นได้ และ ก๊าซไฮโดรเจนซัลไฟด์ ซึ่งมีกลิ่นเหม็น</p> <p>4. มลพิษทางอากาศจากการเผาขยะ การปนเปื้อนของสารพิษจากขยะอิเล็กทรอนิกส์ในอากาศ ส่งผลให้เกิดควันพิษ กลิ่นเหม็นและซีเถ้าที่สามารถฟุ้งกระจายไปได้ไกลตามกระแสลมและเกิดสารพิษต่างๆ ได้แก่ ก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ คาร์บอนมอนอกไซด์ สารอินทรีย์ระเหยง่าย โลหะหนัก และสารไดออกซินและฟูแรนซึ่งเป็นสารก่อมะเร็งที่ร้ายแรง</p>

4.4.3 การวิเคราะห์ผลกระทบและความเสี่ยงด้านสังคม

จากการสังเกตการณ์บริเวณสถานที่คัดแยกขยะย่านเสื่อใหญ่อุทิศ ผู้วิจัยพบว่า ขยะที่กองสะสมในพื้นที่รกร้างว่างเปล่าปริมาณมากนอกจากจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมแล้ว ยังก่อให้เกิดปัญหาด้านสังคม เหตุเดือดร้อนรำคาญ ความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน ดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 การวิเคราะห์ผลกระทบและความเสี่ยงด้านสังคม

ภาพประกอบ	องค์ประกอบของขยะ	ผลกระทบและความเสี่ยงด้านสังคม
	<ol style="list-style-type: none"> เศษกระจก เศษซากไม้อัด ซากขยะอิเล็กทรอนิกส์ เศษซากที่นอน เศษซากพลาสติก 	<ol style="list-style-type: none"> อัคคีภัย ความเสี่ยงที่จะเกิดเหตุอัคคีภัยจากการกองทิ้งเศษไม้ เนื่องจากไม้อัดและเศษไม้ ที่นอน มีลักษณะติดไฟง่าย นอกจากนี้ยังมีถังน้ำมัน ที่เป็นเชื้อเพลิงไวไฟ ก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญ เกิดกลิ่นรบกวน อีกทั้งยังก่อให้เกิดทัศนอุจาด และความเดือดร้อนในการคมนาคมภายในช.รัชดาภิเษก 36

ตารางที่ 4.4 การวิเคราะห์ผลกระทบและความเสี่ยงด้านสังคม (ต่อ)

ภาพประกอบ	องค์ประกอบของขยะ	ผลกระทบและความเสี่ยงด้านสังคม
		3. แหล่งอาชญากรรม ผลกระทบทางอ้อมที่ส่งผลต่อความปลอดภัยและทรัพย์สินของประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณย่านเสื่อใหญ่อุทิศ ความเสี่ยงจากการลักขโมย เป็นแหล่งมั่วสุมการโจรกรรม เนื่องจากเป็นแหล่งค้าของเก่าขนาดใหญ่

กระบวนการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศที่ไม่ถูกต้องและเหมาะสม จะนำมาซึ่งผลกระทบและความเสี่ยงต่อสุขภาพ สิ่งแวดล้อม และสังคมในระยะยาว เป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรค ก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญ มลพิษทางน้ำ มลพิษทางดิน และมลพิษทางอากาศ อีกทั้งยังมีขยะอันตรายที่ถูกกองทิ้งไว้ทั่วไป ซึ่งมีอันตรายมากตามแต่ละชนิดของสารอันตราย เช่น การเกิด สารไวไฟ สารโลหะหนัก เป็นต้น ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายที่รุนแรงต่อชุมชน ตลอดจนมลพิษที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญ มลพิษทางกลิ่น ทัศนอูจาด ขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชน ทำให้ไม่มีความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินของคนในชุมชนย่านเสื่อใหญ่อุทิศ

4.5 แนวทางการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า

จากการศึกษาแนวทางการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ ประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณย่านเสื่อใหญ่อุทิศ และผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง นำมาวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกตามองค์ประกอบของ PESTEL Analysis และวิเคราะห์ปัจจัยภายในโดยใช้องค์ประกอบ 5M ได้แก่ บุคลากร (Man) เครื่องจักรหรืออุปกรณ์ (Machine) วัตถุดิบที่ใช้ประกอบการดำเนินงาน (Material) เงิน (Money) การจัดการ (Management) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอกด้วย SWOT Analysis และวิเคราะห์ TOWS Matrix เพื่อหาแนวทางการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า

4.5.1 PESTEL Analysis

การวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกตามองค์ประกอบของ PESTEL Analysis ซึ่งประกอบด้วย มาตรการภาครัฐและการเมือง (Politic) เศรษฐกิจ (Economic) สังคมและวัฒนธรรม (Social cultural) เทคโนโลยี (Technology) สิ่งแวดล้อม (Environment) และ กฎหมาย (Legal) ดังนี้

4.5.1.1 มาตรการภาครัฐและการเมือง (Politic)

1) ค่าธรรมเนียมเก็บขนขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นร้อยละ 20 ภายในปี 2562 โดยการประเมินปริมาณขยะเพื่อประเมินค่าธรรมเนียมตามปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น

2) การจัดเก็บภาษีร้านค้าของเก่าที่ซับซ้อน เช่น ภาษีสิ่งแวดล้อม เทศบาล ปีละ 2,000 บาท ภาษีโรงเรือนค้าของเก่าปีละ 100,000 บาท ค่าใบอนุญาตค้าของเก่า ปีละ 5,000 บาท ค่าใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงานลำดับที่ 105 หรือ 106 ค่าใบอนุญาตเก็บรวบรวมสินค้าที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ เป็นต้น (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2559).

3) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าปฏิบัติงานซ้ำซ้อนทั้งในส่วนของ การควบคุม การป้องกัน และปราบปราม การส่งเสริมและสนับสนุน การติดตาม ดูแล รมรงค์ และกฎหมายหลายฉบับที่เกี่ยวข้อง รวมถึงผู้บังคับใช้กฎหมายขาดเอกภาพในการจัดการดูแลรับผิดชอบผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าอย่างเพียงพอ รวมถึงการถือครองข้อมูลที่แตกต่างกัน ทั้งในส่วนของ การจัดเก็บฐานข้อมูลของผู้ประกอบการที่ยังไม่มีระบบที่ทันสมัย

4) ภาครัฐเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการขยะมูลฝอยทั่วไปและขยะอันตราย ตั้งแต่การส่งเสริมลดการคัดแยกขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทาง ด้วยการนำหลัก 3Rs มาใช้ เพื่อให้ขยะมูลฝอยเหลือน้อยที่สุดในการนำไปกำจัด ในด้านการเก็บขนมีการนัดเวลาในการเก็บขยะแต่ละประเภทให้ครอบคลุมทุกเส้นทาง และสนับสนุนการเพิ่มมูลค่าให้กับขยะมูลฝอย

5) การสร้างวินัยประชาชนโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอย ภาครัฐซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการจัดการมูลฝอยจึงมีหน้าที่นำเครื่องมือในรูปแบบต่างๆ เข้ามาใช้ในการกำหนดมาตรการและโครงการต่างๆ เพื่อให้ภาคเอกชนและภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบ การพัฒนาระบบในการจัดการความรู้ด้านการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งแวดล้อม การสร้างเครือข่ายให้แก่ภาคเอกชนและผู้ประกอบการ การปรับปรุงข้อบัญญัติต่างๆ ให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจปัจจุบัน อีกทั้งยังมีการนำมาตราทางกฎหมายและเศรษฐศาสตร์เข้ามาบังคับใช้และปรับให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน เพื่อให้ดำเนินการไปในทิศทางเดียวกันและมีประสิทธิภาพสูงสุด

6) ภาครัฐให้การส่งเสริมผู้ประกอบการร้านซื้อของเก่าให้มีระบบการจัดการที่ถูกสุขลักษณะ และสร้างเครือข่ายสังคมสีเขียว

7) ผู้บังคับใช้กฎหมายขาดการนำบทลงโทษมาบังคับใช้อย่างจริงจัง และบทลงโทษน้อยเกินไปเมื่อเทียบกับที่ผู้กระทำผิดได้รับ ทำให้ผู้กระทำผิดไม่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม .

4.5.1.2 เศรษฐกิจ (Economic)

1) ราคาวัสดุรีไซเคิลเป็นไปตามกลไกการตลาด ขึ้นอยู่กับการต้องการใช้ทรัพยากรจากภาคอุตสาหกรรม หากภาคอุตสาหกรรมมีความต้องการใช้วัตถุดิบสูง ราคาวัสดุรีไซเคิลก็จะมีราคาสูงตามไปด้วย

2) อัตราการว่างงานลดลง เกิดการจ้างงานมากขึ้น เนื่องจากการประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าเริ่มต้นตั้งแต่ คนเก็บขยะ ซาเล้งรับซื้อของเก่า รถเร่ ไปจนถึงระดับผู้ค้ารายย่อย และผู้ประกอบการรายใหญ่ ทำให้เกิดโอกาสในการประกอบอาชีพ โดยผู้ประกอบการไม่จำเป็นต้องมีเงินลงทุน แต่สามารถหาของเก่ามาขายเพื่อยังชีพได้

3) ธุรกิจรับซื้อของเก่าเป็นธุรกิจที่มีการแข่งขันค่อนข้างสูง เนื่องจากไม่มีความแตกต่างของวัสดุรีไซเคิลแต่ละประเภท อีกทั้งยังมีคู่แข่งมากและร้านรับซื้อของเก่ารายย่อยที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายมักจะขายส่งสูงกว่าร้านรับซื้อของเก่าที่ถูกต้องตามกฎหมาย ทำให้เกิดการตัดราคากันเกิดขึ้น เนื่องจากไม่มีหน่วยงานกลางที่เป็นคนควบคุมหรือกำหนดราคา

4.5.1.3 สังคมและวัฒนธรรม (Social cultural)

1) ย่านเสื่อใหญ่อุทิศเป็นชุมชนซาเล้งขนาดใหญ่ ซึ่งคนในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับซื้อขายของเก่า ถอดแยกชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ และคัดแยกขยะ ที่พักอาศัยของผู้ประกอบอาชีพตั้งอยู่บนพื้นที่ของเอกชน ลักษณะชุมชนเป็นชุมชนแออัด ไม่ถาวร และมีการอาศัยอยู่อย่างหนาแน่นตามซอยรัชดาภิเษก 36 ส่งผลให้ปริมาณขยะตกค้างและสะสมเป็นจำนวนมาก การเก็บขยะภายในชุมชนทำได้ไม่ครอบคลุม บางซอยแออัดจนเกินไปทำให้รถขยะไม่สามารถเข้าไปเก็บขยะได้

2) ย่านเสื่อใหญ่อุทิศมีพื้นที่รกร้างว่างเปล่าที่มีเอกชนเป็นเจ้าของ และขาดการดูแลปล่อยทิ้งร้างเป็นระยะเวลานาน ทำให้เปลี่ยนสภาพเป็นพื้นที่รองรับขยะล้นทุกที่

4.5.1.4 เทคโนโลยี (Technology)

1) เทคโนโลยีในการจัดการขยะมูลฝอยมีต้นทุนในการผลิตสูง ยังไม่มีประสิทธิภาพ และไม่เหมาะกับองค์ประกอบของขยะมูลฝอยที่จัดเก็บ

2) เทคโนโลยีรีไซเคิล ที่มีอยู่ในประเทศไทยยังไม่ทันสมัย อีกทั้งยังไม่สามารถรีไซเคิลวัสดุได้ครบทุกประเภท

4.5.1.5 สิ่งแวดล้อม (Environmental)

ธุรกิจรับซื้อของเก่าเป็นการประกอบอาชีพที่น่ารังเกียจต่อชุมชน และสังคมรอบข้าง สภาพแวดล้อมในบริเวณโดยรอบที่มีร้านรับซื้อของเก่าหรือสถานที่สะสมของเก่า ตั้งอยู่ จะมีการตั้งวางของรูกล้าพื้นที่สาธารณะ ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคต่อการเดินทางสัญจรผ่านไปมา ของประชาชน และหากเกิดกรณีฉุกเฉินใด ๆ จะเป็นการกีดขวางทางรถยนต์วิ่ง นอกจากนี้ยัง ก่อให้เกิดเหตุเดือดร้อนรำคาญอยู่บ่อย ๆ รวมถึงมลพิษทางสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ อนามัยของคนในชุมชนหรือสังคมรอบข้างอีกด้วย

4.5.1.6 กฎหมาย (Legal)

1) ออกกฎหมายด้านการจัดการซากผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและ อิเล็กทรอนิกส์ (Waste Electrical and Electronic Equipment – WEEE) ตามหลักการขยายความ รับผิดชอบของผู้ผลิต (Extended Producer Responsibility: EPR) หรือค่าธรรมเนียมผลิตภัณฑ์ (Product charge)

2) พิจารณาม่อนปรนกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น การจัดทำรายงาน การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) พระราชบัญญัติการให้เอกชนร่วมลงทุนในกิจการของรัฐ พ.ศ. ๒๕๕๖ พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. ๒๕๖๘ ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่องการทำ รายงานเกี่ยวกับการศึกษามาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและความ ปลอดภัย พ.ศ. ๒๕๕๒ และออกมาตรการเพื่อส่งเสริมให้เกิดการลงทุนของภาคเอกชนในการจัดการ ขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย (กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2559)

3) ออกกฎกระทรวงกำหนดอัตราค่าธรรมเนียม ค่าบริการ หลักเกณฑ์และมาตรฐานการลด คัดแยก เก็บรวบรวม ขนส่ง และกำจัดขยะมูลฝอย ของเสียอันตราย ชุมชน และมูลฝอยติดเชื้อ (กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2559)

4) จัดทำโครงการนำร่องการเรียกคืนซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้า และผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ตามหลักการขยายความรับผิดชอบของผู้ผลิต (Extended Producer Responsibility: EPR) (กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2559)

5) กำหนดหลักเกณฑ์ระเบียบบังคับใช้ในการนำวัสดุรีไซเคิลเป็น วัตถุดิบในกระบวนการผลิตบรรจุภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ในภาคอุตสาหกรรม (กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2559)

6) ส่งเสริมการก่อสร้างโรงงานบำบัด กำจัด รีไซเคิลเพิ่มเติม (กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2559)

7) ออกข้อบัญญัติท้องถิ่นให้มีการคัดแยกขยะมูลฝอย (ขยะทั่วไป ขยะอินทรีย์ ขยะรีไซเคิล ของเสียอันตราย) และห้ามทิ้งของเสียอันตรายปนกับขยะมูลฝอยทั่วไปตามกฎหมายกระทรวงที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด (กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2559)

8) พิจารณาเสนอกฎหมายที่จะใช้ในการจัดการขยะมูลฝอยของประเทศให้เป็นเอกภาพ (กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2559)

9) ปรับปรุงข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่อง ค่าธรรมเนียมเก็บและขนสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอย รวมถึงค่าธรรมเนียมในการจัดการขยะมูลฝอย (กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2559)

10) ตรวจสอบและดำเนินการทางกฎหมายแก่ผู้ลักลอบทิ้งลักลอบกำจัดขยะมูลฝอยชุมชน กากอุตสาหกรรม กากกัมมันตรังสี ของเสียอันตรายและมูลฝอยติดเชื้อที่ไม่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด (กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2559)

11) ควบคุมการประกอบกิจการร้านรับซื้อของเก่า การให้อนุญาตประกอบกิจการและการดำเนินกิจการ

12) ผู้บังคับใช้กฎหมายการนำบดขยี้ของมาบังคับใช้อย่างจริงจังและบดขยี้ของน้อยเกินไปเมื่อเทียบกับที่ผู้กระทำผิดได้รับ ทำให้ผู้กระทำผิดไม่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

4.5.2 5 M

การวิเคราะห์ปัจจัยภายในโดยใช้องค์ประกอบ 5M ได้แก่ บุคลากร (Man) เครื่องจักรหรืออุปกรณ์ (Machine) วัตถุดิบที่ใช้ประกอบการดำเนินงาน (Material) เงิน (Money) การจัดการ (Management) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.5.2.1 บุคลากร (Man)

บุคลากร หมายถึง ผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า ร้านค้าของเก่ารายใหญ่ ร้านค้าของเก่ารายย่อย รถเร่ ซาเล้ง รวมถึงผู้คัดแยกของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ

1) ผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าขาดความรู้ ความเข้าใจ ในการจัดการและดูแลขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า

2) ผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่ามีความรู้ ความเข้าใจ และความชำนาญเฉพาะด้านในการคัดแยกขยะแต่ละประเภทเป็นอย่างดี สามารถคัดแยกของเก่าด้วยอุปกรณ์เครื่องมือพื้นฐาน เช่น คีม คีมตัดเหล็ก ค้อน เป็นต้น

3) ร้านรับซื้อของเก่ารายใหญ่มีภาวะความเป็นผู้นำสูง พร้อมให้การสนับสนุนผู้ค้าของเก่ารายย่อยและซาเล้ง ในการประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าในทุก ๆ ด้าน และผลักดันให้มีการจัดตั้งสมาคมผู้ค้าของเก่าเสื่อใหญ่อุทิศ

4) ผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า มีความตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดต่อชุมชนย่านเสื่อใหญ่อุทิศ

5) ผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าขาดความร่วมมือและแรงจูงใจที่จะทำงานร่วมกัน เนื่องจากไม่ต้องการเปิดเผยข้อมูลการค้าวัสดุรีไซเคิลในเรื่องของราคาโรงงานรับซื้อ วิธีการจัดขยะที่เหลือ และเมื่อรวมกลุ่มกันแล้วจะสูญเสียผลประโยชน์ที่ตนพึงได้รับ

4.5.2.2 เครื่องจักรหรืออุปกรณ์ (Machine)

ผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า ส่วนใหญ่ทำการคัดแยกวัสดุแต่ละประเภทโดยการใช้แรงงานคนมาช่วยในการคัดแยก และมีการใช้เครื่องบีบอัดกระดาษ กระจบอง เครื่องตัดเหล็ก เพื่อสะดวกต่อการจัดเก็บและขนส่ง

4.5.2.3 วัสดุที่ใช้ประกอบการดำเนินงาน (Material)

1) ผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า มีวัสดุที่มากเกินไปเกินความต้องการเนื่องจากขยะบางประเภทสามารถนำมาเป็นวัสดุรีไซเคิลได้ แต่บางประเภทไม่สามารถนำมารีไซเคิลได้ ปริมาณขยะที่เกิดขึ้นในแต่ละวันส่งผลให้เกิดการซื้อขายแลกเปลี่ยนของเก่าเกิดขึ้นทุกวัน

2) ผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า ทำการคัดแยกประเภทของเก่า โดยอาศัยแรงงานคนเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ได้วัสดุรีไซเคิลที่มีคุณภาพต่ำ

4.5.2.4 เงิน (Money)

1) ผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า ขาดเงินทุนหมุนเวียนหรือเงินสำรองในการประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า

2) ผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า มีรายได้ไม่แน่นอน

3) ผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า มีต้นทุนการจัดการที่สูง เนื่องจากต้นทุนในการกำจัดขยะที่เหลือปรับเปลี่ยน

4.5.2.5 การจัดการ (Management)

1) ผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า เป็นผู้ค้ารายย่อยที่ประกอบอาชีพอิสระ ไม่มีระบบติดตามหรือควบคุมการดำเนินงาน เช่น กลุ่มรถเร่ และซาเล้ง ไม่มีระบบจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าที่ดี ทำให้ระบบเกิดปัญหา เกิดการลักลอบทิ้งขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า และการลักลอบเผาขยะที่เหลือในพื้นที่ย่านเสื่อใหญ่อุทิศ

2) ผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า น้อยรายที่ดำเนินงานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ทำให้ขาดระบบการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า จนทำให้เกิดปัญหาการกองสะสมของขยะที่เหลือ

3) ผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า ไม่มีการวางแผนการทำงานในการรับซื้อของเก่า การถอดแยก และการจัดการขยะที่เหลือ จึงส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

และสังคมรอบข้าง ทำให้เกิดเหตุเดือดร้อนรำคาญ เช่น มลพิษทางเสียงจากการตัดเศษเหล็ก มลพิษทางอากาศจากการลักลอบเผาขยะที่เหลือ ทศนิยมภาพของชุมชนรอบข้าง

4.5.3 SWOT Analysis

การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค ด้วย SWOT ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ ประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณย่านเสื่อใหญ่อุทิศ และผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน โดยแบ่งการวิเคราะห์ตามปัจจัยภายในตามองค์ประกอบ 5 M และปัจจัยภายนอกจากตามองค์ประกอบของ PESTEL Analysis

4.5.3.1 การวิเคราะห์ปัจจัยภายใน

การวิเคราะห์ปัจจัยภายใน เป็นการวิเคราะห์และพิจารณาจุดแข็ง (Strength) และจุดอ่อน (Weakness) เพื่อหาแนวทางการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ ปัจจัยที่สำคัญ เช่น ทรัพยากรบุคคล งบประมาณหรือเงินทุน เครื่องมือและสถานที่ และการจัดการ เป็นต้น ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

จุดแข็ง

- 1) ผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่ามีความรู้ ความเข้าใจ และความชำนาญในการคัดแยกขยะแต่ละประเภทเป็นอย่างดี
- 2) ร้านรับซื้อของเก่ารายใหญ่พร้อมให้การสนับสนุนผู้ค้าของเก่ารายย่อย และผลักดันให้มีการจัดตั้งสมาคมผู้ค้าของเก่าเสื่อใหญ่อุทิศ
- 3) ผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า มีความตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดจากการทำธุรกิจรับซื้อของเก่าที่จะส่งผลกระทบต่อสุขภาพของคนในชุมชนและผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม ที่เกิดต่อชุมชนย่านเสื่อใหญ่อุทิศ

จุดอ่อน

- 1) ผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าขาดความรู้ ความเข้าใจ ในการจัดการและดูแลขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า
- 2) ผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าขาดความร่วมมือและแรงจูงใจที่จะทำงานร่วมกัน
- 3) ผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า ทำการคัดแยกประเภทของเก่าโดยอาศัยแรงงานคนเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ได้วัสดุรีไซเคิลคุณภาพต่ำ

- 4) ผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า ขาดเงินทุนหมุนเวียนหรือเงินสำรองในการประกอบอาชีพ มีรายได้ไม่แน่นอน และมีต้นทุนการจัดการขยะที่สูง
- 5) ผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า เป็นผู้ค้ารายย่อยที่ประกอบอาชีพอิสระ ไม่มีผู้กำกับติดตามหรือกฎหมายควบคุมการดำเนินงานโดยตรงที่จะเอาผิดกับผู้กระทำความผิดได้
- 6) ผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า น้อยรายที่ดำเนินงานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ทำให้เกิดปัญหาหลักลอบทิ้ง และลักลอบเผา

4.5.3.2 การวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก

การวิเคราะห์ปัจจัยภายนอก เป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกโดยพิจารณาจาก โอกาส (Opportunity) และ อุปสรรค (Threat) ปัจจัยที่สำคัญ คือ นโยบายของภาครัฐ เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี กฎหมาย และสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

โอกาส

- 1) ภาครัฐเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการขยะมูลฝอยทั่วไปและขยะอันตราย
- 2) การนัดเวลาในการเก็บขยะแต่ละประเภทให้ครอบคลุมทุกเส้นทาง
- 3) ภาครัฐให้การส่งเสริมผู้ประกอบการร้านรับซื้อของเก่าและสนับสนุนสร้างเครือข่ายสังคมสีเขียว
- 4) อัตราการว่างงานลดลง เกิดการจ้างงานมากขึ้น
- 5) ร่าง พ.ร.บ. การจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์
- 6) การนำร่องการเรียกคืนซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ตามหลักการขยายความรับผิดชอบของผู้ผลิต
- 7) กำหนดหลักเกณฑ์ระเบียบบังคับใช้ในการนำวัสดุรีไซเคิลเป็นวัตถุดิบในกระบวนการผลิตบรรจุภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ในภาคอุตสาหกรรม
- 8) ปรับปรุงข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่อง ค่าธรรมเนียมเก็บและขนส่งปฏิภูลหรือมูลฝอย รวมถึงค่าธรรมเนียมในการจัดการขยะมูลฝอย
- 9) ควบคุมการประกอบกิจการร้านรับซื้อของเก่า การให้อนุญาตประกอบกิจการและการดำเนินกิจการ

อุปสรรค

- 1) ค่าธรรมเนียมการจัดการสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย และการจัดเก็บภาษีร้านค้าของเก่าที่ซับซ้อน
- 2) หน่วยงานภาครัฐขาดการบูรณาการร่วมกัน ขาดการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน
- 3) ราคาซื้อขายขยะรีไซเคิลเป็นไปตามกลไกการตลาด
- 4) ธุรกิจรับซื้อของเก่าเป็นธุรกิจที่มีการแข่งขันค่อนข้างสูง เนื่องจากไม่มีความแตกต่างของวัสดุรีไซเคิลแต่ละประเภท
- 5) ย่านเสือใหญ่อุทิมมีลักษณะเป็นชุมชนแออัด การเก็บขยะภายในชุมชนทำได้ไม่ครอบคลุม และมีมีเอกชนเป็นเจ้าของและขาดการดูแลปล่อยทิ้งร้างเป็นระยะเวลานาน
- 6) เทคโนโลยีในการจัดการขยะมูลฝอยมีต้นทุนในการผลิตสูง

<p>จุดแข็ง Strength</p> <p>S1 : ผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่ามีความรู้ ความเข้าใจ และความชำนาญในการคัดแยกขยะแต่ละประเภทเป็นอย่างดี</p> <p>S2 : ร้านรับซื้อของเก่ารายใหญ่พร้อมให้การสนับสนุนผู้ค้าของเก่ารายย่อยและผลักดันให้มีการจัดตั้งสมาคมผู้ค้าของเก่าเสือใหญ่อุทิม</p> <p>S3 : ผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า มีความตระหนักถึงผลกระทบต่อชุมชนย่านเสือใหญ่อุทิม</p>	<p>จุดอ่อน Weakness</p> <p>W1 : ผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าขาดความรู้ ความเข้าใจ ในการจัดการและดูแลขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า</p> <p>W2 : ผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าขาดความร่วมมือและแรงจูงใจที่จะทำงานร่วมกัน</p> <p>W3 : ผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า ทำการคัดแยกประเภทของเก่า โดยอาศัยแรงงานคนเป็นส่วนใหญ่ ทำให้วัตถุดิบที่ได้ไม่มีคุณภาพ</p> <p>W4 : ผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า ขาดเงินทุนหมุนเวียนหรือเงินสำรองในการประกอบอาชีพ</p> <p>W5 : ผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า มีรายได้ไม่แน่นอน</p> <p>W6 : ผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า มีต้นทุนการบริหารจัดการที่สูง เนื่องจากต้นทุนในการกำจัดขยะที่เหลือปรับเพิ่มขึ้น</p> <p>W7 : ผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า เป็นผู้ค้ารายย่อยที่ประกอบอาชีพอิสระ ไม่มีระบบติดตามหรือควบคุมการดำเนินงาน</p> <p>W8 : ผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า น้อยรายที่ดำเนินงานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ทำให้เกิดปัญหาหลักออบทิ้ง และลักลอบเผา</p> <p>W9 : ไม่มีการดำเนินงานที่เป็นแบบแผนที่ชัดเจน ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมรอบข้าง ทำให้เกิดเหตุเดือดร้อนรำคาญ</p>
<p>โอกาส Opportunity</p> <p>O1 : ภาครัฐเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยทั่วไปและขยะอันตราย</p> <p>O2 : ภาครัฐลดเวลาในการเก็บขยะแต่ละประเภทให้ครอบคลุมทุกเส้นทาง</p> <p>O3 : ภาครัฐให้การส่งเสริมผู้ประกอบการร้านรับซื้อของเก่า</p> <p>O4 : ภาครัฐสนับสนุนสร้างเครือข่ายสังคมสีเขียว</p> <p>O5 : อัตราการว่างงานลดลง เกิดการจ้างงานมากขึ้น</p> <p>O6 : ว่าง พ.ร.บ. การจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์</p> <p>O7 : การนำร่องการเรียกคืนซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ตามหลักการขยายความรับผิดชอบของผู้ผลิต</p> <p>O8 : กำหนดหลักเกณฑ์ระเบียบบังคับใช้ในการนำวัสดุรีไซเคิลเป็นวัตถุดิบในกระบวนการผลิตบรรจุภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ในภาคอุตสาหกรรม</p> <p>O9 : ปรับปรุงข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่อง ค่าธรรมเนียมเก็บและขนส่งสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอย รวมถึงค่าธรรมเนียมในการจัดการขยะมูลฝอย</p> <p>O10 : ควบคุมการประกอบกิจการร้านรับซื้อของเก่า การให้อนุญาตประกอบกิจการและการดำเนินการ</p>	<p>อุปสรรค Threat</p> <p>T1 : ค่าธรรมเนียมการจัดการสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย</p> <p>T2 : การจัดเก็บภาษีร้านค้าของเก่าที่ซับซ้อน</p> <p>T3 : หน่วยงานภาครัฐขาดการบูรณาการร่วมกัน ขาดการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน</p> <p>T4 : ราคาซื้อขายขยะรีไซเคิลเป็นไปตามกลไกการตลาด</p> <p>T5 : ธุรกิจรับซื้อของเก่าเป็นธุรกิจที่มีการแข่งขันค่อนข้างสูง เนื่องจากไม่มีความแตกต่างของวัสดุรีไซเคิลแต่ละประเภท</p> <p>T6 : ย่านเสือใหญ่อุทิมมีลักษณะเป็นชุมชนแออัด การเก็บขยะภายในชุมชนทำได้ไม่ครอบคลุม</p> <p>T7 : ย่านเสือใหญ่อุทิมพื้นที่รกร้างว่างเปล่าที่มีเอกชนเป็นเจ้าของและขาดการดูแลปล่อยทิ้งร้างเป็นระยะเวลานาน</p> <p>T8 : เทคโนโลยีในการจัดการขยะมูลฝอยมีต้นทุนในการผลิตสูง</p> <p>T9 : ขาดการนำบทลงโทษมาบังคับใช้อย่างจริงจัง และบทลงโทษน้อยเกินไปเมื่อเทียบกับที่ผู้กระทำผิดได้รับ ทำให้ผู้กระทำผิดไม่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม</p>

ภาพที่ 4.9 ผลการวิเคราะห์ SWOT

4.5.4 Tows Matrix

การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค จากการรวบรวมข้อมูลในการวิเคราะห์ SWOT Analysis ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ต่อเพื่อวางแผนกลยุทธ์แนวทางการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ ด้วยเครื่องมือ TOWS Matrix โดยใช้วิธีการจับคู่ปัจจัยระหว่างกลุ่มที่เป็นจุดแข็งและโอกาส จุดอ่อนและโอกาส จุดแข็งและอุปสรรค จุดอ่อนและอุปสรรค โดยผู้วิจัยจะนำเสนอกลยุทธ์ไว้ดังนี้

ตารางที่ 4.5 การวิเคราะห์ TOWS Matrix

	O โอกาส	T อุปสรรค
S จุดแข็ง	<p>S1O3</p> <ul style="list-style-type: none"> - ส่งเสริมและสนับสนุนผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าให้เป็นธุรกิจเพื่อสิ่งแวดล้อม - จัดระบบการอบรมให้ความรู้และมีหลักปฏิบัติที่ชัดเจน เพื่อสอบวัดความรู้ ให้การรับประกันราคาวัสดุรีไซเคิล <p>S2O3O4</p> <ul style="list-style-type: none"> - หน่วยงานภาครัฐร่วมมือกับผู้รับซื้อของเก่ารายใหญ่จัดระเบียบผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ เพื่อเป็นกำลังในการคัดแยกขยะของเขตสำนักงานเขตจตุจักร - ผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า จัดตั้งชมรมผู้ประกอบการรับซื้อของเก่า เพื่อช่วยเหลือกันในกลุ่มผู้ประกอบการในกลุ่มธุรกิจประเภทเดียวกัน เพื่อสร้างเครือข่ายสังคมสีเขียว 	<p>S2T5</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า จัดตั้งชมรมผู้ประกอบการรับซื้อของเก่า เพื่ออำนาจในการต่อรองราคา ให้มีการประกันราคาวัสดุรีไซเคิล <p>S3T9</p> <ul style="list-style-type: none"> - หน่วยงานภาครัฐสนับสนุนกิจกรรมที่ให้ความรู้ด้านธุรกิจรีไซเคิลและสร้างจิตสำนึก และวินัยให้กับผู้ประกอบการรับซื้อของเก่า

ตารางที่ 4.4 การวิเคราะห์ TOWS Matrix (ต่อ)

	O โอกาส	T อุปสรรค
W	W1O3	W6W7W8W9T1T2T9
จุดอ่อน	<p>- หน่วยงานภาครัฐ ให้ความรู้ ความเข้าใจใน การจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า ยานเสียอุทิศ เช่น ความรู้เรื่อง 5 ส และ ร้าน รับผิดชอบต่อของเก่าสีเขียว</p> <p>- หน่วยงานภาครัฐขอความร่วมมือจาก ภาคเอกชนที่ประสบความสำเร็จให้ความรู้ ผู้ประกอบการรายย่อยด้านการจัดการขยะมูล ฝอยแบบครบวงจร</p> <p>W4W5O3</p> <p>- สนับสนุนให้ธุรกิจรับซื้อของเก่ามีโอกาสใน การเข้าถึงสถาบันการเงินจากภาครัฐ เพื่อ จัดหาแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำเพื่อช่วยเหลือผู้ ประกอบอาชีพ</p> <p>W6O9</p> <p>- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหาข้อตกลงร่วมกันกับผู้ ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า เรื่อง อัตรา ค่าธรรมเนียม ค่าบริการการเก็บรวบรวม ขนส่ง และกำจัด</p> <p>W7W8W9O10</p> <p>- ออกมาตรการ กฎหมายกำกับดูแลผู้ ประกอบอาชีพรับซื้อของเก่า และออกแนว ปฏิบัติสำหรับใช้กับผู้ประกอบการธุรกิจรับ ซื้อของเก่าโดยเฉพาะ</p>	<p>- สรรวจจุดเสี่ยง เพื่อเฝ้าระวังการลักลอบทิ้ง ขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า ยานเสีย อุทิศ</p> <p>- จัดหาสถานที่รองรับขยะที่เหลือจากธุรกิจรับ ซื้อของเก่า ยานเสียใหญ่อุทิศ</p> <p>- กำหนดจุดทิ้ง นวัตกรรม นวัตกรรมเก็บในทุก เส้นทาง เก็บ ขน ขยะ มูล ฝอย พร้อม ประชาสัมพันธ์ให้ผู้ค้าของเก่าได้ทราบข้อมูล ข่าวสาร</p> <p>- ออกกฎหมายเพื่อการบังคับใช้ พ.ร.บ. การ จัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและ อิเล็กทรอนิกส์และซากผลิตภัณฑ์อื่น...</p> <p>- ออกมาตรการหรือกฎหมายกำกับดูแลผู้ ประกอบอาชีพรับซื้อของเก่า หน่วยงานที่ เกี่ยวข้องประชุมร่วมกันถึงกฎหมายและแนว ปฏิบัติสำหรับใช้กับผู้ประกอบการธุรกิจรับ ซื้อของเก่าโดยเฉพาะ</p> <p>- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องปรับโครงสร้างทาง กฎหมายและพัฒนากฎหมายให้มีความ เหมาะสมต่อธุรกิจรับซื้อของเก่าในปัจจุบัน</p> <p>- ออกมาตรการสร้างแรงจูงใจให้ผู้ประกอบ อาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าเกิดความตระหนัก และให้ความร่วมมือในการจัดการขยะที่เหลือ จากธุรกิจรับซื้อของเก่า</p>

4.6 แนวทางการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า

จากผลการวิเคราะห์ TOWS Matrix ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำเสนอเป็นแนวทางการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ได้ 2 แนวทาง ดังนี้

4.6.1 แนวทางการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าเชิงนโยบาย

แนวทางการปรับปรุงยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ นโยบาย หน่วยงานที่กำกับดูแล ในส่วนที่เกี่ยวข้อง ที่ออกโดยภาครัฐให้ผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าเป็นผู้ปฏิบัติ (Top - Down)

1) สำนักงานเขตจตุจักรขอความร่วมมือจากผู้รับซื้อของเก่ารายใหญ่เพื่อจัดระเบียบผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ เช่น ลงทะเบียนผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศเพื่อติดตามปริมาณขยะในแต่ละวัน และให้การรับรองผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าเป็นการประกอบวิชาชีพเพื่อสิ่งแวดล้อม ที่มีส่วนช่วยรักษาสิ่งแวดล้อม ลดการนำเข้าทรัพยากร การสนับสนุนการใช้ทรัพยากรหมุนเวียนในภาคอุตสาหกรรม หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจัดอบรมให้ความรู้ เพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญทางด้านวิชาชีพ และมีแผนการปฏิบัติที่ชัดเจน หากมีการสอบเพื่อขอใบรับรองการประกอบวิชาชีพด้านธุรกิจรีไซเคิลเพื่อสิ่งแวดล้อม จะมีส่วนทำให้เกิดการยกระดับการยอมรับในสังคมของกลุ่มคนที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับขยะ นอกจากนี้หน่วยงานภาครัฐยังสามารถกำกับ ติดตาม ควบคุมพฤติกรรมผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าให้ปฏิบัติตามข้อบังคับ กฎระเบียบ เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพได้อีกด้วย พร้อมทั้งสร้างแรงจูงใจให้การสนับสนุนกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า ที่มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการคัดแยกขยะแต่ละประเภท เพื่อเป็นกำลังในการคัดแยกขยะของเขตจตุจักร และยังทำให้เขตจตุจักรมีปริมาณขยะลดลง ซึ่งเป็นการใช้จุดแข็งด้านความรู้ ความเข้าใจ ในการคัดแยกขยะของผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศและการสนับสนุนของผู้รับซื้อรายใหญ่ที่ต้องการสร้างความยั่งยืนในการประกอบอาชีพให้กับคนในชุมชน

2) ออกกฎหมายเพื่อการบังคับใช้ พ.ร.บ. การจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์และซากผลิตภัณฑ์อื่น... ในขณะเดียวกันยังเป็นการจัดระเบียบผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าอีกด้วย เป็นการใช้ออกาสในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อเอาชนะจุดอ่อนด้านการขาดกฎหมายควบคุมผู้ประกอบการรับซื้อของเก่า

3) ออกมาตรการหรือกฎหมายกำกับดูแลผู้ประกอบการอาชีพรับซื้อของเก่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องประชุมร่วมกันถึงกฎหมายและแนวปฏิบัติสำหรับใช้กับผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าโดยเฉพาะ และปรับปรุงกฎหมายให้มีบริบทสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน

เนื่องจากระบบการทำงานภาครัฐในประเทศไทยมีหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก เช่น กรมโรงงานอุตสาหกรรม กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงสาธารณสุข กรมการปกครอง กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้การดำเนินการต่าง ๆ รวมถึงการลงโทษทางกฎหมายของผู้บังคับใช้กฎหมายเองก็ยังไม่มีความชัดเจน เพื่อเป็นการลดจุดอ่อนและหลีกเลี่ยงอุปสรรคด้านการขาดข้อกฎหมายควบคุมผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า

4.6.2 แนวทางการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าเชิงปฏิบัติการ

แนวทางการปรับปรุงพัฒนาสำหรับผู้ประกอบการอาชีพรับซื้อของเก่าเชิงปฏิบัติการ เป็นผู้ร่วมกำหนดทิศทางนโยบาย และกระบวนการในการพัฒนาโดยตรง (Bottom - Up)

1) จัดตั้งชมรมหรือสมาคมผู้ประกอบการอาชีพรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ เพื่อบังคับใช้กฎระเบียบที่ชมรมหรือสมาคมได้ตั้งขึ้นตามเจตนารมณ์ของการจัดตั้งชมรมและเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจรับซื้อของเก่า อีกทั้งธุรกิจรับซื้อของเก่าเป็นการดำเนินธุรกิจที่ตั้งอยู่บนความเสี่ยงและความผันผวนทางเศรษฐกิจ เนื่องจากราคาซื้อขายวัสดุรีไซเคิลมีการเปลี่ยนแปลงเป็นไปตามกลไกของการตลาด รวมถึงกระบวนการทำงานที่ไม่เป็นระบบ ไม่มีแบบแผนการดำเนินงาน และไม่ต้องการรวมตัวกันเพราะขาดแรงจูงใจที่จะสร้างผลประโยชน์ร่วมกัน หากเกิดการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นชมรม หรือสมาคมผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าจะทำให้เกิดอำนาจต่อรองกับหน่วยงานภาครัฐ และร่วมกันแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง ผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าจะได้มีส่วนร่วมในการกำหนดแนวปฏิบัติที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง หากไม่ดำเนินการจัดตั้งชมรมหรือสมาคมผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า ในอนาคตผู้รับซื้อของเก่ารายย่อยอาจประสบปัญหา จนในที่สุดหายออกไปจากระบบธุรกิจรับซื้อของเก่า ซึ่งเป็นการใช้จุดแข็งด้านการสนับสนุนจากผู้รับซื้อของเก่ารายใหญ่หลีกเลี่ยงอุปสรรคด้านไม่มีกฎหมายควบคุมผู้ประกอบการรับซื้อของเก่าโดยตรง

2) สำนักงานเขตจตุจักรให้ความรู้และจัดหาสถานที่รองรับขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า โดยการจัดหาสถานที่ทิ้งขยะให้กับผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าและกำหนดเวลาในการทิ้งขยะ ให้ความรู้ ความเข้าใจในการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า ย่านเสื่ออุทิศ เช่น ความรู้เรื่อง 5 ส และ ร้านรับซื้อของเก่าสีเขียว ซึ่งเป็นการเอาชนะจุดอ่อนด้านขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะให้เหมาะสมและการทิ้งขยะในพื้นที่รกร้างว่างเปล่าโดยอาศัยโอกาสด้านการสนับสนุนการจัดการสิ่งปฏิกูลและมูลฝอยโดยสำนักงานเขตจตุจักร

ผลการศึกษา เรื่อง การจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร พบว่า การจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าในปัจจุบัน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มตามลักษณะการประกอบอาชีพ คือ กลุ่มร้านรับซื้อของเก่ากับซาเล้ง และกลุ่มรถเร่ ซึ่งการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าโดยร้านรับซื้อของเก่าและซาเล้งนั้นจะดำเนินการจัดการขยะตามหลักสุขาภิบาลของกรุงเทพมหานคร ส่วนกลุ่มรถเร่ เลือกที่จะกำจัดขยะเองเกือบทั้งหมดโดยการว่าจ้างรถขนส่งไปกำจัดนอกพื้นที่ การลักลอบทิ้งบริเวณพื้นที่รกร้าง การลักลอบเผา กลางแจ้ง เพราะเห็นว่ามันสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการกำจัดและไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนซึ่งเป็นการจัดการขยะที่ไม่ถูกหลักสุขาภิบาลและทำให้เกิดปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อมและสร้างความเดือดร้อนให้กับชุมชน

ปัจจัยที่จะทำให้การจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศให้มีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จต้องเกิดจากการสนับสนุนของผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าและผู้ค้ารายย่อยให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมทุกกิจกรรม ทำหน้าที่ตามความเหมาะสมรับผิดชอบต่อขยะที่เกิดจากการประกอบการของตนเองเพื่อไม่ให้เป็นการต่อสังคม ประกอบกับความรู้ความเข้าใจในการคัดแยกและจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าซึ่งเป็นจุดแข็งเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ และจำเป็นต้องทราบถึงปัจจัยที่เป็นจุดอ่อนของการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า เพราะจะได้ดำเนินการแก้ไขปัญหอย่างตรงประเด็นเพื่อการจัดการอย่างเหมาะสมและยั่งยืน ได้แก่ ปัจจัยด้านการเงิน ปัจจัยด้านความร่วมมือและแรงจูงใจร่วมกัน ปัจจัยด้านมาตรการทางกฎหมาย ซึ่งเป็นจุดอ่อนและอุปสรรคที่ส่งผลให้การจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

ผู้วิจัยจึงได้นำเอาข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ SWOT Analysis วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค รวมถึงการวิเคราะห์ TOWS Matrix จากปัจจัยทั้งภายในและภายนอกที่ส่งผลต่อการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ ได้แนวทางการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ โดยแบ่งออกเป็น 2 แนวทาง คือ แนวทางการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าเชิงนโยบาย และแนวทางการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าเชิงปฏิบัติการที่ได้นำเสนอนี้ ได้สอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ ญาณัญญา ศรีภักดิ์ธาดา (2558) ในประเด็น เรื่อง การจดทะเบียนกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพค้าขยะรีไซเคิล และการจัดระเบียบสังคมธุรกิจค้าขยะรีไซเคิลภาครัฐกับภาคเอกชนควรมีการสนับสนุนการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายโดยจัดตั้งเป็นองค์กรอิสระร่วมกันกำหนดยุทธศาสตร์และเป้าหมายเป็นตัวแทนเพียงหน่วยงานเดียว ลดการทำงาน

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ เพื่อเสนอแนวทางการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ SWOT Analysis และ TOWS Matrix เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ กรุงเทพมหานคร เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม จากผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สรุปผลการศึกษา พร้อมกับอภิปรายผลโดยได้อธิบายถึงความสอดคล้องกันระหว่างผลการศึกษา ข้อมูลอ้างอิง แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และวัตถุประสงค์ของการศึกษา และสุดท้ายแสดงข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในครั้งนี้

5.1 สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

การสรุปผลการศึกษา เรื่อง การจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ ผู้บริหารและผูปฏิบัติงาน และประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณชุมชนเสื่อใหญ่อุทิศ มีความสอดคล้องตรงกันในเรื่องปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในการประกอบอาชีพรับซื้อของเก่า ข้อเสนอแนะของกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าสอดคล้องตรงกันกับกลุ่มประชาชนที่อาศัยอยู่ย่านเสื่อใหญ่อุทิศ และข้อเสนอแนะของผู้บริหารและผูปฏิบัติงานซึ่งมีความสอดคล้องตรงกันกับกลุ่มประชาชนที่อาศัยอยู่ในย่านเสื่อใหญ่อุทิศ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.1.1 การจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า

การจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ แบ่งออกตามลักษณะการประกอบอาชีพได้เป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มร้านรับซื้อของเก่าและชาเล้ง มีการจัดการขยะที่เหลือจากการคัดแยกโดยการเก็บขนมูลฝอยและนำไปกำจัดตามหลักสุขาภิบาลของกรุงเทพมหานคร 2) รถเร่ มีการจัดการขยะที่เหลือจากการคัดแยกโดยการลักลอบทิ้งตามพื้นที่รกร้างในย่านเสื่อใหญ่อุทิศ การลักลอบเผาในพื้นที่โล่งแจ้ง และการว่าจ้างรถกระบะขนไปกำจัดนอกพื้นที่

เนื่องจากการคัดแยกของเก่าไม่มีการทำงานอย่างเป็นระบบจึงไม่สามารถระบุได้ว่าปริมาณขยะที่เหลือต่อวันมีปริมาณเท่าไรทำให้ยากต่อการจัดการขยะและเป็นการสร้างปัญหาขยะให้กับย่านเสื่อใหญ่ อุทิสอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พิริยุตม์ วรรณพฤกษ์ (2554) ที่พบว่า การดำรงอยู่ของระบบที่ไม่เป็นทางการของการจัดการขยะได้ให้ผลประโยชน์ทางสังคมจากการลดปริมาณการกำจัดขยะและเพิ่มอัตราการนำกลับมาใช้ใหม่ แต่ในขณะเดียวกันการดำเนินงานของระบบการจัดการขยะดังกล่าวที่ไม่อยู่ในการควบคุมของรัฐและท้องถิ่นนั้นมีความเสี่ยงที่จะเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิต เนื่องจากการทำงานที่ไม่เป็นระบบ ไม่มีแบบแผน ทำให้แรงงานที่อยู่ในระบบดังกล่าวมีพฤติกรรมทิ้งขยะที่เหลือจากการคัดแยกตามที่สาธารณะข้างทาง มีความเสี่ยงที่จะเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิต ไม่มีการรายงานการจัดการขยะที่เหลือ ทำให้ข้อมูลด้านการจัดการขยะของประเทศกระจายและไม่น่าเชื่อถือ เป็นปัญหาสำคัญของการประเมินผลและการกำหนดนโยบายการจัดการขยะ

5.1.2 ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า

ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่ อุทิส สรุปได้ว่า ปัจจัยด้านความรู้ ความเข้าใจในการคัดแยกและจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า และปัจจัยด้านการสนับสนุนจากผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่ารายใหญ่ เป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำมาใช้เป็นแนวทางการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่ อุทิส และปัจจัยด้านการเงิน ปัจจัยด้านความร่วมมือและแรงจูงใจร่วมกัน ปัจจัยด้านมาตรการทางกฎหมาย เป็นปัจจัยปัญหาที่จะส่งผลให้การจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่ อุทิสไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

ปัจจัยด้านความรู้ ความเข้าใจ ในการคัดแยกและจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า สรุปได้ว่า ผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่ อุทิสเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจในการคัดแยกและจัดการขยะเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Yoshifumi Fujii (2008) ที่พบว่า การจัดการขยะรีไซเคิลโดยกลุ่มคนที่อยู่นอกระบบ คนค้ายขยะ ชาเล้ง และร้านรับซื้อของเก่า ล้วนเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการคัดแยกขยะ คนเหล่านี้มีส่วนช่วยแก้ปัญหาการขาดระบบกำจัดขยะที่มีประสิทธิภาพ ปัญหาการขาดเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการคัดแยกขยะเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่

ปัจจัยด้านการสนับสนุนของผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า สรุปได้ว่า ร้านรับซื้อของเก่ารายใหญ่มีความมุ่งมั่นที่จะรับผิดชอบต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นในชุมชนที่เกิดจากธุรกิจรับซื้อของเก่า และพร้อมให้การสนับสนุนผู้ประกอบอาชีพรับซื้อของเก่ารายย่อยโดยตระหนักถึงความ

ยั่งยืนในการประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าของคนในชุมชนหากไม่ปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎหมาย ในอนาคตข้างหน้าอาจจะทำให้ไม่สามารถประกอบอาชีพนี้ในชุมชนได้อีกต่อไป และยังสนับสนุนให้เกิดการจัดตั้งชมรมหรือสมาคมผู้ค้าของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศเพื่อช่วยเหลือกันระหว่างผู้ประกอบการอาชีพ ทำให้ผู้วิจัยวิเคราะห์ได้ว่าปัจจัยด้านนี้เป็นจุดแข็งเนื่องจากความมุ่งมั่นสนับสนุนจากร้านรับซื้อของเก่าขนาดใหญ่จะทำให้ผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าเกิดความสำเร็จไปพร้อมๆ กันในทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Yoshifumi Fujii (2008) ที่พบว่า ควรใช้มาตรการเชิงนโยบายผ่านตลาดรีไซเคิลดีกว่าใช้มาตรการบังคับ และนโยบายที่เพิ่มแรงจูงใจในกลุ่มคนเหล่านี้ รวมถึงการพูดคุยและกระบวนการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น จากกรณีศึกษาประเทศญี่ปุ่นในช่วงต้นทศวรรษที่ 19 ยังคงมีคนคู้ยขยะจำนวนมาก โดยเฉพาะหลังจากเหตุการณ์แผ่นดินไหวครั้งใหญ่ในปี 1923 ประชาชนไร้ที่อยู่อาศัย ว่างงาน ประชาชนจำนวนหนึ่งยึดเอาการคู้ยขยะเป็นอาชีพเพื่อหารายได้ ต่อมาหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ภาวะเศรษฐกิจของประเทศญี่ปุ่นตกต่ำ ขาดแคลนวัตถุดิบสำหรับการฟื้นฟูที่อยู่อาศัย และการผลิตภาคอุตสาหกรรม ทำให้ขยะรีไซเคิลโดยเฉพาะเศษเหล็กมีราคาสูงขึ้น ทำให้จำนวนคนคู้ยขยะเพิ่มมากขึ้น เพื่อควบคุมปัญหาที่เกิดจากคนคู้ยขยะ เช่น ความเป็นระเบียบ การลักขโมย รัฐบาลญี่ปุ่นได้จัดระเบียบโดยกำหนดให้คนคู้ยขยะขึ้นทะเบียนกับท้องถิ่น ต่อมาได้สนับสนุนให้คนคู้ยขยะรวมกลุ่มกันจัดตั้งสหกรณ์ จนในที่สุดสามารถผลักดันให้ระบบคนคู้ยขยะมีการพัฒนาขึ้นเป็นระบบที่ถูกต้องตามกฎหมายและมีแบบแผนในการดำเนินอาชีพ เนื่องจากอาศัยกลไกการตลาดของราคาวัตถุดิบที่มีราคาสูงขึ้น

ปัจจัยด้านการเงิน สรุปได้ว่า ผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศมีสถานะทางการเงินที่ไม่มั่นคง เงินทุนในการประกอบอาชีพไม่เพียงพอต่อภาระค่าใช้จ่ายในการดำเนินธุรกิจ เนื่องจากราคารับซื้อวัสดุรีไซเคิลเป็นไปตามกลไกการตลาดขึ้นอยู่กับความต้องการใช้ทรัพยากรหากภาคอุตสาหกรรมมีความต้องการสูงราคาวัสดุรีไซเคิลก็จะสูง หากภาคอุตสาหกรรมมีความต้องการใช้ทรัพยากรต่ำราคาวัสดุรีไซเคิลก็จะลดลงไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ญาณัญญา ศรีภัทรธาดา (2558) ที่พบว่า กลไกราคาสินค้ามีความผันผวนอย่างรุนแรง ขึ้นอยู่กับความต้องการของตลาดทั้งภายในและภายนอกประเทศ ผู้ค้าที่มีเงินทุนน้อยก็จะมีอำนาจในการต่อรองน้อย และต้องพบกับสภาพกดดันจากราคาที่ผันผวนอย่างหนักจนไม่สามารถแบกรับภาระค่าใช้จ่ายได้

ปัจจัยด้านการจัดการในส่วนของรถเร่และซาเล้ง สรุปได้ว่า ขาดการทำงานอย่างเป็นระบบตั้งแต่การจัดการด้านรับซื้อของเก่า การจัดการด้านการคัดแยกของเก่า และการจัดการด้านขยะจนทำให้เกิดการสะสมของของเก่าที่เหลือจากการคัดแยกและไม่สามารถจำหน่ายได้ ส่วนการจัดการของสำนักงานเขตจตุจักรที่ต้องติดต่อดังกล่าวโดยตรงกับประชาชนในพื้นที่ยังประสบปัญหาในการวางระบบในการจัดการขยะมูลฝอยในทุกชั้นตอน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Yoshifumi Fujii (2008) ที่พบว่า ท้องถิ่นไม่สามารถควบคุมกระบวนการจัดการขยะรีไซเคิลโดยกลุ่มคนที่อยู่นอกระบบ

ได้ เนื่องจากผลประโยชน์ที่ทับซ้อนและปัญหาดังกล่าวมีความรุนแรงเกิดขึ้น เมื่อมีความพยายามจะเปลี่ยนแปลงระบบการจัดการขยะของท้องถิ่นนั้นให้ดีขึ้น แนะนำให้ใช้มาตรการเชิงนโยบายผ่านตลาดรีไซเคิลมากกว่ามาตรการบังคับ

ปัจจัยด้านความร่วมมือและแรงจูงใจร่วมกัน สรุปลงได้ว่า ผู้ประกอบการรายย่อยขาดความร่วมมือและไม่มีแรงจูงใจที่จะร่วมกันกับผู้ค้ารายใหญ่ เนื่องจากเมื่อรวมกลุ่มกันแล้วไม่สามารถควบคุมการเปิดเผยข้อมูลได้และไม่มีแรงจูงใจมากพอที่จะรวมตัวกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุจิตรา วาสนาดำรงดี และคณะ (2558) ที่พบว่า ชุมชนเสียใหญ่เป็นชุมชนที่ไม่มีลักษณะเข้าตามนิยาม “ชุมชน” โดยทั่วไป กล่าวคือ ชุมชนโดยทั่วไปจะต้องมีการรวมกลุ่มกัน มีการติดต่อสื่อสารและทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ต้องการร่วมกัน ในขณะที่ชุมชนเสียใหญ่มีลักษณะต่างคนต่างอยู่ ไม่มีผู้นำที่คนในชุมชนให้การยอมรับ อีกทั้งคนในชุมชนมีทัศนคติเชิงลบต่อหน่วยงานหรือบุคคลภายนอก การผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาชุมชนจึงเป็นเรื่องที่ทำทนายอย่างมาก

ประเด็นด้านมาตรการทางกฎหมาย สรุปลงได้ว่า ไม่มีมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการรีไซเคิล หรือผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า ไม่มีหน่วยงานรับผิดชอบดูแลโดยตรง ไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายที่สนับสนุนให้เกิดการคัดแยกขยะที่แหล่งกำเนิดจนทำให้เกิดโอกาสในการประกอบอาชีพ ขาดการนำบทลงโทษมาบังคับใช้อย่างจริงจัง และบทลงโทษน้อยเกินไปเมื่อเทียบกับผลที่ผู้กระทำผิดได้กระทำ ทำให้ผู้กระทำผิดไม่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ญาณัญญา ศรีภักตร์ธาดา (2558) ที่พบว่า ควรมีกฎหมายเพื่อการควบคุมธุรกิจค้าขยะรีไซเคิลให้ทำธุรกิจการค้าอย่างตรงไปตรงมา มีการเปิดประมูลอย่างเสรี ไม่มีอำนาจมีดแอบแฝง และแนวทางปฏิบัติสำหรับใช้กับร้านรับซื้อของเก่าโดยเฉพาะ เพื่อควบคุมผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าให้อยู่ในกฎระเบียบแนวปฏิบัติที่มีร่วมกัน

5.2 การประเมินความเหมาะสมและเป็นไปได้ตามนโยบายประเทศไทย

การประเมินความเหมาะสมและเป็นไปได้ที่สอดคล้องกับนโยบายประเทศไทยด้านการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย ROADMAP โดยแบ่งระยะการดำเนินงานเป็น 3 ระยะ คือ ระยะเร่งด่วน 6 เดือน ระยะปานกลาง 1 ปี และระยะยาว 1 ปีขึ้นไป และแผนบริหารจัดการขยะมูลฝอยของกรุงเทพมหานคร (พ.ศ. 2558 - 2562) ต่อแนวทางการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า ย่านเสียใหญ่อุทิศ จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านเทคนิค/วิศวกรรม ด้านเศรษฐศาสตร์และการเงิน ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสังคม ด้านกฎหมาย และด้านการบริหารจัดการ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.2.1 ด้านเทคนิค/วิศวกรรม

การประเมินความเหมาะสมและเป็นไปได้ด้านเทคนิคและวิศวกรรมระหว่างนโยบายประเทศไทยด้านการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย ROADMAP และแผนบริหารจัดการขยะมูลฝอยของกรุงเทพมหานคร ที่มีความสอดคล้องต่อแนวทางการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสือใหญ่อุทิศ รายละเอียดดังตารางที่ 5.1

ตารางที่ 5.1 การประเมินความเหมาะสมและเป็นไปได้ด้านเทคนิควิศวกรรม

ROADMAP	แผนบริหารจัดการขยะมูลฝอยของกรุงเทพมหานคร	แนวทางการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสือใหญ่อุทิศ
จัดทำแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ และกำหนดรูปแบบ เทคโนโลยีทางเลือกสำหรับ	ยุทธศาสตร์ที่ 1 การจัดการขยะมูลฝอยทั่วไปและขยะอันตราย	เพิ่มประสิทธิภาพใน - สํารวจจุดเสี่ยง เพื่อเฝ้าระวังการลักลอบทิ้งขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสือใหญ่อุทิศ
การกำจัดขยะมูลฝอยของศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยรวมแต่ละขนาด โดยรูปแบบ Model L พื้นที่เป้าหมาย กรุงเทพมหานคร	- กลยุทธ์ที่ 2 ส่งเสริมการคัดแยกขยะ - จัดหาสถานที่รองรับขยะที่เหลือจากอันตรายและขยะอิเล็กทรอนิกส์ออกจากรูปแบบขยะทั่วไป	จัดหาสถานที่รองรับขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสือใหญ่อุทิศ
- จัดระบบคัดแยกขยะมูลฝอยทั่วไปที่ต้นทาง	- กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาระบบการเก็บขนขยะมูลฝอยให้มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับเทคโนโลยีกำจัดขยะมูลฝอย	- กำหนดจุดทิ้ง น้ดเวลาทิ้ง น้ดเวลาเก็บขนขยะมูลฝอย พร้อม ประชาสัมพันธ์ให้ผู้ค้าของเก่าได้ทราบข้อมูลข่าวสาร
- คัดแยกของเสียอันตรายชุมชนออกจากขยะมูลฝอยทั่วไป และเก็บรวบรวม ณ สถานที่เก็บรวบรวมของจังหวัด และส่งไปกำจัดยังสถานที่กำจัดของเอกชน	- กลยุทธ์ที่ 4 ใช้เทคโนโลยีกำจัดขยะมูลฝอยที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในการกำจัดมูลฝอยเพื่อนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด	- ให้ความรู้ผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า
- จัดทำระบบการจัดการขยะมูลฝอยแบบผสมผสาน และแปรรูปขยะมูลฝอยไปเป็นพลังงานเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้า		
- ปรับปรุงบ่อฝังกลบเดิมให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ เพิ่มระยะเวลาการใช้งาน		

5.2.2 ด้านเศรษฐศาสตร์และการเงิน

การประเมินความเหมาะสมและเป็นไปได้ด้านเศรษฐศาสตร์และการเงินระหว่างนโยบายประเทศไทยด้านการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย ROADMAP และแผนบริหารจัดการขยะมูลฝอยของกรุงเทพมหานคร ที่มีความสอดคล้องต่อแนวทางการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ รายละเอียดดังตารางที่ 5.2

ตารางที่ 5.2 การประเมินความเหมาะสมและเป็นไปได้ด้านเศรษฐศาสตร์และการเงิน

ROADMAP	แผนบริหารจัดการขยะมูลฝอยของกรุงเทพมหานคร	แนวทางการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ
- อัตราค่าธรรมเนียม ค่าบริการ หลักเกณฑ์และมาตรฐานการลด คัดแยก เก็บรวบรวม ขนส่งและกำจัดขยะมูลฝอยของเสียอันตราย	ยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างวินัยและการมีส่วนร่วมรับผิดชอบของประชาชนและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอย - กลยุทธ์ 3 การใช้มาตรการทางเศรษฐศาสตร์ในการควบคุมปริมาณขยะมูลฝอยไม่ให้เพิ่มขึ้น	- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำกับดูแลราคาวัสดุรีไซเคิลให้เป็นมาตรฐานของประเทศ - สนับสนุนให้ธุรกิจรับซื้อของเก่ามีโอกาสในการเข้าถึงสถาบันการเงินจากภาครัฐ เพื่อจัดหาแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำเพื่อช่วยเหลือผู้ประกอบการอาชีพ - หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดหาตลาดโรงงานอุตสาหกรรมรับซื้อที่มีคุณภาพ มีมาตรฐานของราคา มีการประกันราคา - หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหาข้อตกลงร่วมกันกับผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า เรื่อง อัตราค่าธรรมเนียม

5.2.3 ด้านสิ่งแวดล้อม

การประเมินความเหมาะสมและเป็นไปได้ด้านสิ่งแวดล้อม ระหว่างนโยบายประเทศไทยด้านการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย ROADMAP และแผนบริหารจัดการขยะมูลฝอยของกรุงเทพมหานครที่มีความสอดคล้องต่อแนวทางการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ รายละเอียดดังตารางที่ 5.3

ตารางที่ 5.3 การประเมินความเหมาะสมและเป็นไปได้ด้านสิ่งแวดล้อม

ROADMAP	แผนบริหารจัดการขยะมูลฝอยของกรุงเทพมหานคร	แนวทางการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ
<p>- พิจารณาผ่อนปรนกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น การจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) พระราชบัญญัติการให้เอกชนร่วมลงทุนในกิจการของรัฐ พ.ศ.2556 พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง การทำรายงานเกี่ยวกับการศึกษามาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย พ.ศ. 2552 และหรือออกมาตรการเพื่อส่งเสริมให้เกิดการลงทุนของภาคเอกชนในการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย</p> <p>- ส่งเสริมให้ภาคเอกชนลงทุนหรือร่วมลงทุนดำเนินงานระบบจัดการขยะมูลฝอย</p>	<p>ยุทธศาสตร์ที่ 1 เพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการขยะมูลฝอยทั่วไปและขยะอันตราย</p> <p>- กลยุทธ์ที่ 1 ส่งเสริมการลดและคัดแยกขยะและใช้ประโยชน์จากขยะที่แหล่งกำเนิดตามหลัก 3Rs</p> <p>- กลยุทธ์ที่ 2 ส่งเสริมการคัดแยกขยะอันตรายและขยะอิเล็กทรอนิกส์ออกจากขยะทั่วไป</p> <p>ยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างวินัยและการมีส่วนร่วมรับผิดชอบของประชาชนและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอย</p> <p>- กลยุทธ์ที่ 1 ส่งเสริมการจัดการขยะมูลฝอยเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการอุปโภคบริโภคของประชาชน</p>	<p>- สำนักงานเขตจตุจักรให้ความรู้และจัดหาสถานที่รองรับขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าโดยการจัดหาสถานที่ทิ้งขยะให้กับผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าและกำหนดเวลาในการทิ้งขยะ</p> <p>- สำนักงานเขตจตุจักร ให้ความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่ออุทิศ เช่น ความรู้เรื่อง 5 ส และ ร้านรับซื้อของเก่าสีเขียว</p> <p>- สำนักงานเขตจตุจักร ส่งเสริมผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าให้มีระบบจัดการที่ถูกต้องลักษณะ</p>

5.2.4 ด้านสังคม

การประเมินความเหมาะสมและเป็นไปได้ด้านสังคม ระหว่างนโยบายประเทศไทยด้านการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย ROADMAP และแผนบริหารจัดการขยะมูลฝอยของกรุงเทพมหานคร ที่มีความสอดคล้องต่อแนวทางการจัดการขยะที่หลีกเลี่ยงจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ รายละเอียดดังตารางที่ 5.4

ตารางที่ 5.4 การประเมินความเหมาะสมและเป็นไปได้ด้านสังคม

ROADMAP	แผนบริหารจัดการขยะมูลฝอยของกรุงเทพมหานคร	แนวทางการจัดการขยะที่หลีกเลี่ยงจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ
- สร้างจิตสำนึกและวินัยใน ยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างวินัย - สำนักงานเขตจตุจักรขอความร่วมมือจากผู้รับการจัดการขยะมูลฝอยให้แก่ ประชาชนโดยการมีส่วนร่วมของ ชี้อของเก่ารายใหญ่เพื่อจัดระเบียบผู้ประกอบนักเรียนและเยาวชน โดยให้มี ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการ อาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ เพื่อการปฏิบัติเป็นรูปธรรมใน จัดการขยะมูลฝอย เป็นกำลังในการคัดแยกขยะของเขตจตุจักร	- กลยุทธ์ที่ 1 ส่งเสริมการจัดการ - สำนักงานเขตจตุจักรสนับสนุนกิจกรรมที่ให้ขยะมูลฝอยเพื่อปรับเปลี่ยน ความรู้ด้านธุรกิจรีไซเคิล และสร้างจิตสำนึกและ	
โรงเรียนและสถานศึกษาทุก แห่งเป็นตัวอย่าง (ศร.)	- ส่งเสริมให้ภาคเอกชนลงทุน พฤติกรรมในการอุปโภคบริโภค วินัยให้กับผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าหรือร่วมลงทุนดำเนินงาน ของประชาชน	- สำนักงานเขตจตุจักรขอความร่วมมือจาก
ระบบจัดการขยะมูลฝอย	- กลยุทธ์ที่ 2 สร้างความร่วมมือ ภาคเอกชนที่ประสบความสำเร็จในการประกอบกับภาคเอกชนและชุมชนในการ อาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าเพื่อให้ความรู้การจัดการขยะ มูลฝอย	จัดการขยะมูลฝอยแบบครบวงจร
		- ผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า จัดตั้งชมรมสมาคมผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า เพื่อช่วยเหลือกันในกลุ่มผู้ประกอบการในกลุ่มธุรกิจประเภทเดียวกัน และประชาสัมพันธ์ข่าวสารเครือข่ายสังคมสีเขียว

5.2.5 ด้านกฎหมาย

การประเมินความเหมาะสมและเป็นไปได้ด้านกฎหมาย ระหว่างนโยบายประเทศไทยด้านการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย ROADMAP และแผนบริหารจัดการขยะมูลฝอยของกรุงเทพมหานคร ที่มีความสอดคล้องต่อแนวทางการจัดการขยะที่หลีกเลี่ยงจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ รายละเอียดดังตารางที่ 5.5

ตารางที่ 5.5 การประเมินความเหมาะสมและเป็นไปได้ด้านกฎหมาย

ROADMAP	แผนบริหารจัดการขยะมูลฝอย ของกรุงเทพมหานคร	แนวทางการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับ ซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ
<ul style="list-style-type: none"> - ออกกฎกระทรวงกำหนดอัตรา ยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างวินัย ค่านิยม ค่าบริการ หลักเกณฑ์ ประชาชนโดยการมีส่วนร่วม จัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและ และมาตรฐานการลด คัดแยก เก็บ ของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับ อิเล็กทรอนิกส์และซากผลิตภัณฑ์อื่น... ใน รวบรวม ขนส่ง และกำจัดขยะมูลฝอย การจัดการขยะมูลฝอย 	<ul style="list-style-type: none"> - กลยุทธ์ที่ 4 การใช้มาตรการ ทางกฎหมาย 	<ul style="list-style-type: none"> - ออกกฎหมายเพื่อการบังคับใช้ พ.ร.บ. การ ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าอีกด้วย เป็นการใช้ออกาสในการบังคับใช้กฎหมาย
<ul style="list-style-type: none"> - ออกมาตรการ เพื่อส่งเสริมให้เกิด การลงทุนของภาคเอกชนในการ จัดการขยะมูลฝอยและของเสีย อันตราย 		<ul style="list-style-type: none"> - ออกมาตรการหรือกฎหมายกำกับดูแลผู้ ประกอบอาชีพรับซื้อของเก่า หน่วยงานที่ เกี่ยวข้องประชุมร่วมกันถึงกฎหมายและแนว ปฏิบัติสำหรับใช้กับผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับ ซื้อของเก่าโดยเฉพาะ
<ul style="list-style-type: none"> - ออกกฎระเบียบเรื่องระบบการ ตรวจสอบควบคุมการจัดตั้งและ ดำเนินงานสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย 		<ul style="list-style-type: none"> - หน่วยงานที่เกี่ยวข้องปรับโครงสร้างทาง กฎหมายและพัฒนากฎหมายให้มีความ เหมาะสมต่อธุรกิจรับซื้อของเก่าในปัจจุบัน
<ul style="list-style-type: none"> - ออกข้อบัญญัติท้องถิ่นให้มีการคัด แยกขยะมูลฝอย (ขยะทั่วไป ขยะ อินทรีย์ขยะรีไซเคิล ของเสีย อันตราย) และห้ามทิ้งของเสียอันตรายปนกับ ขยะมูลฝอยทั่วไปตามกฎหมายที่ กระทรวงสาธารณสุขกำหนด 		<ul style="list-style-type: none"> - สำนักงานเขตจัดจรรยาบรรณการสร้าง แรงจูงใจให้ผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของ เก่าเกิดความตระหนักและให้ความร่วมมือใน การจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของ เก่า
<ul style="list-style-type: none"> - กำหนดหลักเกณฑ์ระเบียบบังคับใช้ ในการนำวัสดุรีไซเคิลเป็นวัตถุดิบใน กระบวนการผลิตบรรจุภัณฑ์/ ผลิตภัณฑ์ในภาคอุตสาหกรรม 		
<ul style="list-style-type: none"> - ออกกฎหมายด้านการจัดการซาก ผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ (Waste Electrical and Electronic Equipment – WEEE) ตามหลักการ ขยายความรับผิดชอบของผู้ผลิต 		

5.2.6 ด้านการจัดการ

การประเมินความเหมาะสมและเป็นไปได้ด้านการจัดการ ระหว่างนโยบายประเทศไทยด้านการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย ROADMAP และแผนบริหารจัดการขยะมูลฝอยของกรุงเทพมหานคร ที่มีความสอดคล้องต่อแนวทางการจัดการขยะที่หลีกเลี่ยงธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ รายละเอียดดังตารางที่ 5.6

ตารางที่ 5.6 การประเมินความเหมาะสมและเป็นไปได้ด้านการจัดการ

ROADMAP	แผนบริหารจัดการขยะมูลฝอยของกรุงเทพมหานคร	แนวทางการจัดการขยะที่หลีกเลี่ยงธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ
<ul style="list-style-type: none"> - จัดทำแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ และกำหนดรูปแบบ เทคโนโลยีทางเลือกสำหรับการกำจัดขยะมูลฝอยของศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยรวม แต่ละขนาด - พิจารณาเสนอกฎหมายที่จะใช้ในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศให้เป็นเอกภาพ - จัดทำโครงการนำร่องการเรียกคืนซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ตามหลักการขยายความรับผิดชอบของผู้ผลิต (Extended Producer Responsibility : EPR) (ทส./อก.) - การจัดทำยุทธศาสตร์การจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ เชิงบูรณาการ พ.ศ. 2557 – 2564 	<ul style="list-style-type: none"> ยุทธศาสตร์ที่ 3 การบูรณาการกระบวนการบริหารจัดการขยะมูลฝอย - กลยุทธ์ที่ 1 การจัดทำแผนจัดการขยะมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วม - กลยุทธ์ที่ 2 การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย - กลยุทธ์ที่ 3 สร้างความเป็นธรรม โปร่งใส และตรวจสอบได้ในการบริหารจัดการทั้งจากภายในและภายนอก ยุทธศาสตร์ที่ 5 การวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้และเทคโนโลยีในการจัดการขยะ มูลฝอย - กลยุทธ์ที่ 1 ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยในงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอย - กลยุทธ์ที่ 2 สนับสนุนให้มีการพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการขยะมูลฝอย 	<ul style="list-style-type: none"> - หน่วยงานภาครัฐส่งเสริมและสนับสนุนผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าให้เป็นธุรกิจเพื่อสิ่งแวดล้อม - หน่วยงานภาครัฐจัดระบบการอบรมให้ความรู้และมีหลักปฏิบัติที่ชัดเจน เพื่อสอวัตความรู้ ให้การรับรองการประกอบวิชาชีพเพื่อสิ่งแวดล้อม จะมีส่วนช่วยให้เกิดการยอมรับผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าในสังคมมากขึ้น - สำนักงานเขตจตุจักรจัดระเบียบผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าเพื่อขึ้นทะเบียนผู้ประกอบการอาชีพและติดตามการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ

เมื่อทำการประเมินความเหมาะสมและเป็นไปได้ที่สอดคล้องกับนโยบาย ROADMAP การจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย พบว่า ด้านสังคม ด้านกฎหมาย และด้านการจัดการ สอดคล้องตรงกับแนวทางการจัดการขยะที่หลีกเลี่ยงธุรกิจรับซื้อของเก่าเชิงนโยบาย คือ สำนักงานเขตจัดระเบียบผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่ายานเสื่อใหญ่อุทิศและให้การรับรองการประกอบวิชาชีพเพื่อสิ่งแวดล้อม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องออกกฎหมายเพื่อการบังคับใช้ พ.ร.บ. การจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์และซากผลิตภัณฑ์อื่น... รวมถึงการออกมาตรการหรือกฎหมายกำกับดูแลผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า และยังพบอีกว่า ด้านเทคนิค/วิศวกรรม ด้านเศรษฐศาสตร์ และด้านสิ่งแวดล้อม มีความสอดคล้องตรงกับแนวทางการจัดการขยะที่หลีกเลี่ยงธุรกิจรับซื้อของเก่าเชิงปฏิบัติ คือ การจัดตั้งชมรมหรือสมาคมผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่ายานเสื่อใหญ่อุทิศ และสำนักงานเขตจัดจ้กรให้ความรู้เรื่องการจัดการขยะที่หลีกเลี่ยงธุรกิจ รวมถึงการจัดการหาสถานที่เพื่อรองรับขยะที่หลีกเลี่ยงจากธุรกิจรับซื้อของเก่ายานเสื่อใหญ่อุทิศ

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอแนวทางการจัดการขยะที่หลีกเลี่ยงจากธุรกิจรับซื้อของเก่ายานเสื่อใหญ่อุทิศ ไว้ในแบบจำลองซึ่งมีรายละเอียดแสดงดังภาพที่ 5.1

ภาพที่ 5.1 แบบจำลองการจัดการขยะที่หลีกเลี่ยงจากธุรกิจรับซื้อของเก่ายานเสื่อใหญ่อุทิศ

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน รวมถึงประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณย่านเสื่อใหญ่อุทิศ และนำมาวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ด้วย SWOT Analysis เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก พร้อมทั้งวิเคราะห์ TOWS Matrix ผู้วิจัยได้เสนอ แนวทางการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ แบ่งออกเป็น 2 แนวทาง คือ แนวทางการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าเชิงนโยบาย และแนวทางการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าเชิงปฏิบัติการ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ ญาณัญญา ศรีภัทร์ธาดา (2558) ในประเด็น เรื่อง การจดทะเบียนกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพค้าขายรีไซเคิล และการจัดระเบียบสังคมธุรกิจค้าขายรีไซเคิลภาคเอกชน ควรมีการสนับสนุนการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายโดยจัดตั้งเป็นองค์กรอิสระร่วมกันกำหนดยุทธศาสตร์ และเป้าหมายเป็นตัวแทนเพียงหน่วยงานเดียว ลดการทำงานที่ทับซ้อน มีหน้าที่ในการกำหนดโครงสร้างอย่างชัดเจน และอีกประเด็น คือ ควรมี 1) กฎหมายเพื่อการควบคุมธุรกิจค้าขายรีไซเคิล และ 2) กฎหมายเพื่อการคุ้มครองและสนับสนุนนอกจากนี้ควรมีการสนับสนุนความเป็นธรรมในด้านสวัสดิการ ต่างๆ เช่น เงินเดือน ค่าจ้าง ค่าตอบแทน เงินชดเชย ผลประโยชน์ที่พึงได้รับ และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของไพรนาฏ คิตติ และสุทธิพร บุญมาก (2559) ในประเทศไทยควรมีกฎหมายรองรับอย่างชัดเจน เช่น พระราชบัญญัติการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้า ในประเทศไทยยังมีอุปสรรคทั้งในด้านปริมาณขยะมีการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว กฎหมายที่มีอยู่ไม่ครอบคลุมและไม่สามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.3.1 ข้อเสนอแนะการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศเชิงนโยบาย

1) สำนักงานเขตจัดระเบียบผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศและให้การรับรองการประกอบวิชาชีพเพื่อสิ่งแวดล้อม เช่น การลงทะเบียนผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า การขอใบรับรองผู้ประกอบการวิชาชีพเพื่อสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องออกกฎหมายเพื่อการบังคับใช้ พ.ร.บ. การจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์และซากผลิตภัณฑ์อื่น... ซึ่งขณะนี้อยู่ในระหว่างการศึกษาและประกาศใช้ร่าง พ.ร.บ. การจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์และซากผลิตภัณฑ์อื่น

3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องออกมาตรการหรือกฎหมายกำกับดูแลผู้ประกอบการอาชีพรับซื้อของเก่า กำหนดแนวปฏิบัติสำหรับบังคับใช้กับผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า โดยเฉพาะ

5.3.2 การจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศเชิงปฏิบัติ

- 1) จัดตั้งชมรมหรือสมาคมผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ เพื่อบังคับใช้กฎระเบียบที่ชมรมหรือสมาคมได้ตั้งขึ้นตามเจตนารมณ์ของการจัดตั้งชมรมและเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจรับซื้อของเก่า
- 2) สำนักงานเขตจตุจักรให้ความรู้และจัดหาสถานที่รองรับขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า
- 3) การกำหนดจุดทิ้งขยะ กำหนดเวลาทิ้งขยะ กำหนดเวลาเก็บขยะ พร้อมทั้งการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่าทราบถึงแนวทางการปฏิบัติเบื้องต้น และให้ความรู้ เรื่อง การจัดการร้านค้าของเก่าสีเขียว การจัดสถานที่ตามเกณฑ์มาตรฐานสิ่งแวดล้อมชุมชน

5.3.3 แนวทางการศึกษาวิจัยในอนาคต

- 1) ควรศึกษาวิจัยเพิ่มเติม เรื่อง กระบวนการว่าจ้างขนขยะไปกำจัดนอกพื้นที่ เนื่องจากการทำงานของกลุ่มรถจ้างดังกล่าว ไม่มีระบบ ไม่สามารถติดตามตรวจสอบได้ ไม่รู้จุดที่นำขยะที่เหลือไปทิ้ง อาจเป็นสาเหตุการลักลอบทิ้งขยะนอกเขตพื้นที่อื่น ๆ
- 2) ควรศึกษาวิจัยเพิ่มเติม เรื่อง กระบวนการดำเนินงานของผู้ประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า เนื่องจากลักษณะการทำงานที่แตกต่างกันออกไป ทำให้มีการการทำงานหลายขั้นตอน ตั้งแต่กระบวนการเก็บรวบรวม กระบวนการรับซื้อ กระบวนการคัดแยก กระบวนการส่งต่อไปยังโรงงานอุตสาหกรรมขนาดย่อย ซึ่งมีกลุ่มคนหลากหลายส่วนเข้ามาเกี่ยวข้อง มีผลประโยชน์ที่ทับซ้อนและบางส่วนไม่สามารถเปิดเผยข้อมูลได้

บรรณานุกรม

- กรมควบคุมมลพิษ. (2559). รายงานสถานการณ์ขยะมูลฝอยชุมชนของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2559.
- กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2551). คู่มือสำหรับผู้ประกอบอาชีพรับซื้อของเก่า (กรมควบคุมมลพิษ). กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอกชัย ออฟเซ็ท.
- กรมโรงงานอุตสาหกรรม. (2558). คู่มือการจัดการกากอุตสาหกรรม. (กรมโรงงานอุตสาหกรรม, Ed.). ประเทศไทย: กรมโรงงานอุตสาหกรรม.
- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2559). แผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศไทย (พ.ศ.2559 - 2564) (กรมควบคุมมลพิษ). ประเทศไทย: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2560). คู่มือธนาคารขยะรีไซเคิล. กรุงเทพมหานคร. ข้อบังคับกรุงเทพมหานครว่าด้วยหลักเกณฑ์การจัดการมูลฝอย และสิ่งปฏิกูลของอาคาร สถานที่และสถานบริการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๕๕ (2545). กรุงเทพมหานคร.
- เกษม จันทร์แก้ว. (2541). วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม.
- จำลอง โพธิ์บุญ. (2554). การบริหารโครงการสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์เนตรการพิมพ์.
- ญาณัญญา ศิริภัทรธาดา. (2015). การจัดระเบียบสังคมแบบภาครัฐร่วมภาคเอกชน สำหรับธุรกิจค้าขยะรีไซเคิลในมิติด้านกฎหมายและการจัดการ, 7(1), 67-75.
- ฐิติชัย อธิคมกุลชัย. (2557). การสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจรับซื้อขยะรีไซเคิลในจังหวัดนครปฐม. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ณรรชดา มะโนคำ. (2555). การเผาขยะในประเทศไทยญี่ปุ่น : ปัจจัยการเกิดและผลประโยชน์ของการผลิตไฟฟ้าจากขยะในประเทศไทยญี่ปุ่น กรณีศึกษาโรงงานเผาขยะ Shinkōtō. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นันทวัฒน์ เม่นมงกุฏ. (2558). แนวทางที่เหมาะสมต่อการจัดการขยะด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลักการจัดการขยะแบบไม่มีขยะหลงเหลือ (Zero waste).
- ปราโมช เชี่ยวชาญ. (2557). การฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล.
- พิริยุตม์ วรณพฤกษ์. (2554). การเปลี่ยนแปลงระบบการจัดการขยะที่ไม่เป็นทางการไปสู่ระบบที่เป็นทางการ. วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม, 7(2), 49-59.
- พินาถ คิตดี และ สุทธิพร บุญมาก. (2559). การขับเคลื่อนและอุปสรรคของการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย. วารสารวิชาการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, ปีที่ 8 ฉบับ.
- พริยา วัชรวิทย์. (2556). การจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : กรณีศึกษาเทศบาลตำบล

- เมืองแก่ง จังหวัดระยอง. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วาสนาดำรงศิสุจิตรา, ปณิติตาตันวัฒนะ, และศิลาภูธ ดำรงศิริ. (2015). การสำรวจผลกระทบสิ่งแวดล้อม ของชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานคร ที่ประกอบอาชีพถอดแยกชิ้นส่วนขยะอิเล็กทรอนิกส์. สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 10, 4–23.
<https://doi.org/10.14456/jem.2015.8>
- วิลาสินี วัฒนาวงศ์ดอน. (2556). การจัดการขยะมูลฝอยที่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สภานิติบัญญัติแห่งชาติ. พระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 (2511).
- สภานิติบัญญัติแห่งชาติ. พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรม 2522 (2522).
- สภานิติบัญญัติแห่งชาติ. พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535.pdf, Pub. L. No. เล่ม 109 ตอนที่ 44, 62 (2535). ไทย: ประเทศไทย.
- สภานิติบัญญัติแห่งชาติ. พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 (2535).
- สภานิติบัญญัติแห่งชาติ. พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 (2535).
- สภานิติบัญญัติแห่งชาติ. พระราชบัญญัติ การสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕, Pub. L. No. เล่ม 124 ตอนที่ 28 ก (2535). ประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสถาน. (2552). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2552* (ราชบัณฑิตย). ประเทศไทย: ราชบัณฑิตยสถาน.
- สำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร. (2559). แผนการจัดการขยะมูลฝอยของกรุงเทพมหานคร.
- อรรวรรณ พุฒิสุทธิ, และ ศุภิพร แสงกระจ่าง. (2553). ความเป็นพิษของขยะอิเล็กทรอนิกส์. วารสารพิษวิทยาไทย, 25(1), 67–76.
- Fujii, Y. (2008). Successful Source Separation in Asian Cities: Lessons from Japan's Experience and an Action Research in Thailand. *Promoting 3Rs in Developing Countries: Lessons from the Japanese Experience*, 10–35.
- Wilson, D. C., Velis, C., & Cheeseman, C. (2006). Role of informal sector recycling in waste management in developing countries. *Habitat International*, 30(4), 797–808.
<https://doi.org/10.1016/j.habitatint.2005.09.005>
- Yang, H. L., & Innes, R. (2007). Economic incentives and residential waste management in Taiwan: An empirical investigation. *Environmental and Resource Economics*,

37(3), 489–519. <https://doi.org/10.1007/s10640-006-9040-0>

ภาคผนวก

แบบสัมภาษณ์ผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า

“การจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ”

เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจงเบื้องต้น แบบสัมภาษณ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ผู้ศึกษาจะเก็บข้อมูลที่ได้เป็นความลับและไม่พาดพิงถึงบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เพื่อปกป้องและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ให้ข้อมูล

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

บริเวณที่ประกอบกิจการ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

- 1.1 อายุ
- 1.2 ระดับการศึกษาสูงสุด
- 1.3 ท่านอาศัยอยู่ในชุมชนนี้มาเป็นเวลา

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า

- 2.1 ลักษณะการประกอบอาชีพ และปริมาณของเก่าที่เก็บและขายได้/วัน
- 2.2 ยานพาหนะที่ใช้
- 2.3 ระยะเวลาในการประกอบอาชีพ
- 2.4 ลักษณะการทำงาน
- 2.5 แหล่งที่มาของของเก่า
- 2.6 แหล่งขายต่อของเก่าหลังจากคัดแยกแล้ว
- 2.7 เส้นทางที่ออกไปรับซื้อ/เก็บของเก่า บริเวณใด
- 2.8 ประเภทของเก่าที่หาได้และขายได้ต่อวัน มากที่สุด

2.9 ท่านคิดว่าปัญหาใดที่สำคัญที่สุดในการประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า

2.10 ท่านคิดว่าอาชีพที่ท่านทำอยู่มีส่วนช่วยให้เกิดการคัดแยกขยะ หรือไม่ และสามารถช่วยลดปริมาณขยะได้เพียงใด

2.11 ท่านมีปัญหาสุขภาพที่เกิดจากการประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า หรือไม่ หากเกิดโรค เกิดโรคอะไร

2.12 สิ่งที่ท่านต้องการให้สนับสนุนในการประกอบอาชีพประกอบอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่า มีอะไรบ้าง

2.13 ท่านมีการจัดการกับชิ้นส่วนวัสดุ และอุปกรณ์อื่นๆ ที่ไม่มีราคา เมื่อถูกแยกออกจากผลิตภัณฑ์ อย่างไรต่อไป

2.14 ชุมชนที่ท่านอาศัยอยู่เกิดผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมด้านใดบ้าง และสาเหตุของปัญหาที่สำคัญคืออะไร ท่านเสนอแนะแนวทางแก้ไขอย่างไร

2.15 ท่านมีความคิดเห็นต่อแนวทางการบริหารจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่า ย่านเสื่อใหญ่อุทิศ อย่างไร

ขอขอบพระคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์มา ณ โอกาสนี้

แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน
“การจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ”
เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจงเบื้องต้น แบบสัมภาษณ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ผู้ศึกษาจะเก็บข้อมูลที่ได้เป็นความลับและไม่พาดพิงถึงบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เพื่อปกป้องและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ให้ข้อมูล

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อ – นามสกุล.....
2. ตำแหน่ง.....หน่วยงาน.....

ส่วนที่ 2 ข้อมูลการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ

1. แหล่งกำเนิดและชนิดของขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ มีอะไรบ้าง
2. ปัจจุบันหน่วยงานของท่านมีมาตรการ นโยบาย หรือแนวทางการบริหารจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าอย่างไร (เช่น การคัดแยกขยะ การขนส่ง การเก็บรวบรวมและการนำไปทิ้ง) และประสบความสำเร็จหรือไม่อย่างไร
3. หน่วยงานของท่านมีการจัดการขยะ เกี่ยวกับการคัดแยก/ขนส่ง/กำจัด/บำบัด อย่างไรบ้าง
4. ท่านคิดว่าปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อการบริหารจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ
5. หน่วยงานของท่านมีโครงการ หรือกิจกรรมที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าหรือไม่ และได้รับความร่วมมือจากกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพธุรกิจรับซื้อของเก่ามากน้อยเพียงใด
6. สิ่งที่ท่านคาดว่าจะ成为อุปสรรคในการการบริหารจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศและขอเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา

ขอขอบพระคุณที่ร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์มา ณ โอกาสนี้

แบบสัมภาษณ์ประชาชน

“การจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ”

เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจงเบื้องต้น แบบสัมภาษณ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ผู้ศึกษาจะเก็บข้อมูลที่ได้เป็นความลับและไม่พาดพิงถึงบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เพื่อปกป้องและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ให้ข้อมูล

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อ - นามสกุล.....
2. ที่อยู่อาศัย.....

ส่วนที่ 2 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารและผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ

1. ท่านได้รับข้อมูลข่าวสาร เรื่อง การจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศหรือไม่
2. ท่านได้รับข้อมูลข่าวสาร เรื่อง เรื่อง การจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศจากแหล่งใด
3. ท่านคิดว่าธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ มีส่วนช่วยลดปริมาณขยะหรือไม่
4. ท่านคิดว่าธุรกิจรับซื้อของเก่ามีส่วนสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนหรือไม่ ตัวท่านมีส่วนได้ประโยชน์กับธุรกิจรับซื้อของเก่าหรือไม่ หากได้ประโยชน์ได้ประโยชน์อย่างไร
5. ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ของท่านที่เกิดจากธุรกิจรับซื้อของเก่าที่ท่านได้รับโดยตรงต่อตัวท่านและครอบครัว
6. ท่านและครอบครัวได้รับผลกระทบต่อสุขภาพที่เกิดจากธุรกิจรับซื้อของเก่าหรือไม่
7. ท่านอยากให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นหรือไม่ พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางการบริหารจัดการขยะที่เหลือจากธุรกิจรับซื้อของเก่าย่านเสื่อใหญ่อุทิศ

ขอขอบพระคุณที่ร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์มา ณ โอกาสนี้

